

VÉLEMÉNYEK ÉS ATTITÜDÖK A MUNKVÉGZÉSRŐL: IDŐBELI VÁLTOZÁS ÉS NEMZETKÖZI ÖSSZEHASONLÍTÁS

Az OTKA T 46648 sz. kutatásának zárójelentése

A megpályázott kutatás tematikus célja az volt, hogy tovább bővítsük ismereteinket a hazai munkaattitűdök alakulásáról, időbeli változásáról és azonosságairól vagy különbségeiről a más, volt szocialista vagy stabil piacgazdaságú országokban megfigyelhető munkaattitűdökhöz képest. A kutatás során egy erre vonatkozó empirikus adatfelvételt végeztünk el, amely egyfelől időben ismétlés jellegű, másfelől egy nemzetközi összehasonlító kutatás tematikájába (International Social Survey Programme, Work Module) illeszkedett.

Az időbeli összehasonlítás szempontjából ez a téma eddig már kétszer szerepelt az ISSP éves programjában, 1989-ben és 1997-ben. Ez lehetővé tette, hogy a témában három olyan időpont által kijelölt “pillérre” építsünk, mint egy rendszerváltozás előtti (szocialista) időpont, egy rendszerváltozás utáni (átmeneti) időpont és egy az Európai Unióhoz való csatlakozás utáni időpont.

A 4 éves kutatás 2004-2007 között teljes mértékben a pályázati terv szerint folyt, ami összhangban volt az ISSP elvárásaival is, mind az ütemezés, mind a tartalmi megvalósítás szempontjából. Eszerint **2004-ben** Magyarország (a TÁRKI) részt vett annak a drafting group-nak (Németország, Japán, Izrael, Svédország, Dél-Afrika, Venezuela) a munkájában, amelyik összeállította az ISSP Work Module III. kérdőívet. Ezt követően **2005-ben** elvégeztük az angol (core) kérdőív magyar adaptálását (többszöri fordítás, ellenőrzés, a demográfiai háttérváltozók kialakítása), majd lebonyolítottuk magát az adatfelvételt. Ehhez az ún. csökkenős mintavételi eljárást alkalmaztuk. Többlépcsős (területi, személyi) véletlen mintavétel után 2225 induló cím alapján az értékelhető kérdőívek száma 1012 lett, ami megfelel az ISSP „minimum 1000 fős” elvárásának. Az adatok tisztítására, javítására, valamint a nemzetközi összehasonlítás kívánalmainak megfelelő angol nyelvű adatbázis elkészítésére **2006-ban** került sor. Ugyanebben az évben egy másik fontos adatbázis építési feladatot is elvégeztünk, nevezetesen az 1989-es, 1997-es és a 2006-os adatok alapján

elkészült a három időpont közti változások elemzéséhez szükséges adatfájl. Ebben az évben természetesen megkezdődött az adatok elemzése is. Az első, tartalmi eredményeket tartalmazó cikk a Társadalmi Riport 2006 évi kiadásában jelent meg. Fontos megemlíteni ezen túlmenően, hogy az adatokat azonnal hozzáférhetővé tettük szociológus egyetemi hallgatók számára is. Mind 2006-ben, mind **2007-ben** *Munkaattitűdök* címmel folyt kutatószeminárium az ELTE Társadalomtudományi Karán. Az ezeknek a szemináriumoknak a keretében született dolgozatok¹ publikálásra ugyan nem kerültek, de egyfelől értékes kutatási háttéranyagnak tekinthetők a majdani elemzések számára, másfelől az adatok oktatási célra történő hasznosítása is összhangban van az OTKA célkitűzéseivel. Végezetül 2007-ben sor kerülhetett a nemzetközi összehasonlító adatok vizsgálatának megkezdésére is. Tekintettel arra, hogy tapasztalataink szerint a TÁRKI-ban folyó nemzetközi összehasonlító kutatások eredményei iránt jelentős érdeklődés mutatkozik a média részéről is, 2007 végén megkezdtük az ilyen eredmények közzétételét a TÁRKI honlapján.² A visszajelzések alapján több hazai napilap (pl. Népszabadság), illetve hetilap (pl. Figyelő) vette át ezeket a „sajtóanyagokat”.

A zárójelentés két áttekintő anyagot tartalmaz. Az egyik a munkával kapcsolatos vélemények változásának időbeli alakulását vizsgálja, a másik a munkával kapcsolatos vélemények nemzetközi összehasonlításával foglalkozik.

¹ A teljesség igénye nélkül sorolunk fel a szemináriumi munkában részt vevő egyetemi hallgatókat és dolgozatokat. Gregor Anikó a részmunkaidős munkavállalással kapcsolatos attitűdöket vizsgálta. Czegő Tünde a kereseti különbségek meghatározására vonatkozó attitűdökről írt. Girasek Edmond a munkajellemzők segítségével vizsgálta a munkával való elégedettséget. Katona Emese a vezetők és a beosztottak attitűdjeit hasonlította össze. Lippényi Zoltán az időbeosztás és a pénzkeresési motivációk kapcsolatáról írt. Mészáros Zsuzsanna a munkához való materiális és posztmateriális viszonyulást elemezte. Patai Krisztina útmodellel vizsgálta a munkaattitűdök kialakulását. Tóth Anna a gyermekes anyák munkaattitűdjeit elemezte. Tóthpál-Demeter Andrea az elvárt és a tényleges munkajellemzőket vizsgálta.

² Ezek az on-line publikációk Salát Janka és Dencső Blanka munkáján alapulnak:

Nyolc órában alkalmazottként, <http://www.tarki.hu/hu/news/2008/kitekint/20080116.html>;

Időbeosztás, <http://www.tarki.hu/hu/news/2008/kitekint/20080116.html>;

Éljen a család! <http://www.tarki.hu/hu/news/2008/kitekint/20080123.html>.

A MUNKÁVAL KAPCSOLATOS VÉLEMÉNYEK VÁLTOZÁSÁNAK IDŐBELI ALAKULÁSA

A LEÍRÓ EREDMÉNYEK ÖSSZEFOGLALÁSA

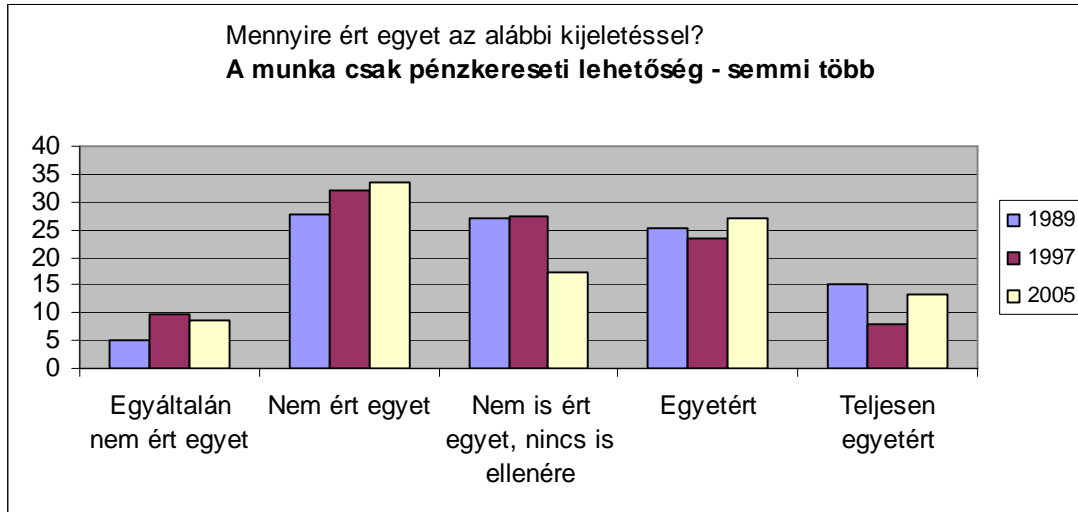
A zárójelentésnek ez a fejezete azt a funkciót tölti be, hogy az adatfelvételben szereplő valamennyi, részletesebben nem vizsgált kérdést bemutassunk és röviden kiértékeljünk. Ebben a részben a következő témakörökről lesz szó:

1. A munka szerepe: önmegvalósítás vagy instrumentális
2. A munka preferált jellemző vonásai
3. A munkahely preferált típusa
4. A munka fizikai és pszichés körülményei
5. Az állásbiztonság megítélése
6. A tényleges munkajellemzők megítélése
7. A fizetést befolyásoló tényezők igazságossága
8. A munkahely iránti lojalitás
9. Korábbi munkatapasztalatok hasznosítása

1. A MUNKA SZEREPE: ÖNMEGVALÓSÍTÁS VAGY INSTRUMENTÁLIS

Arra voltunk kíváncsiak, hogy a magyar közvélekedés minek tekinti a munkát, csupán pénzkereseti lehetőségnek, vagy akkor is szívesen dolgoznának az emberek, ha nem lenne szükségük pénzre.

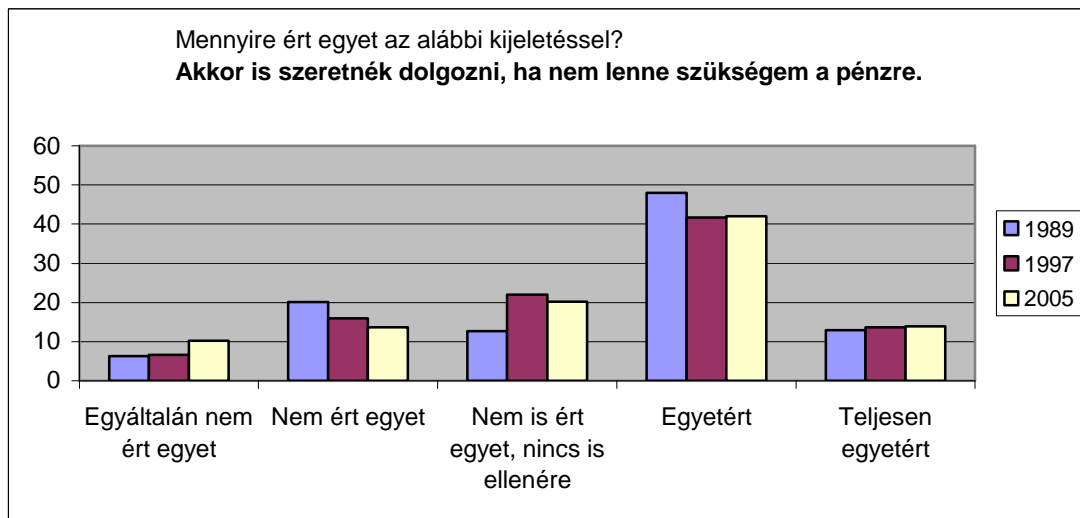
1. ábra

1989-ről 1997-re csökkent a száma azoknak, akik szerint a munka csak pénzkereseti lehetőség, semmi több (40-ről 31 százalékra), és ezzel párhuzamosan nőtt azoké, akik elutasítják ezt a nézetet (33-ről 42 százalékra). 1997 és 2005 között azonban – ugyan nem csökkent a kijelentést elutasítók aránya - megint 40 százalék fölé emelkedett azoké, akik egyetértenek vagy teljesen egyetértenek vele.

A megkérdezettek többsége mindhárom időpontban akkor is dolgozna, ha nem lenne szüksége a pénzre (2. ábra).

2. ábra

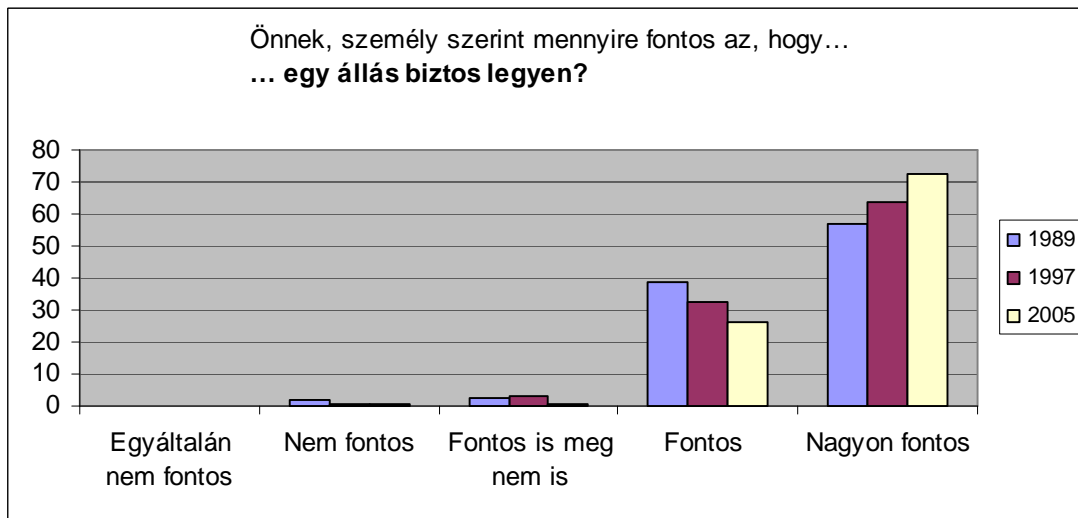
1989-hez képest valamelyest csökkent az aránya azoknak, akik teljesen egyetértenek vagy egyetértenek a kijelentéssel, miszerint akkor is dolgoznának, ha nem lenne pénzre szükségük (61-ről 56 százalékra), míg egynegyed körül maradt azoké, akik elutasítják a kijelentést, bár ezen belül egyre kevesebben felelték, hogy nem értenek egyet vele, és egyre többen, hogy egyáltalán nem értenek egyet.

2. A MUNKA PREFERÁLT JELLEMZŐ VONÁSAI

Kérdésorunk arra vonatkozott, hogy az emberek a munka különböző jellemzőinek mekkora jelentőséget tulajdonítanak. Mennyire fontos számukra a biztos állás, a magas kereset, az előrelépési lehetőség, a munka érdekessége, önállósága, rugalmassága, és mennyire jelentős az, hogy munkájukkal segíteni tudjanak más embereken, illetve, hogy munkájuk társadalmilag hasznos legyen.

A közvélekedés időponttól függetlenül nagy jelentőséget tulajdonít az állás biztonságának (3. ábra).

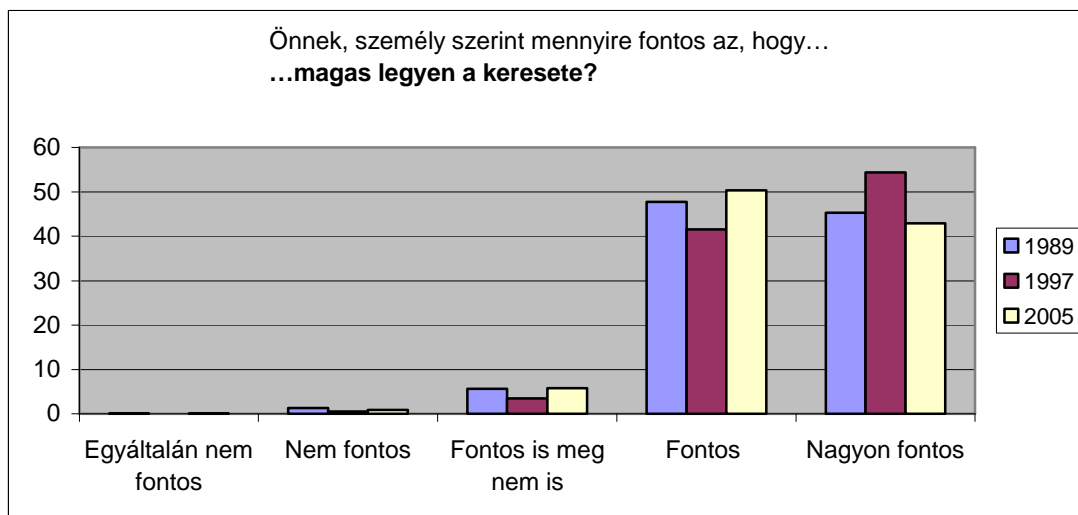
3. ábra

A három időpontban a megkérdezettek 96-99 százaléka felelte, hogy az állás biztonsága fontos vagy nagyon fontos számukra. Feltűnő azonban, hogy míg idővel egyre kevesebben felelték, hogy „csak” fontos a munka stabilitása (39-ről 26 százalékra csökkent), addig folyamatosan nőtt a száma azoknak, akik ezt nagyon fontosnak ítélik (57-ről 73 százalékra).

A magas kereset csaknem olyan fontos a megkérdezettek számára, mint a biztos állás (4. ábra).

4. ábra

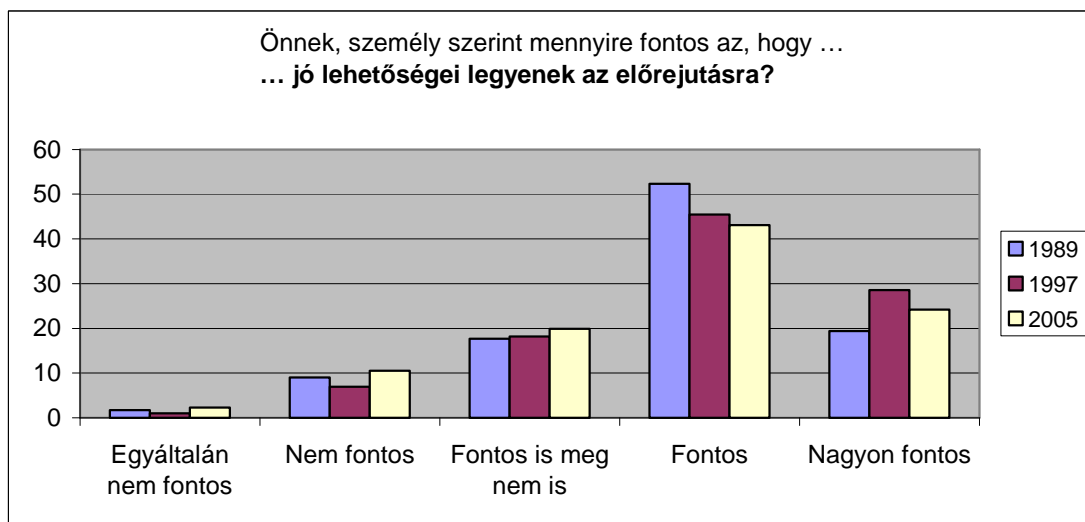

A népesség döntő többsége (legalább 93 százaléka) mindhárom időpontban nagyon fontosnak, de legalábbis fontosnak ítélte a magas fizetést. 1989-ben körülbelül ugyanannyian

választották a fontos és nagyon fontos alternatívákat, 1997-ben azonban jóval többen vélték nagyon fontosnak, mint csupán fontosnak a jövedelem nagyságát, 2005-ben pedig ez utóbbiak kerültek túlsúlyba.

A jó előrejutási lehetőség kevesebbek számára jelent ugyan kiemelkedően fontos szempontot, mint az előző tényezők, de a megkérdezetteknek még így is legalább kétharmada nagyon fontosnak, de legalábbis fontosnak véli, hogy munkahelyén jó lehetőségei legyenek az előrejutásra (5. ábra)

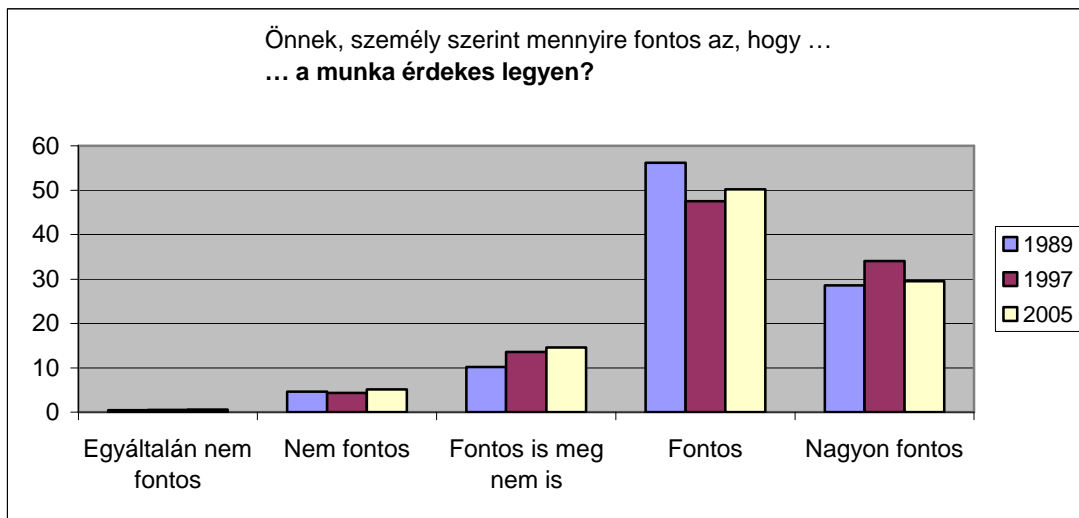
5. ábra

A megkérdezettek körülbelül tizede számára nem fontos a karrier, és további ötöde bizonytalan a kérdést illetően. A három időpontban egyre kevesebben felelték, hogy az előrejutás fontos, viszont növekedett a száma azoknak, akik ezt nagyon fontosnak ítélik. 1989-ben a megkérdezettek ötöde számára volt nagyon fontos a karrier, 1997-ben már 29 százaléka számára, majd 2005-re ismét csökkent ez az arány (24 százalékra).

Időponttól függetlenül a megkérdezetteknek csupán 5-6 százaléka számára nem fontos az, hogy munkája érdekes legyen (6. ábra).

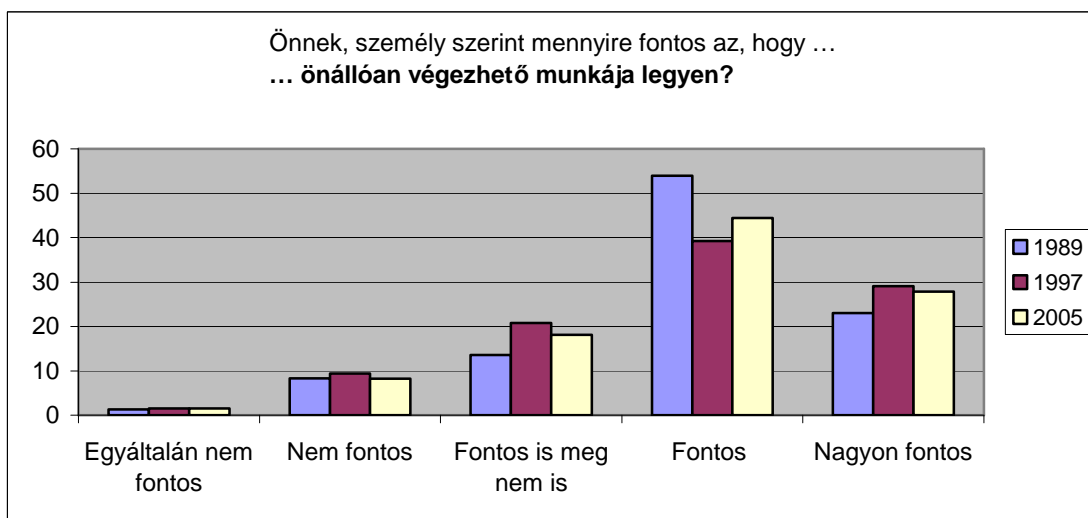
6. ábra

16 év alatt valamelyest (85-ről 80 százalékra) csökkent az aránya azoknak, akik számára a munka érdekessége fontos vagy nagyon fontos, és ehhez hasonlóan 5 százalékkal – 10-ről 15 százalékra – nőtt a bizonytalanok aránya. Mindhárom időpontban többen vélték fontosnak a munka érdekességét, mint nagyon fontosnak, 1989-ben kétszer annyian tartoztak a „fontos”, mint a „nagyon fontos” csoportba, 1997-re és 2005-re ez az aránykülönbség némileg csökkent.

A különböző időpontokban kétharmad és háromnegyed között ingadozott a munka önállóságát fontosnak vallók aránya (7. ábra)

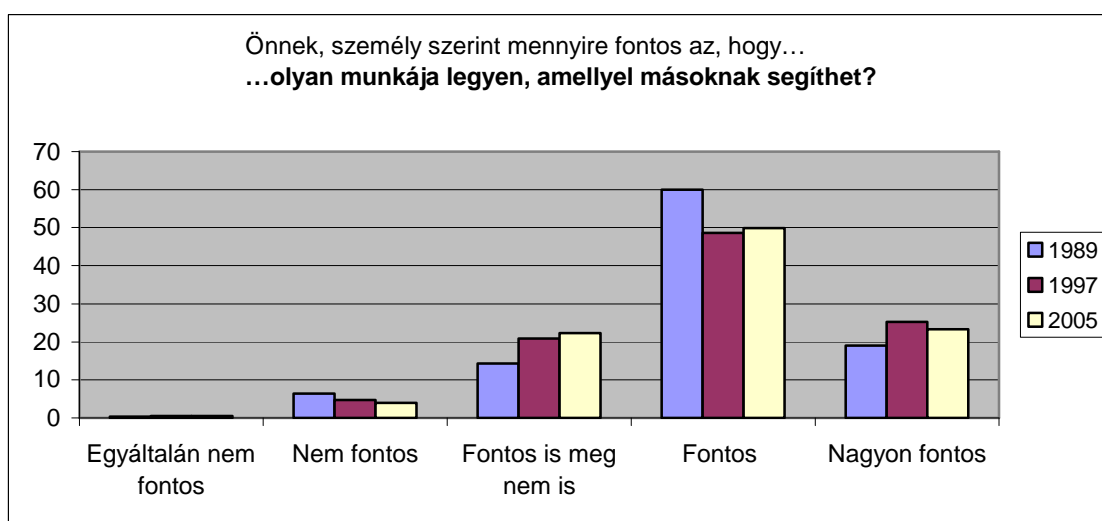
7. ábra

1997-ben felelték a legkevesebben (68 százalék), hogy fontos vagy nagyon fontos az, hogy az illetőnek önállóan végezhető munkája legyen, és bár 2005-ben ennél többen vélekedtek így (72 százalék), de az 1989-ben tapasztalt 77 százalékos arányt nem érték újból el. A magyar népességnek minden időpontban körülbelül egytizede vallotta, hogy a munka önállósága nem vagy egyáltalán nem fontos, és rendre 14, 21,18 százaléka bizonytalan feleletet adott.

A népesség túlnyomó többsége fontosnak érzi, hogy olyan munkája legyen, amellyel másoknak segíthet (8. ábra).

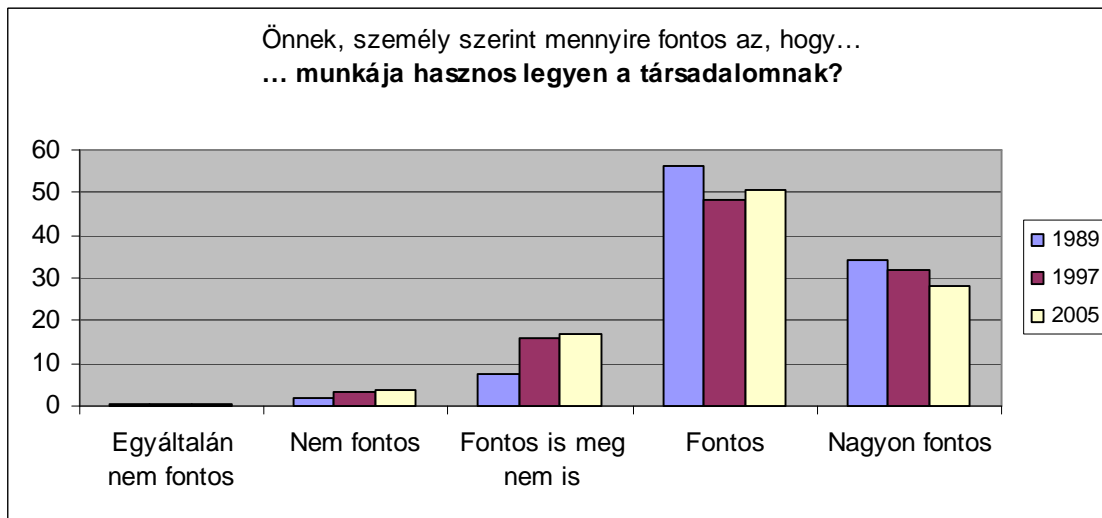
8. ábra

Legtöbben 1989-ben vélekedtek így (79 százalék), de az utóbbi két időpontban is csaknem a megkérdezettek háromnegyede fontosnak vagy nagyon fontosnak érezte, hogy segítő foglalkozása legyen. 1989-ben a megkérdezettek 60 százaléka fontosnak, ötöde nagyon fontosnak, 1997-ben és 2005-ben a megkérdezettek fele fontosnak, és csaknem negyede nagyon fontosnak tartotta, hogy olyan munkája legyen, amellyel másoknak segíthet.

A társadalmi hasznosság igénye 1989-ben még a segítségnyújtás vágyánál is hangsúlyosabban jelentkezett, a megkérdezettek 90 százaléka nagyon fontosnak vagy fontosnak érezte, hogy munkája az egész társadalom számára értékes legyen (9. ábra).

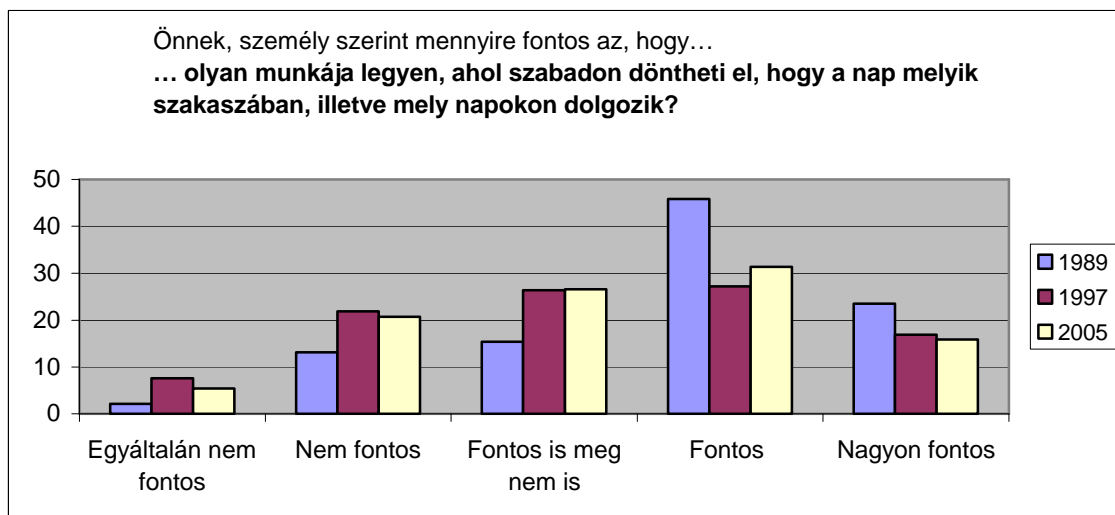
9. ábra

Fokozatosan csökkent aztán ez az arány, de még 2005-ben is a népesség négyötöde számára jelentős ez a szempont. A határozatlan megkérdezettek aránya megduplázódott, 8 százalékról 17 százalékra nőtt, a társadalmi hasznosságot fontosnak nem vélők aránya pedig mindvégig alacsony (2-3 százalék) maradt.

A rugalmas munkaidő iránti igény leginkább 1989 és 1997 között változott, ezt követően már csak jóval kisebb mértékben (10. ábra).

10. ábra

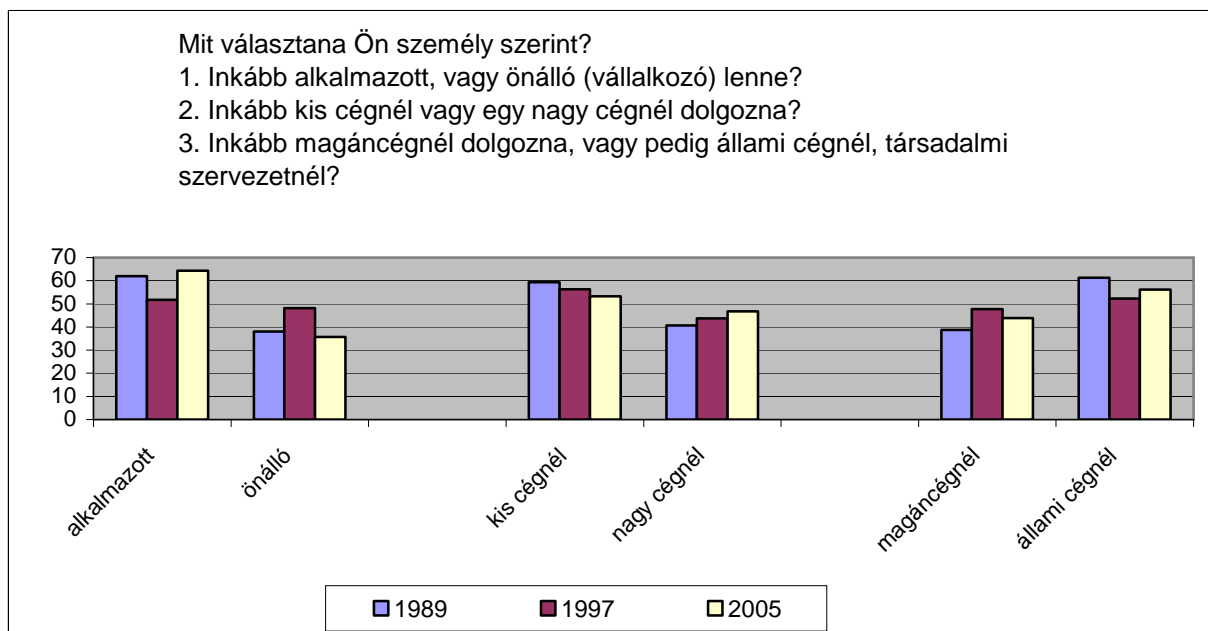
1989-ben még a megkérdezettek 15 százaléka felelte, hogy nem, vagy egyáltalán nem fontos, hogy olyan munkája legyen, ahol szabadon dönti el, hogy a nap melyik szakaszában, illetve

mely napokon dolgozik. 1997-re ez az arány megduplázódott, majd 2005-re kismértékben megint csökkent (26 százalék). 1989 és 1997 között ugyanakkor 25 százalékkal csökkent az aránya azoknak, akik megítélésében a rugalmas munkaidő nagy hangsúlyt kap (69-ről 44 százalékra). Különösen feltűnő a változás azok esetében, akik a „fontos” alternatívát jelölték, 46-ról 27 százalékra csökkent arányuk 1989 és 1997 között, és 2005-re is csak kismértékben növekedett ismét.

3. A MUNKAHELY PREFERÁLT TÍPUSA

A munkahely típusára vonatkozóan három kérdést tettünk fel. Megkérdeztük, hogy az illető inkább alkalmazott vagy inkább önálló szeretne lenni, és kis vagy nagy cégnél, illetve magán- vagy állami cégnél, társadalmi szervezetnél dolgozna szívesebben (11. ábra).

11. ábra

1989-ben a megkérdezettek kétharmada felelte, hogy inkább alkalmazottként dolgozna, és csupán egyharmada szeretett volna vállalkozóként működni. A rendszerváltást követő években a jelek szerint megnőtt a vállalkozási kedv, 1997-ben már a népesség fele szívesen dolgozott volna önállóként. 2005-re azonban visszatértünk az 1989-es preferenciákhoz, a megkérdezettek kétharmada alkalmazottként dolgozna, és csak harmada lenne vállalkozó.

Idővel 60 százalékról valamelyest csökkent a kis cégnél dolgozni vágyók száma és nőtt azoké, akik nagy cégnél helyezkednének el, de még így is enyhe többségben vannak a kis céget preferálók (53 százalék).

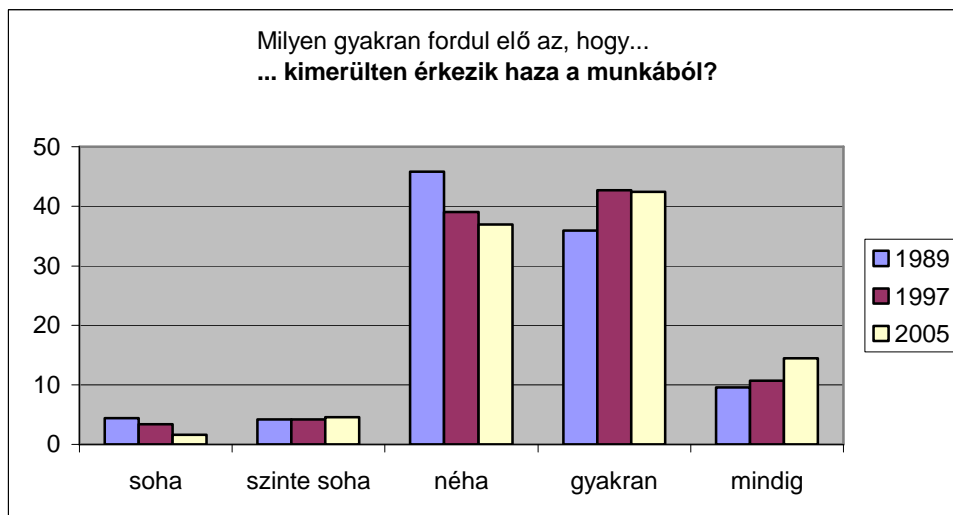
Magáncéget 1989-ben a megkérdezettek kétötöde, állami céget háromötöde választana. A rendszerváltást követően 1997-re 10 százalékkal nőtt a magáncéget preferálók aránya, megközelítve így az 50 százalékot. 1997 és 2005 között ez a tendencia nem folytatódott, sőt még csökkent is a magáncéget választók száma.

4. A MUNKA FIZIKAI ÉS PSZICHÉS KÖRÜLMÉNYEI

A munkaterhelésre vonatkozó kérdéseink arra vonatkoztak, hogy vajon a megkérdezettek mennyire érzik munkájukat fizikailag vagy lelkileg megterhelőnek, mennyire érzik magukat kimerültnek a munka után, és milyen gyakran dolgoznak veszélyes körülmények között.

Elsőként megkérdeztük, hogy milyen gyakran fordul elő a személlyel, hogy kimerülten érkezik haza munkájából (12. ábra).

12. ábra

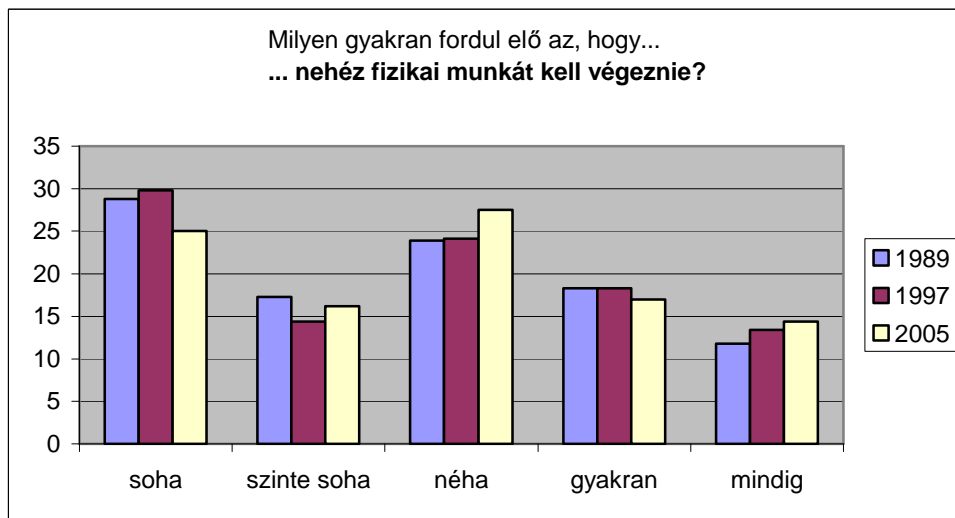

A magyar népesség körülbelül fele kimerült munka után, és idővel a helyzet csak romlott. A megkérdezettek 46 százaléka már 1989-ben is gyakran, esetleg mindig fáradtan tért haza, és ez a szám 2005-re bő 10 százalékkal növekedett. 1989 és 1997 között azoknak az aránya nőtt meg, akik gyakran fáradtak, 97 és 2005 között pedig azoké, akik mindig kimerültek, mikor

munkájukból hazatérnek. Ezzel párhuzamosan (46-ról 37 százalékra) csökkent a száma azoknak, akik néha kimerültek, és 9-ről 6 százalékra csökkent azoké, akik soha, vagy szinte soha nem fáradtak a munka végeztével.

Következő kérdésünk arra vonatkozott, hogy a személynek milyen gyakran kell nehéz fizikai munkát végeznie (13. ábra).

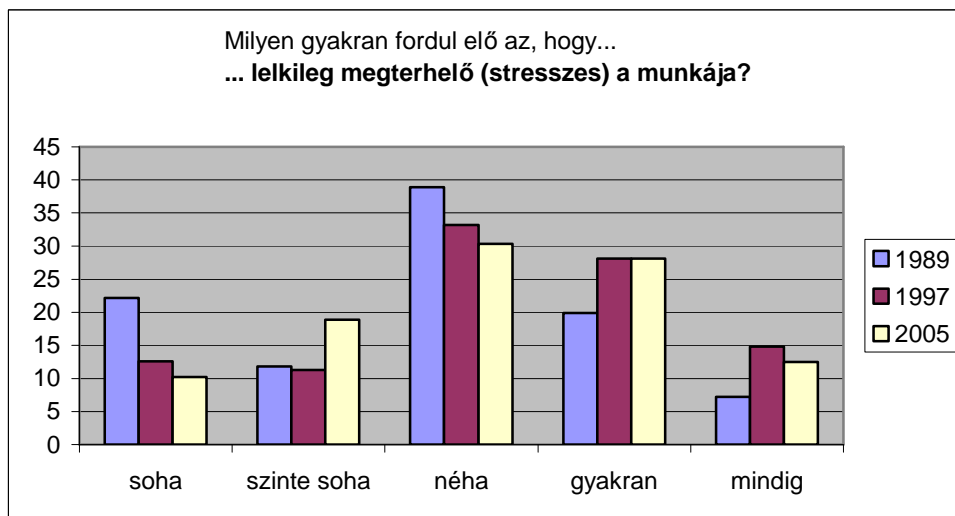
13. ábra

Nem történt sok változás a nehéz fizikai munkát végzők megoszlásában, szignifikánsan csak a fizikai munkát soha nem végzők aránya csökkent (30-ról 25 százalékra), miközben emelkedett a száma azoknak, akik néha végeznek testileg megterhelő munkát. A megkérdezettek körülbelül 18 százaléka gyakran, és körülbelül 13 százaléka mindig nehéz fizikai munkát végez.

A lelki megterhelés sokkal több embert érint, mint a fizikai, és a jelentősebb változások is történtek (14. ábra).

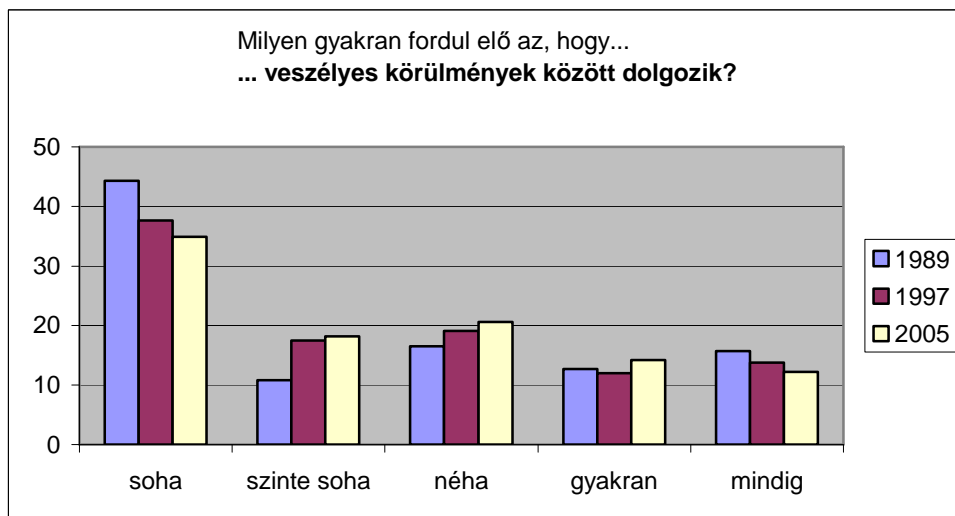
14. ábra

Egyértelműen csökkent a száma azoknak, akik soha nem érzik munkájukat megterhelőnek, és nőtt azoké, akik gyakran vagy mindig annak érzik. 1989-ben a megkérdezetteknek még több mint ötöde soha nem volt lelkileg feszült munkahelyén, 2005-ben viszont már csak alig egytizede. Ezt azonban valamelyest kompenzálja, hogy 1997 és 2005 között 8 százalékkal emelkedett az aránya azoknak, akiknek munkája szinte soha nem megterhelő. Ugyanakkor 89 és 2005 között 27 százalékról bő kétötödre emelkedett a száma azoknak, akik gyakran, vagy mindig stresszes körülmények között dolgoznak, míg egyre kevesebben vannak azok, akik néha végeznek csak lelkileg megterhelő munkát (40 százalékról 30 százalékra csökkent arányuk).

A megkérdezettek több mint fele nem szokott veszélyes körülmények között dolgozni, de csaknem fele legalább néha veszélynek van kitéve (15. ábra).

15. ábra

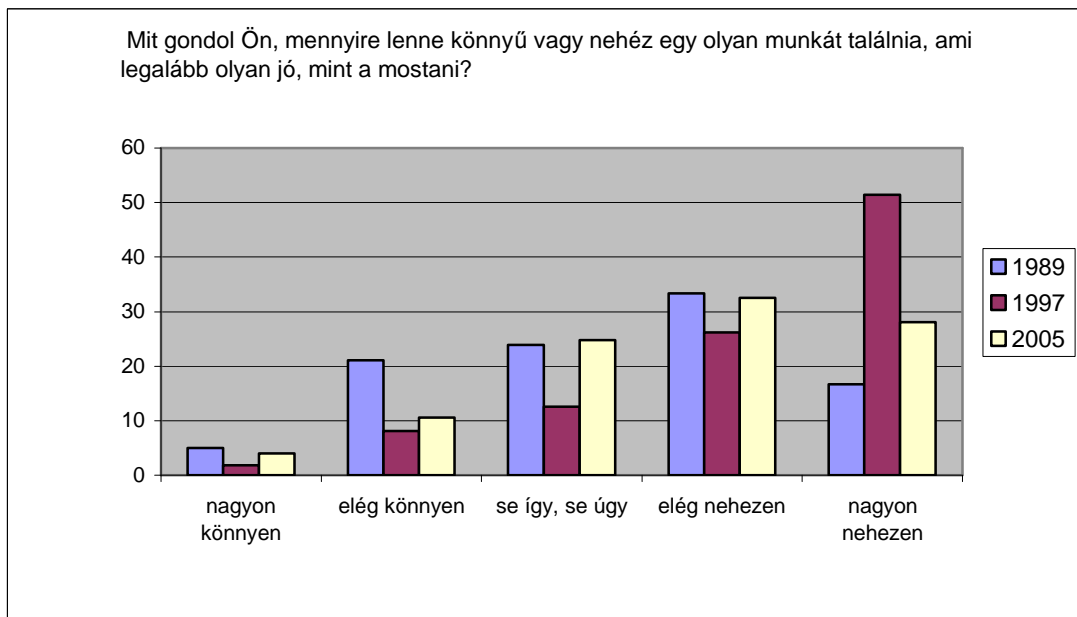
Az évek során csökkent a száma azoknak, akik soha, és nőtt a száma azoknak, akik szinte soha nincsenek veszélynek kitéve, így mindhárom időpontban a megkérdezettek 55-53 százaléka ilyen szempontból biztonságos helyen dolgozik. 1989-hez képest 2005-ben 5 százalékkal többen felelték, hogy néha veszélyes a munkájuk, így napjainkban az emberek ötöde van néha veszélynek kitéve. A veszélynek gyakran kitett emberek száma nem változott szignifikánsan, 12-14 százalék tartozik ebbe a csoportba, míg kismértékben (16-ról 12 százalékra) csökkent az aránya azoknak, akik mindig veszélyes körülmények között dolgoznak.

5. AZ ÁLLÁSBIZTONSÁG MEGÍTÉLÉSE

Kíváncsiak voltunk, hogy az emberek biztonságban érzik-e magukat munkahelyükön, félnek-e állásuk elvesztésétől, illetve bíznak-e abban, hogy új munka keresése esetén sikeresek lehetnek.

Elsőként tehát afelől érdeklődtünk, hogy a megkérdezettek mit gondolnak, mennyire lenne könnyű egy legalább annyira jó munkát találni, mint a jelenlegi (16. ábra).

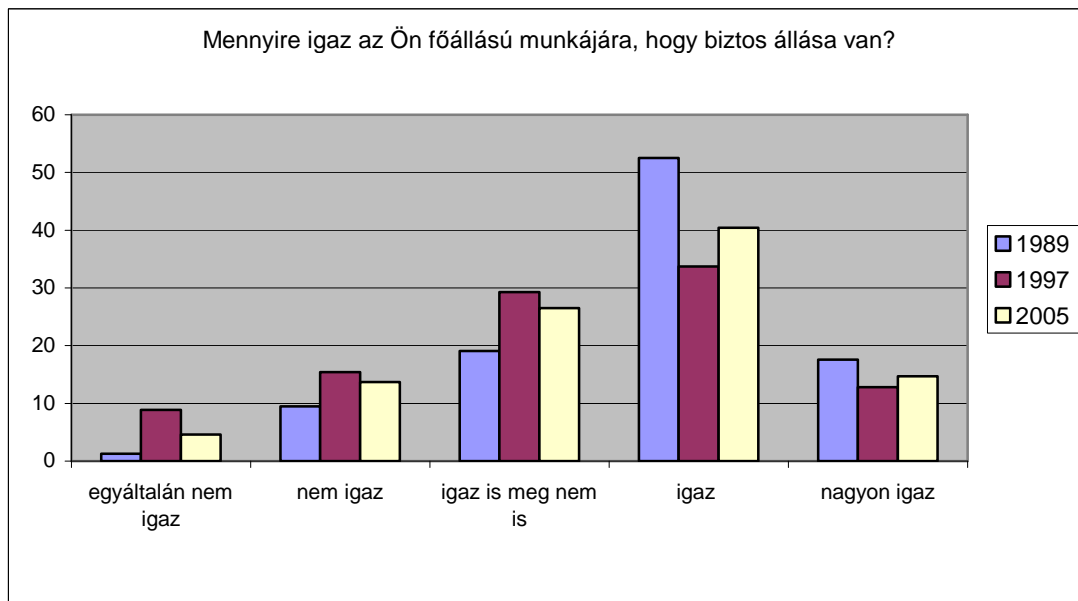
16. ábra

A magyar közvélekedés 1997-ben volt a legpesszimistább. A megkérdezettek csupán 2 százaléka vélte úgy, hogy nagyon könnyen találna új munkát, szemben a két szélső időpont 4-5 százalékaival. 89-ben a megkérdezetteknek még ötöde érezte úgy, hogy elég könnyen képes lenne új munkát találni, 97-ben már csak 8 százaléka (és e tekintetben nem javult sokat a helyzet 2005-re sem). Bár már 1989-ben is a társadalom fele vélte úgy, hogy nehezen, vagy nagyon nehezen találna munkát, ez az arány 1997-re több mint háromnegyedre emelkedett. A növekedést az okozza, hogy 1989-hez képest 97-ben csaknem kétszer annyian vélték úgy, hogy nagyon nehezen találnának olyan munkát, ami legalább olyan jó, mint az éppen aktuális. 2005-re valamelyest konszolidálódott a helyzet, ugyanannyian felelték, hogy elég nehezen találnának állást, mint 89-ben, viszont 12 százalékkal többen felelték, hogy nagyon nehezen kapnának új munkát. Összességében tehát napjainkban a társadalom 60 százaléka véli úgy, hogy nehéz lenne új állás után nézni.

Munkahelyi biztonság tekintetében szintén 1997-ben a legpesszimistább a közhangulat, és a biztonságérzet 2005-re sem érte el az 1989-es szintet (17. ábra).

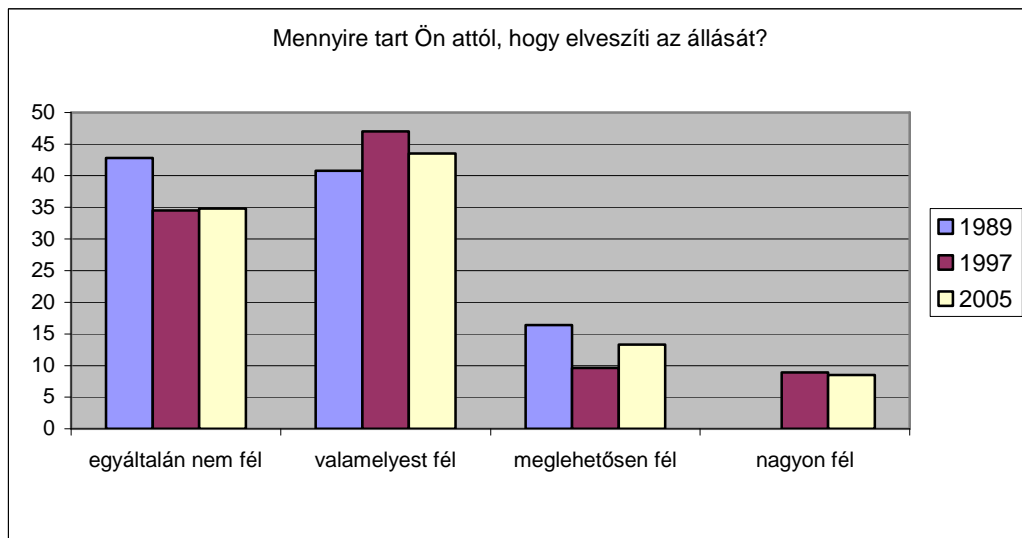
17. ábra

1989-ben a népesség csupán egytizede nem, vagy egyáltalán nem tartotta igaznak, hogy főállású munkája biztos lenne, míg 70 százaléka igaznak, vagy nagyon igaznak vélte a kijelentést. Ehhez képest 97-ben már a megkérdezettek negyede szerint nem, vagy egyáltalán nem igaz az állítás, és csupán kevesebb, mint fele szerint igaz vagy nagyon igaz. 2005-re 18 százalékra csökkent az aránya azoknak, akik elutasítják az állítást, és 65 százalékra nőtt azoké, akik elfogadják. A közvélekedés tehát kezd optimistább lenni, de még messze elmarad a rendszerváltást megelőző szinttől.

Következő kérdésünk arra vonatkozott, hogy az illető mennyire tart a munkanélküliségtől, mennyire fél attól, hogy elveszíti állását (18. ábra).

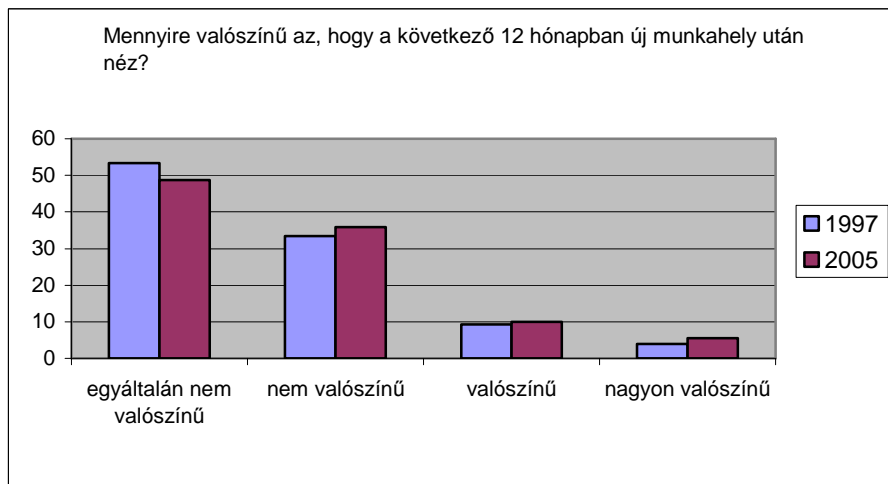
18. ábra

A munkanélküliségtől való félelem 1989 és 1997 között jelentős mértékben változott, 97 és 2005 között azonban csak kismértékű változás történt. A rendszerváltás időszakában a megkérdezettek 43 százaléka egyáltalán nem tartott állása elvesztésétől, és egyetlen ember se felelte, hogy nagyon tartana tőle. Az utóbbi két időpontban azonban csak 35 százalék nem félt, és 9 százalék kifejezetten félt tőle. Növekedett, majd kismértékben csökkent az aránya azoknak, akik valamelyest tartanak munkájuk elvesztésétől, és csökkent, majd kismértékben növekedett az aránya azoknak, akik meglehetősen tartanak tőle. Összességében a rendszerváltás óta nőtt a munkanélküliségtől való félelem.

Arra vonatkozóan, hogy a személy mennyire tartja valószínűnek, hogy egy éven belül új munkahely után fog nézni, csak két időpontra van adatunk, 1997-ben és 2005-ben tettük fel ezt a kérdést (19. ábra).

19. ábra

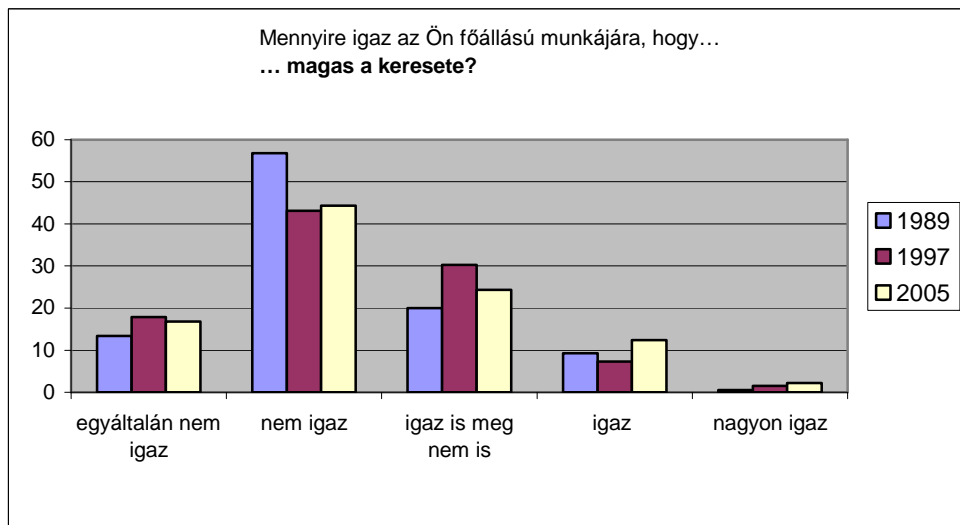
A két időpont között nincs nagy eltérés, a megkérdezettek több mint négyötöde nem, vagy egyáltalán nem tartja valószínűnek, hogy új munkát fog keresni, és csak körülbelül 15 százaléka tartja ezt valószínűnek vagy nagyon valószínűnek.

6. A TÉNYLEGES MUNKAJELLEMZŐK MEGÍTÉLÉSE

Korábban azt kérdeztük, hogy az illető mennyire tartja fontosnak a magas keresetet, a munka érdekességét, önállóságát, az előrelépési lehetőségeket, és azt, hogy a munkájukkal másokon segíteni tudjanak, illetve azt, hogy a munka társadalmilag hasznos legyen. Most ugyanezekre kérdeztünk rá, csak abból a szempontból, hogy mennyire látják mindezeket megvalósulni saját munkahelyükön.

Első kérdésünk arra vonatkozott, hogy mennyire igaz az állítás, mely szerint az illető keresete magas (20. ábra).

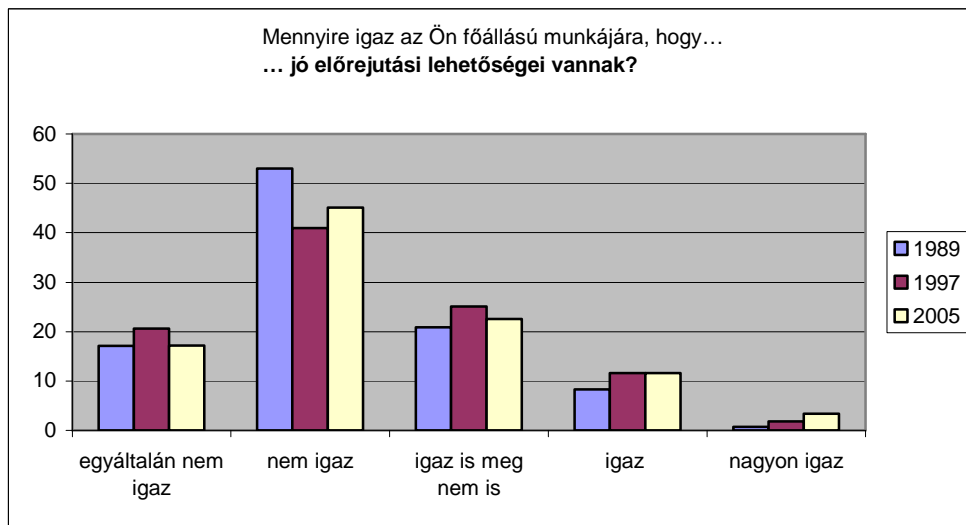
20. ábra

A magas kereset szinte mindenki számára fontos volt, ehhez képest a többség úgy véli, hogy a fenti állítás nem, vagy egyáltalán nem igaz, bár 1989-hez képest javult a helyzet. Az első adatfelvétel alkalmával a megkérdezettek 70 százaléka vélte úgy, hogy munkájára nem jellemző a magas fizetés, és 10 százaléka úgy, hogy jellemző vagy nagyon jellemző. 1997-ben és 2005-ben 61 százalékra csökkent az aránya azoknak, akik szerint nem, vagy egyáltalán nem igaz munkájára az állítás. 97-ben azonban még szintén csupán a megkérdezettek egytizede volt elégedett fizetésének mértékével, 2005-re azonban már 15 százaléka. 97-ben főleg a határozatlan „is-is” alternatívát választók száma nőtt meg.

Úgy tűnik, az előrejutási lehetőségekkel a közvélekedés szintén nem túl elégedett, bár e tekintetben is javult a helyzet (21. ábra).

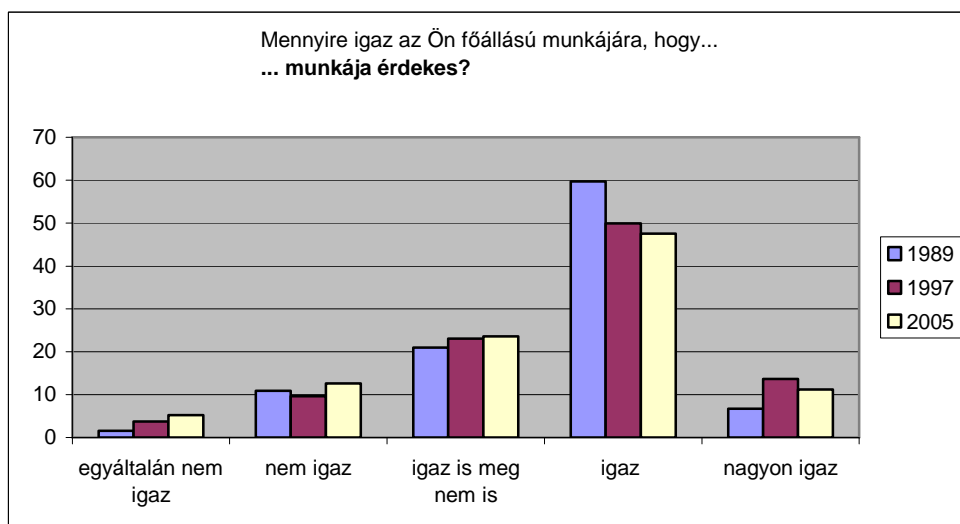
21. ábra

1989-ben még az emberek 70 százaléka nem tartotta igaznak, hogy munkahelyén megfelelő előrelépési lehetőségei lennének, 1997-re ez az arány 61 százalékra csökkent, és 2005-re se történt szignifikáns változás. Fokozatosan és kismértékben növekedett az állítással egyetértők aránya 9-ről 13, majd 15 százalékra.

A munka érdekessége tekintetében már sokkal jobb helyzetben vagyunk (22. ábra).

22. ábra

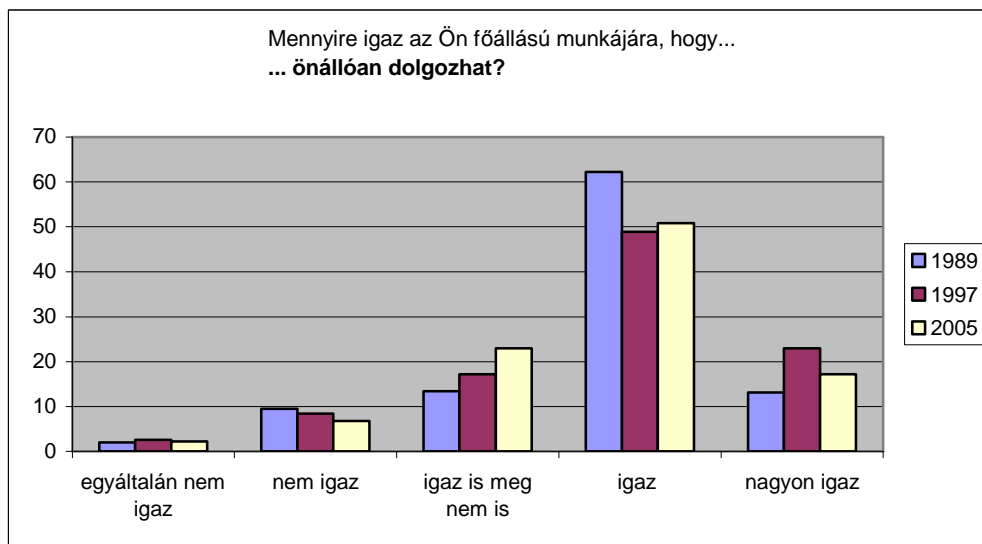

1989-hez képest nőtt az aránya azoknak, akik egyáltalán nem, vagy nem tartják munkájukat érdekesnek, míg nagymértékben csökkent az aránya azoknak, akik szerint igaz, hogy

munkájuk érdekes, és kisebb mértékben ugyan, de növekedett azoké, akik szerint nagyon igaz az állítás. Az első időpontban összességében a megkérdezettek 13 százaléka utasította el a kijelentést, az utolsó időpontban 18 százaléka. 89-ben 66 százalék állította, hogy érdekes munkát végez, de ez az arány 2005-re 7 százalékkal csökkent. Az emberek többsége tehát napjainkban is érdekesnek találja munkáját, valamivel kevesebb, mint ötöde nem tartja érdekesnek, és valamivel több mint ötöde bizonytalan a kérdést illetően.

A munka önállósága tekintetében meglehetősen pozitívan vélekedik a magyarok többsége (23. ábra).

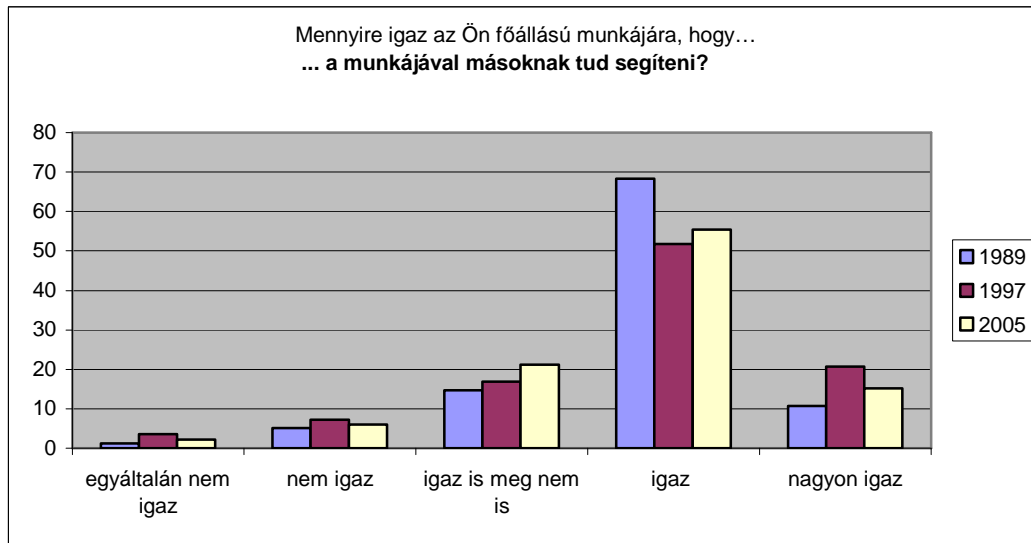
23. ábra

A három időpontban rendre a megkérdezettek 75, 73 és 78 százaléka úgy vélekedett, hogy főállású munkájára igaz vagy nagyon igaz a kijelentés, mely szerint önállóan dolgozhat. Tehát a 16 év során háromnegyed körül mozgott a munka önállóságával elégedett munkavállalók aránya. Ezen belül szignifikánsan kevesebben felelték, hogy csupán igaz az állítás, és szignifikánsan többen, hogy nagyon igaz. Nem történt jelentős változás az állítást elutasítók arányában, nőtt azonban a bizonytalan „igen is meg nem is” választ adók száma.

Mindhárom időpontban nagy többségben voltak azok, akik úgy érezték, hogy munkájukkal más embereken tudnak segíteni (24. ábra).

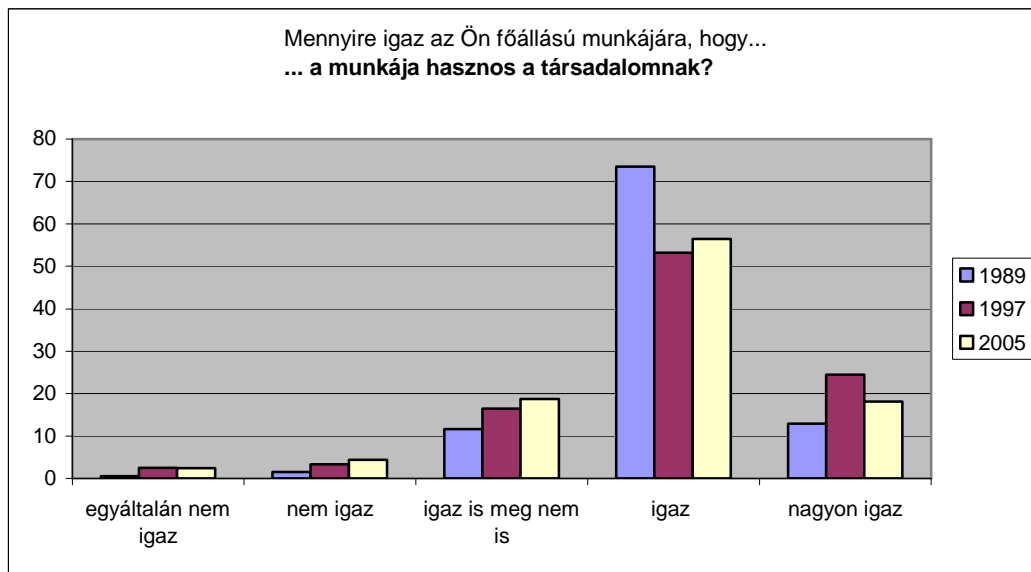
24. ábra

1989-ben a megkérdezettek kétharmada igaznak, egytizede nagyon igaznak érezte munkájára nézve, hogy azzal másoknak segítséget tud nyújtani. 1997-re csökkent a száma azoknak, akik igaznak, és nőtt azoké, akik nagyon igaznak gondolják az állítást, majd 2005-re ismét nőtt az előbbi, és csökkent az utóbbi csoport aránya. Összességében azonban egyre kevesebben érzik úgy, hogy munkájukkal mások segítségére lehetnek, 1989-ben még a megkérdezettek csaknem négyötöde, 2005-ben pedig 71 százaléka vélekedett így. Bár minden időpontban nagyon kevesen érzik, hogy munkájuk egyáltalán nincs mások segítségére, valamelyest (6-ról 11 százalékra) nőtt a száma azoknak, akik nem, vagy egyáltalán nem tartják igaznak foglalkozásukra nézve az állítást.

Társadalmilag hasznos munkát legtöbben 1989-ben végeztek (25. ábra).

25. ábra

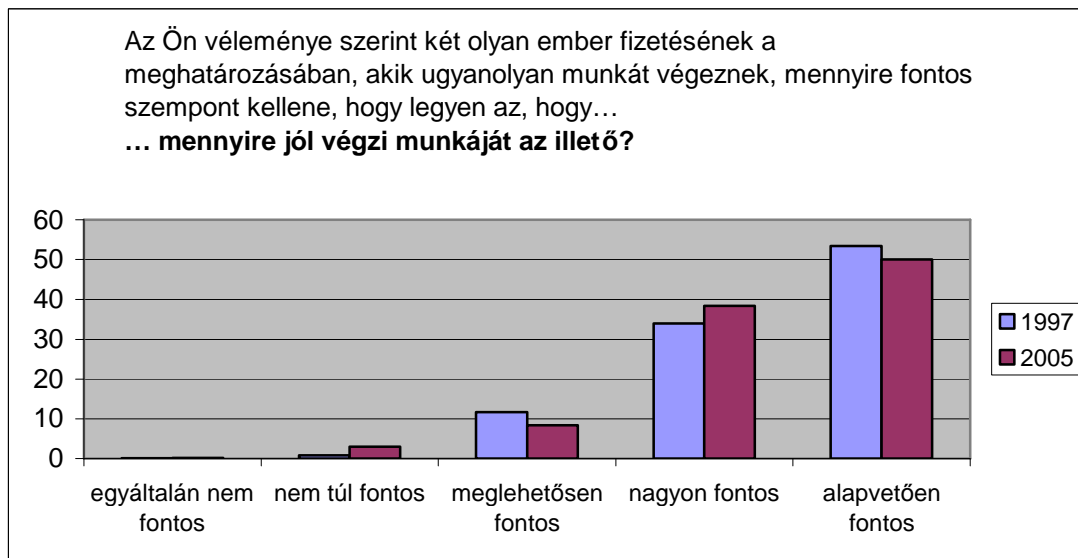
1989-ben a megkérdezettek 86 százaléka érezte úgy, hogy munkájával a társadalom hasznára van, és csupán 2 százalék érezte úgy, hogy ez nem, vagy egyáltalán nem igaz. Azóta csökkent ugyan a társadalmilag hasznos foglalkoztatást űzők aránya, de ma is a népesség háromnegyede sorolható ide. Ezzel párhuzamosan valamelyest nőtt a száma azoknak, akik szerint nem igaz munkájukra, hogy az a társadalom számára értékes lenne (2005-ben 7 százalék), és szintén egyre többen vannak, akik nem tudják eldönteni a kérdést.

7. A FIZETÉST BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK IGAZSÁGOSSÁGA

Ebben a kérdéssorunkban arra voltunk kíváncsiak, hogy a magyarok hogyan vélekednek a fizetésbeli különbségekről. Vannak-e olyan tényezők, amelyek legitimálják, hogy két azonos munkát végző ember fizetése különbözzék. Csak két időpontot tudunk e tekintetben összehasonlítani, 1997-et és 2005-öt.

Elsőként feltettük a kérdést, hogy a munkavégzés minősége mennyire kellene, hogy befolyásolja a fizetés nagyságát (26. ábra).

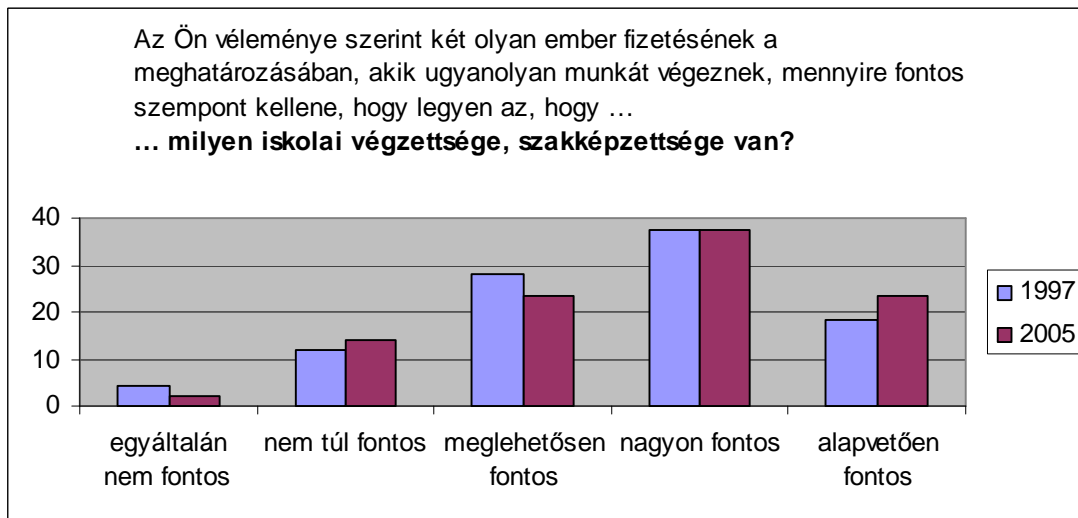
26. ábra

Mindkét időpontban a megkérdezettek több mint fele alapvetően fontosnak tartotta, hogy a fizetés nagyságát befolyásolja az, hogy mennyire jól végzi munkáját az illető. További 34, illetve 38 százalék nagyon fontosnak tartotta ezt, és alig 2-3 százalék felelte, hogy nem túl fontos, vagy egyáltalán nem fontos. Bár csekély mértékben csökkent a „meglehetősen fontos” és az „alapvetően fontos” válaszokat adók száma, és nőtt a „nagyon fontos” választ adóké, a változások egymást kiegyenlítik, és összességében a két időpont között lényeges eltérés nincs, a döntő többség meglehetősen, nagyon, vagy alapvetően fontosnak tartja, hogy a fizetés a munka minőségének függvényében alakuljon.

Az iskolai végzettség tekintetében differenciáltabb véleményt alkotnak megkérdezettjeink az egyes időpontokban, de a 8 év leforgása alatt a vélemények lényegében nem változtak (27. ábra).

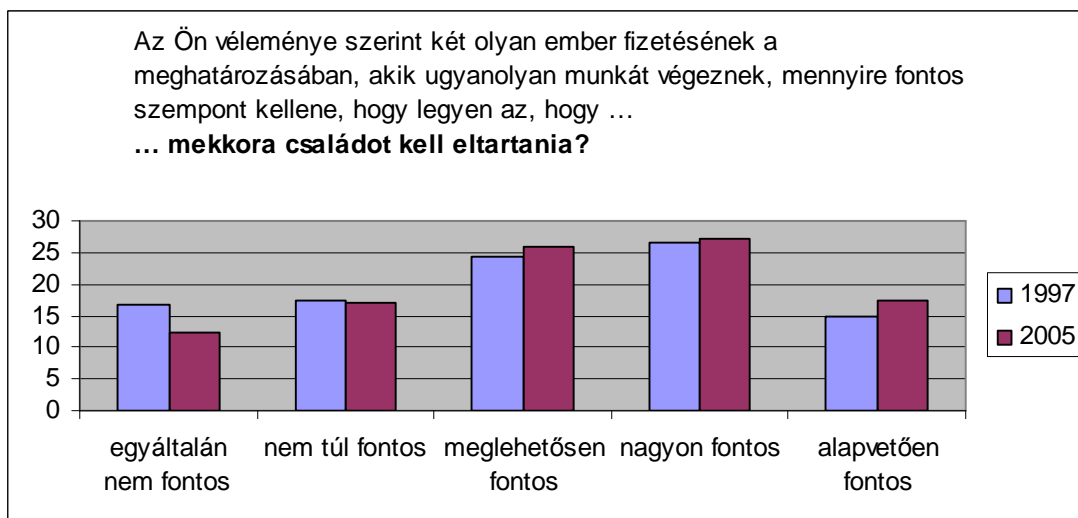
27. ábra

A döntő többség - mindkét időpontban 84 százalék - legalább meglehetősen fontosnak vélte, hogy az iskolai végzettség kihatással legyen a fizetésre. Ezen belül valamelyest (5 százalékkal) csökkent a száma azoknak, akik meglehetősen fontosnak tartják ezt, de ugyanennyivel nőtt a száma azoknak, akik az iskolai végzettséget alapvetően fontos szempontnak ítélik.

A család méretét az előzőeknél jóval kevesebben tartották fontos szempontnak a fizetés odaítélésekor, és ez az évek multával sem változott (28. ábra).

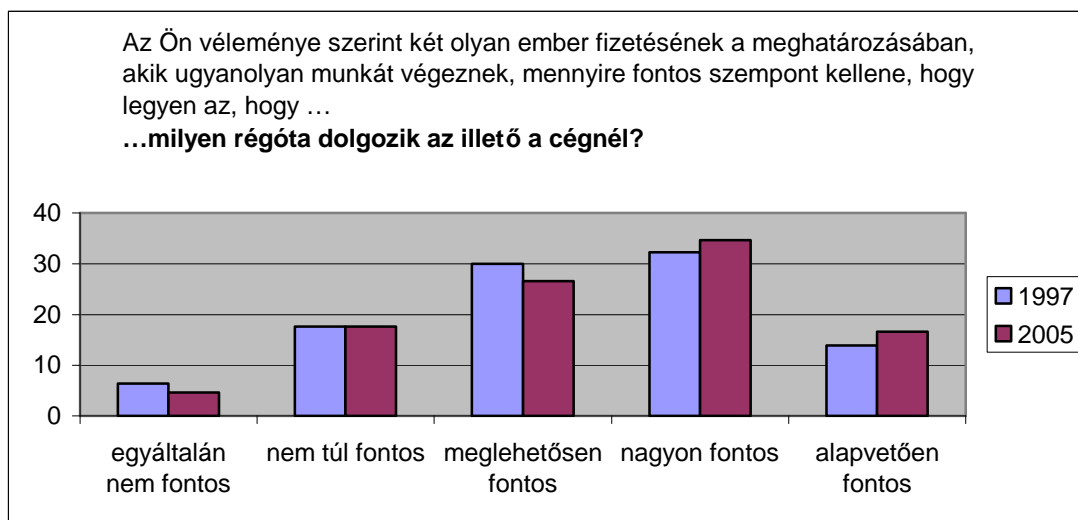
28. ábra

A megkérdezettek egynegyede számára meglehetősen, további negyede számára nagyon fontos, és körülbelül 16 százaléka számára alapvetően fontos, hogy a család mérete befolyásolja a jövedelmet. 17 százalék számára azonban nem túl fontos szempont a család mérete, és 1997-ben 17, 2005-ben 12 százalék szerint fizetés szempontjából ez egyáltalán nem fontos.

Hasonlóan megoszlanak a vélemények a tekintetben, hogy ki mennyire tartja fontos szempontnak azt, hogy az illető milyen régóta dolgozik az adott cégnél (29. ábra).

29. ábra

A két időpontban körülbelül 5 százalék szerint egyáltalán nem fontos a cégnél töltött idő hossza, további 18 százalék szerint pedig nem túl fontos. Jelentős változások nem történtek a két időpont között, 1997-ben és 2005-ben rendre 30, illetve 27 százalék szerint meglehetősen, 32, illetve 35 százalék szerint nagyon, és 14, illetve 17 százalék szerint alapvetően fontos, hogy a munkahelyen töltött évek száma kihatással legyen a fizetésre. Így 1997-ben és 2005-ben egyaránt a népesség több mint háromnegyede a cégnél eltöltött idő hosszát különböző mértékben ugyan, de fontosnak véli a fizetés alakulása szempontjából.

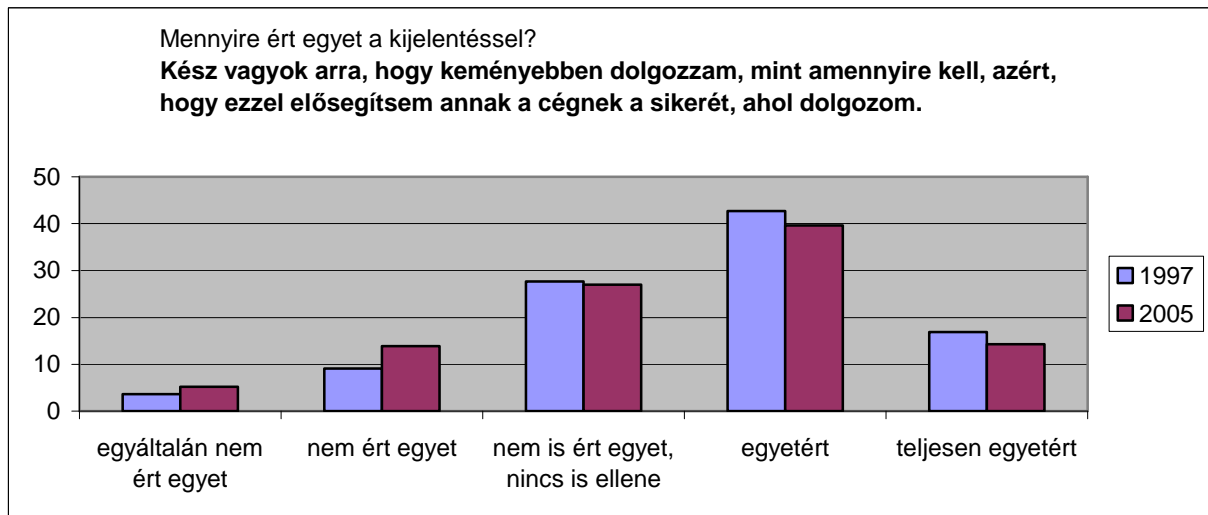
8. A MUNKAHELY IRÁNTI LOJALITÁS

Ebben a kérdéssorunkban arra voltunk kíváncsiak, hogy az emberek mennyire lojálisak munkahelyükhöz, milyen mértékben hoznának érte áldozatokat többletmunkával, mennyire

büszkék arra, hogy az adott helyen dolgozhatnak, és elhagynák-e cégüket egy jobb állásajánlatért.

Az emberek többsége kész lenne arra, hogy keményebben dolgozzon cégé sikerének érdekében (30. ábra).

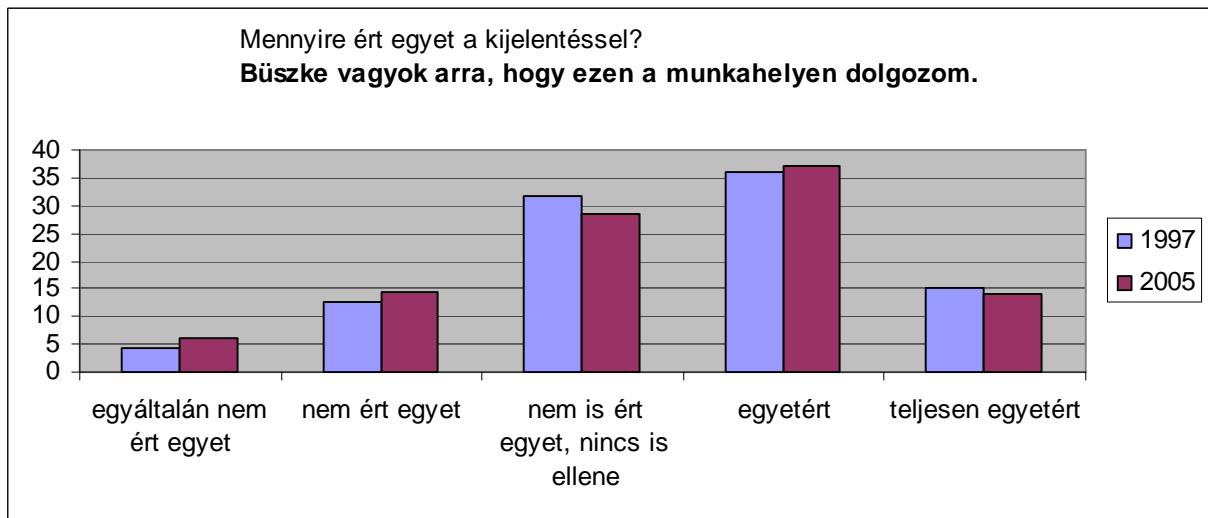
30. ábra

1997-hez képest 2005-re kismértékben ugyan, de szignifikánsan csökkent a száma azoknak, akik hajlandóak lennének többletmunkát vállalni munkahelyük sikeréért. Az első időpontban a megkérdezettek 60, a második időpontban 54 százaléka egyetértett vagy teljesen egyetértett a kijelentéssel, amely szerint így cselekedne. Ezzel párhuzamosan egyre többen nem, vagy egyáltalán nem gondolják úgy, hogy hajlandóak lennének keményebben dolgozni cégük sikeréért (13-ról 17 százalékra nőtt arányuk). A megkérdezettek 27 százaléka nem adott egyértelmű választ egyik időpontban sem. Összességében úgy tűnik tehát, hogy 1997-ben valamivel többen vállalták a keményebb munkát cégükért.

Az emberek véleménye nem változott szignifikánsan a tekintetben, hogy mennyire büszkék saját munkahelyükre (31. ábra).

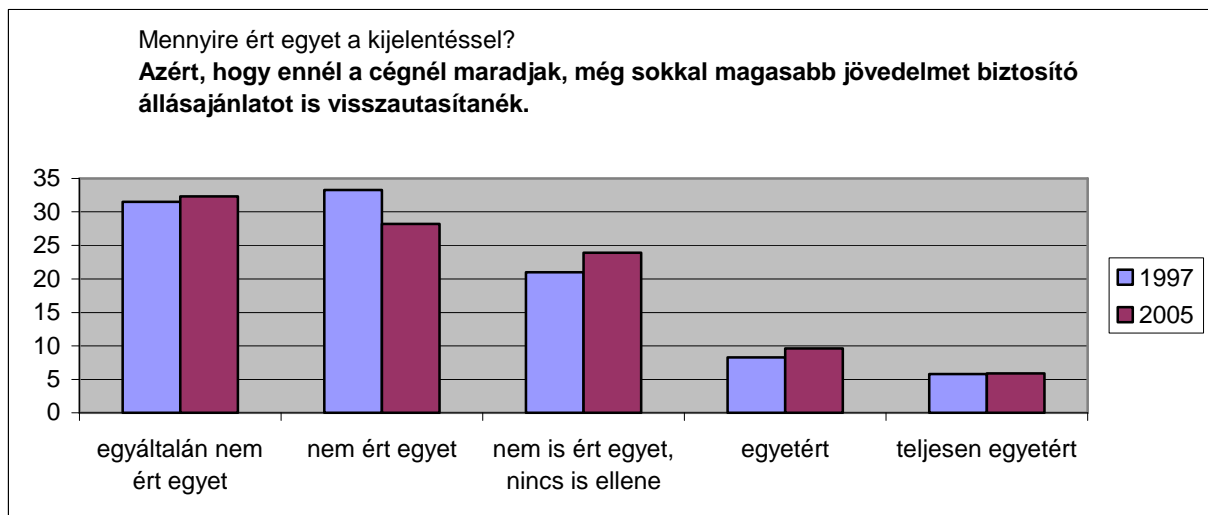
31. ábra

A megkérdezettek körülbelül ötöde nem büszke munkahelyére, és körülbelül fele kifejezetten büszke rá, az utóbbi csoporton belül többségük egyetért, egy kisebbség pedig teljesen egyetért a kijelentéssel, mely szerint büszke arra, hogy munkahelyén dolgozhat.

A jobban fizető állásajánlatot nem túl sokan utasítanak el egyértelműen (32. ábra).

32. ábra

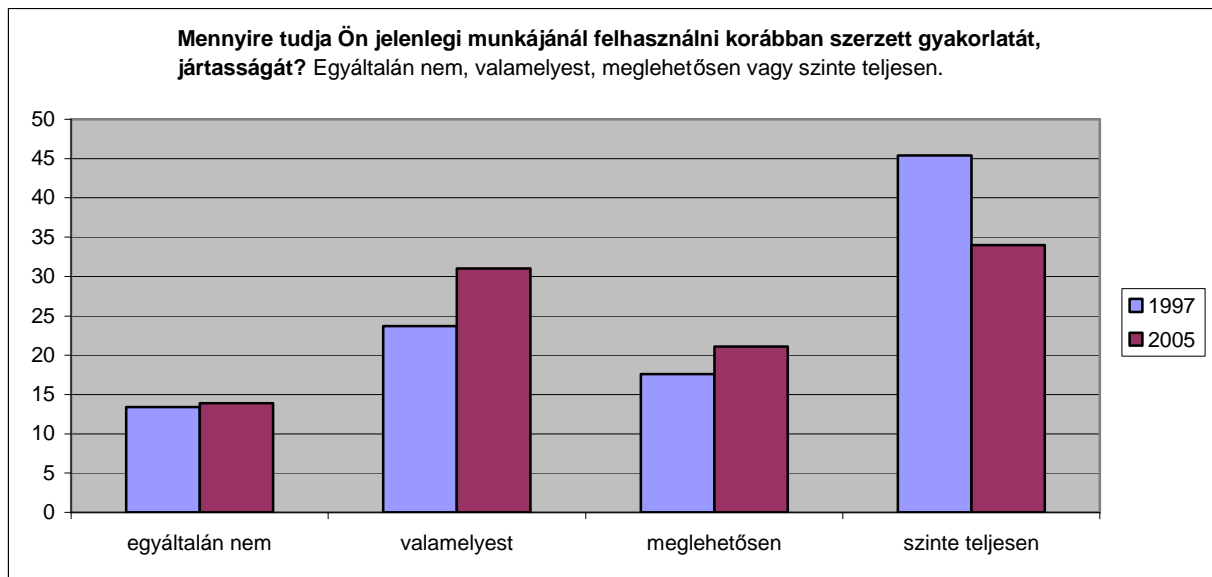
Mindössze a megkérdezettek körülbelül 15 százaléka felelte mindkét időpontban, hogy egyetért, vagy teljesen egyetért a kijelentéssel, mely szerint azért, hogy az adott cégnél maradjon, még sokkal magasabb jövedelmet biztosító állásajánlatot is visszautasítana. Az emberek csaknem kétharmada nem, vagy egyáltalán nem értett ezzel egyet. 97-hez képest 5

százalékkal csökkent az állítást elutasítók aránya, és ezzel párhuzamosan nőtt a bizonytalanoké.

9. KORÁBBI MUNKATAPASZTALATOK HASZNOSÍTÁSA

Az utolsó kérdésünk arra vonatkozott, hogy az emberek milyen mértékben képesek korábban szerzett munkatapasztalataikat hasznosítani jelenlegi munkahelyükön (33. ábra).

33. ábra

1997 és 2005 között történt némi változás a válaszok megoszlásában. A megkérdezetteknek mindkét időpontban egyformán 14 százaléka egyáltalán nem tudta aktuális munkahelyén kamatoztatni korábban szerzett tapasztalatait, de a második időpontban 7 százalékkal többen felelték, hogy valamelyest, és 3 százalékkal többen, hogy meglehetősen tudják hasznosítani azt. Ugyanakkor 2005-ben 10 százalékkal kevesebben felelték, hogy szinte teljes mértékben felhasználják korábbi gyakorlataikat. Így napjainkban a népesség fele valamelyest vagy meglehetősen, és harmada szinte teljesen képes kamatoztatni korábban szerzett munkatapasztalatait.

A MUNKÁVAL KAPCSOLATOS VÉLEMÉNYEK NEMZETKÖZI ÖSSZEHASONLÍTÁSBAN

A LEÍRÓ EREDMÉNYEK ÖSSZEFOGLALÁSA

A zárójelentésnek ez a fejezete azt a funkciót tölti be, hogy a nemzetközi adatbázisban szereplő valamennyi kérdést bemutassunk és röviden kiértékeljünk. Az eredményeket ország csoportok szerint közöljük:

Volt szocialista országok (7): Magyarország, volt Kelet-Németország, Csehország, Szlovénia, Bulgária, Oroszország, Lettország

Skandináv országok (4): Norvégia, Svédország, Dánia, Finnország

Angolszász országok (3): Nagy Britannia, USA, Írország

Nyugat-Európai országok (3) volt Nyugat-Németország, Franciaország, Svájc

Dél-Európai országok (2) Spanyolország, Portugália

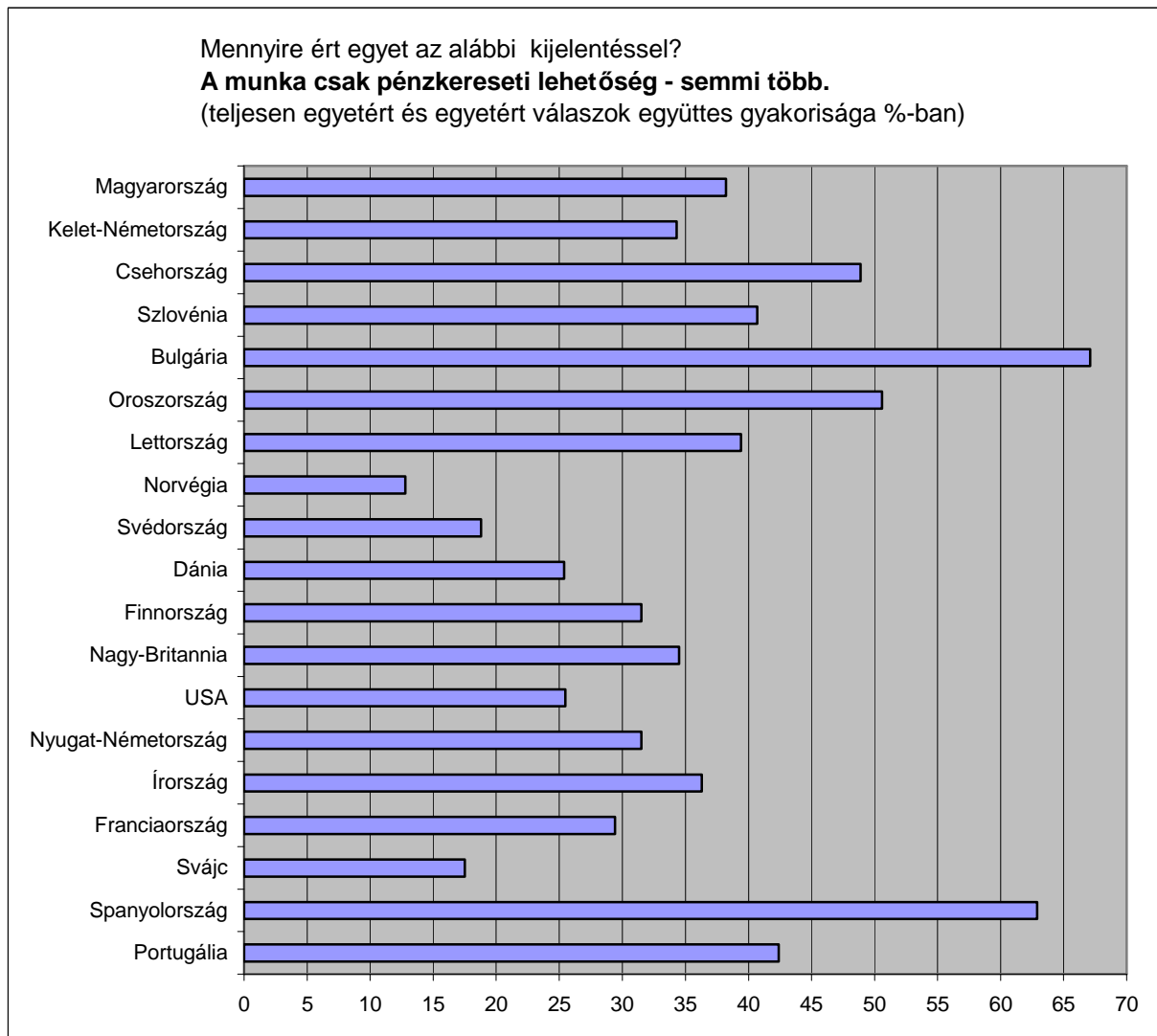
Ebben a részben a következő témakörökről lesz szó:

1. A munka szerepe: önmegvalósítás vagy instrumentális
2. A munka preferált jellemző vonásai
3. A tényleges munkajellemzők megítélése
4. A munkahely preferált típusa
5. A munka fizikai és pszichés körülményei
6. Család és munkahely
7. Korábbi munkatapasztalatok hasznosítása
8. A munkahely iránti lojalitás
9. Az állásbiztonság megítélése
10. Erőfeszítések a munkanélküliség elkerülése érdekében

1. A MUNKA SZEREPE: ÖNMEGVALÓSÍTÁS VAGY INSTRUMENTÁLIS

Két kérdésünk vonatkozott arra, hogy vajon az emberek minek tekintik munkájukat. Csupán pénzkereseti lehetőségnek, vagy örömforrásnak, amely a pénztől függetlenül is életük fontos részét képezi (1. és 2. ábra)

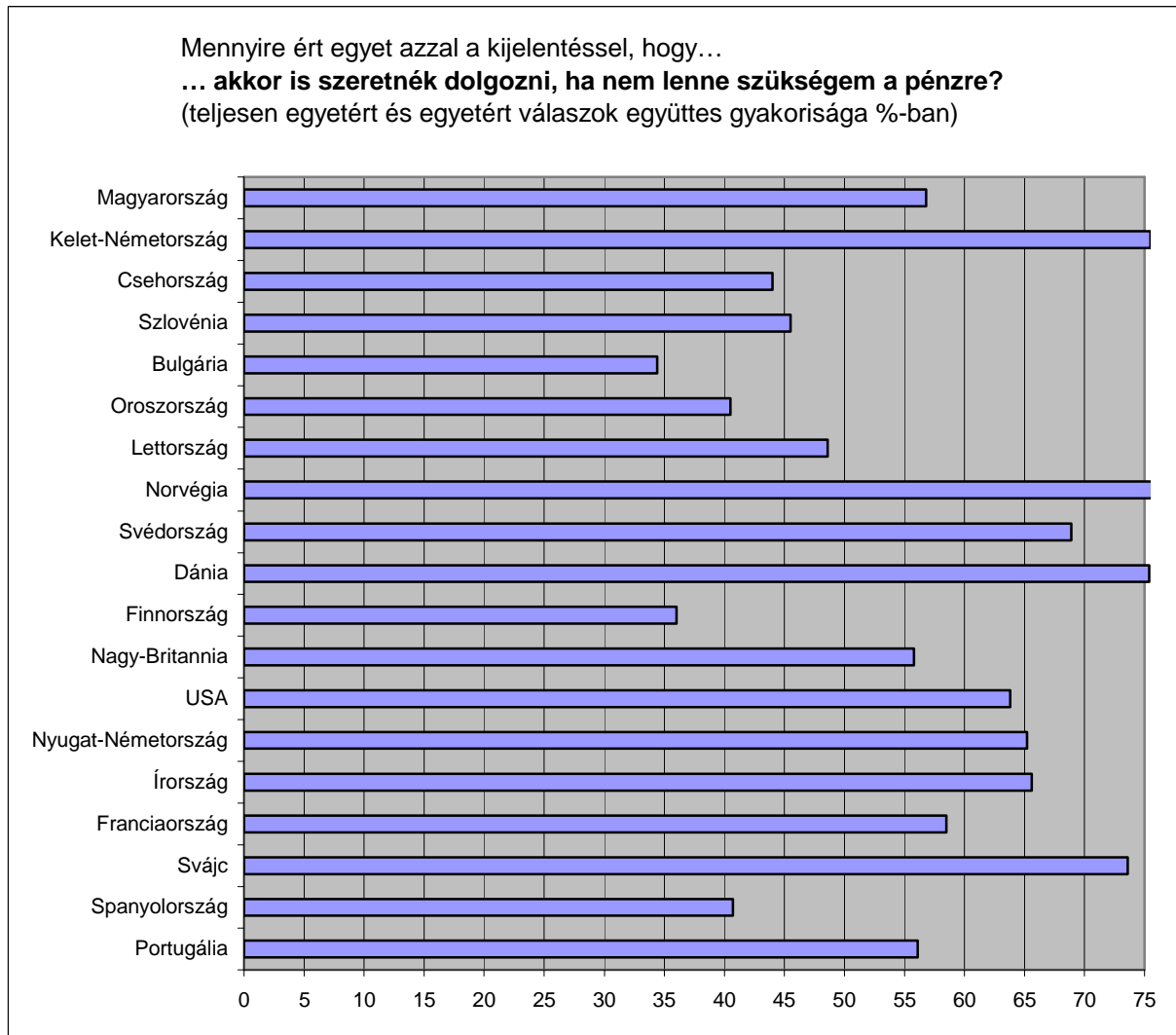
1. ábra

Nyugat-Európában, Skandináviában és a két angolszász országban viszonylag kevesen értenek egyet azzal a kijelentéssel, hogy „a munka csak pénzkereseti lehetőség – semmi több”, Norvégiában a megkérdezettek csupán 13, Svájcban 18 százaléka. Írországban, Nagy-Britanniában, Nyugat-Németországban és Finnországban a válaszadók körülbelül harmada egyetértett a kijelentéssel. Ehhez képest Dél-Európában és a poszt-szocialista országokban rosszabb a helyzet. Különösen Bulgáriában és Spanyolországban magas a munkát csupán

pénzkereseti lehetőségnek tekintők aránya (kétharmad körüli). A szocialista hagyománnyal rendelkező országok közül Kelet-Németország után – amely a nyugat-német mintát követi – Magyarországon választották a legkevesebben, hogy egyetértenek az állítással (38 százalék).

2. ábra

A fentiek alapján nem meglepő, hogy legkevesébé Bulgáriában értenek egyet azzal a kijelentéssel, hogy „akkor is szeretnék dolgozni, ha nem lenne szükségem a pénzre” (egyharmad). Hasonlóképp Spanyolországban is viszonylag kevesen választották az „egyetértek” vagy a „teljesen egyetértek” alternatívákat (41 százalék). Finnországban, ahol a megkérdezettek harmada számára csupán pénzkereseti lehetőség a munka, hasonló (36 százalék) volt az aránya azoknak, akik akkor is szeretnék dolgozni, ha nem lenne szükségük a pénzre. A többi skandináv országban azonban kiemelkedően sokan (69-76 százalék) értenek egyet a fenti kijelentéssel, és a svájciak háromnegyede szintén dolgozna akkor is, ha nem

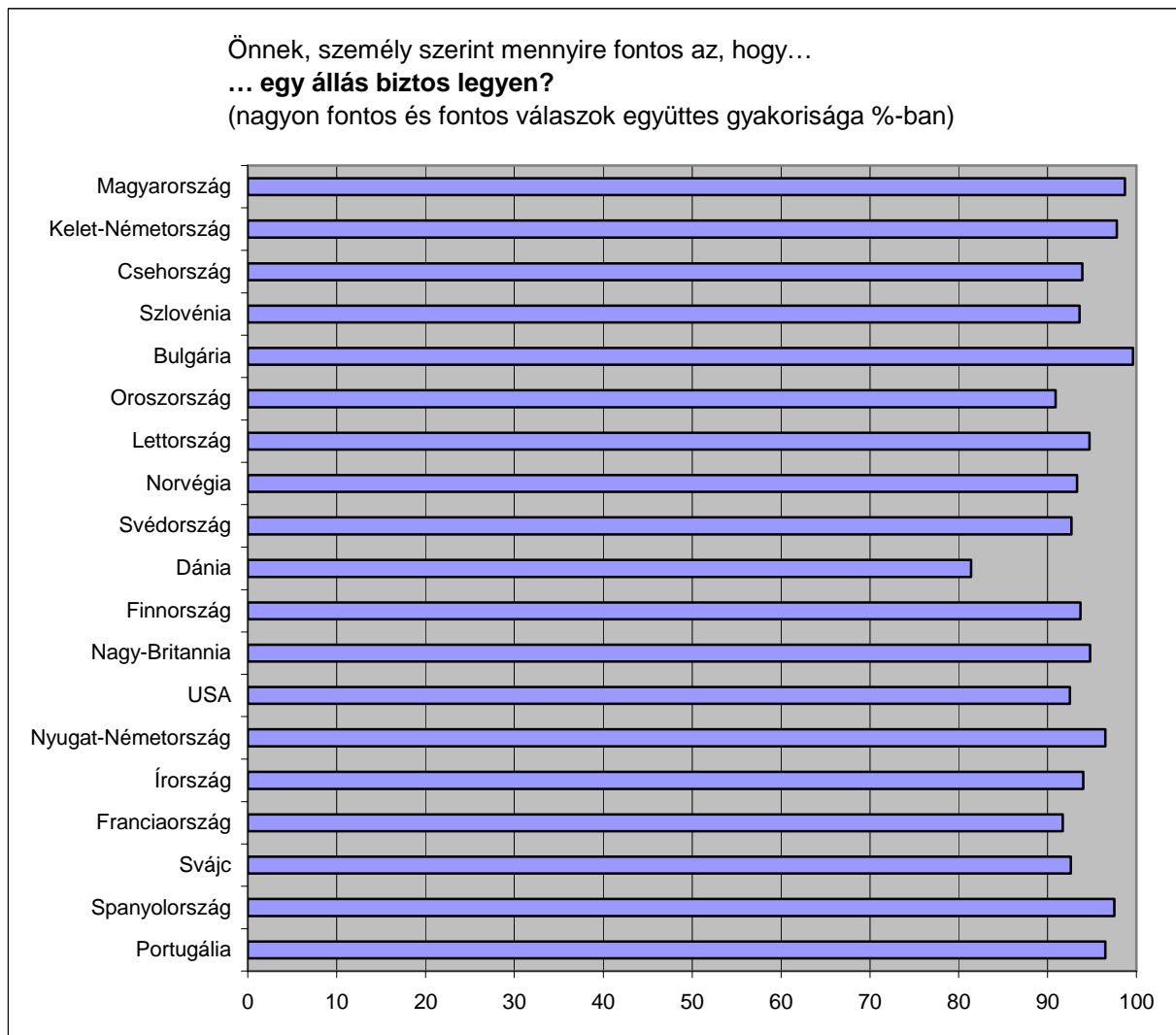
lenne rákényszerülve. A volt szocialista országokban, Kelet-Németországot és Magyarországot kivéve kisebbségben vannak azok, akik szívesen dolgoznának a pénztől függetlenül is. Kelet-Németországban a megkérdezettek bő háromnegyede, Magyarországon 57 százaléka értett egyet a kijelentéssel, Magyarország e tekintetben tehát átlagosnak mondható.

2. A MUNKA PREFERÁLT JELLEMZŐ VONÁSAI

Kérdőívünkben rákérdeztünk arra, hogy egy állással kapcsolatban kinek mennyire fontos az állás biztonsága, a magas kereset, az előrelépés lehetősége, a munka érdekessége, önállósága, társadalmi hasznossága, a munkaidő rugalmassága és az, hogy a munkával másokon segíthessenek.

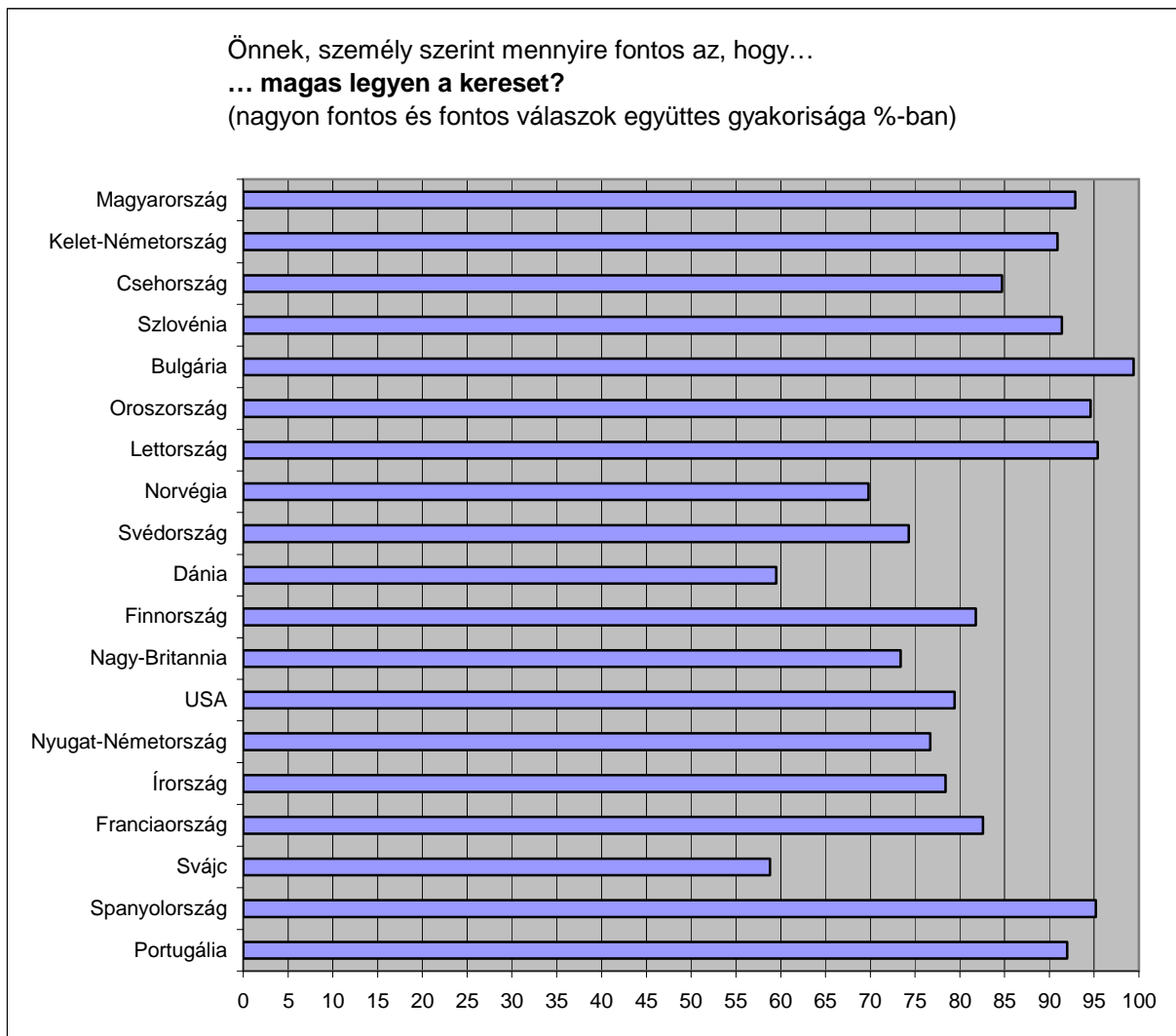
Az, hogy egy állás biztos legyen, minden országban szinte egyaránt kiemelkedő jelentőséggel bír, Dániát kivéve mindenhol 90 százalék felett válaszolták, hogy ez a szempont fontos számukra (3. ábra). Bulgáriában és Magyarországon gyakorlatilag mindenki számára fontos az állás biztonsága. Egyedül Dániában kap valamivel kisebb súlyt a biztos állás igénye, noha a népesség négyötöde számára itt is fontos szempontnak számít.

3. ábra

A magas keresetről alkotott vélemények nagyobb varianciát mutatnak a nemzetközi összehasonlításban, noha a többség számára minden országban kiemelkedő jelentőséggel bír a fizetés nagysága. (4. ábra).

4. ábra

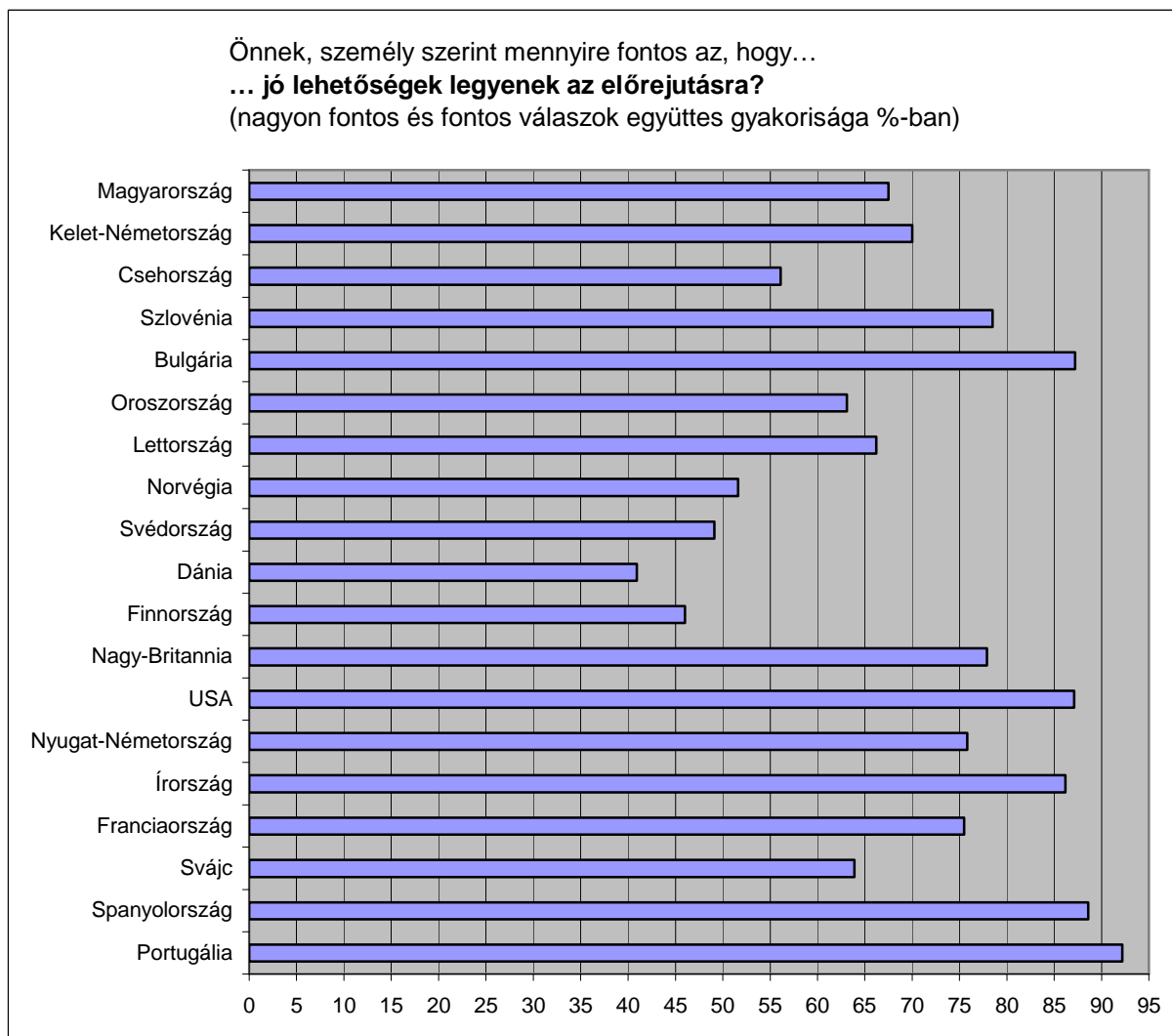

A magas keresetnek különösen nagy jelentőséget tulajdonítanak a poszt-szocialista és a dél-európai országokban. Ebben a kérdésben is Bulgária vezet a sort, szinte minden megkérdezett fontosnak ítéli a magas keresetet. A volt szocialista országok közül egyedül Csehországban 90 százalék alatti azoknak az aránya (85 százalék), akik fontosnak vélik ezt a szempontot egy munka megítélésekor, a nyugat-európai átlagot azonban ez is jelentősen meghaladja. Magyarország illeszkedik a posztkommunista országok sorába 93 százalékkal.

Nyugat-Európában és Skandináviában szinte mindenhol 70 és 80 százalék között felelték, hogy fontos a magas jövedelem. Franciaországban és Finnországban a négyötödöt valamelyest meghaladja ez az arány, Dániában és Svájcban viszont kifejezetten alacsony (59 százalék).

Az előreljütási lehetőségek jóval kisebb súlyt kapnak az egyes országokban, mint az előző szempontok, de a különbségek szembeötlők (5. ábra).

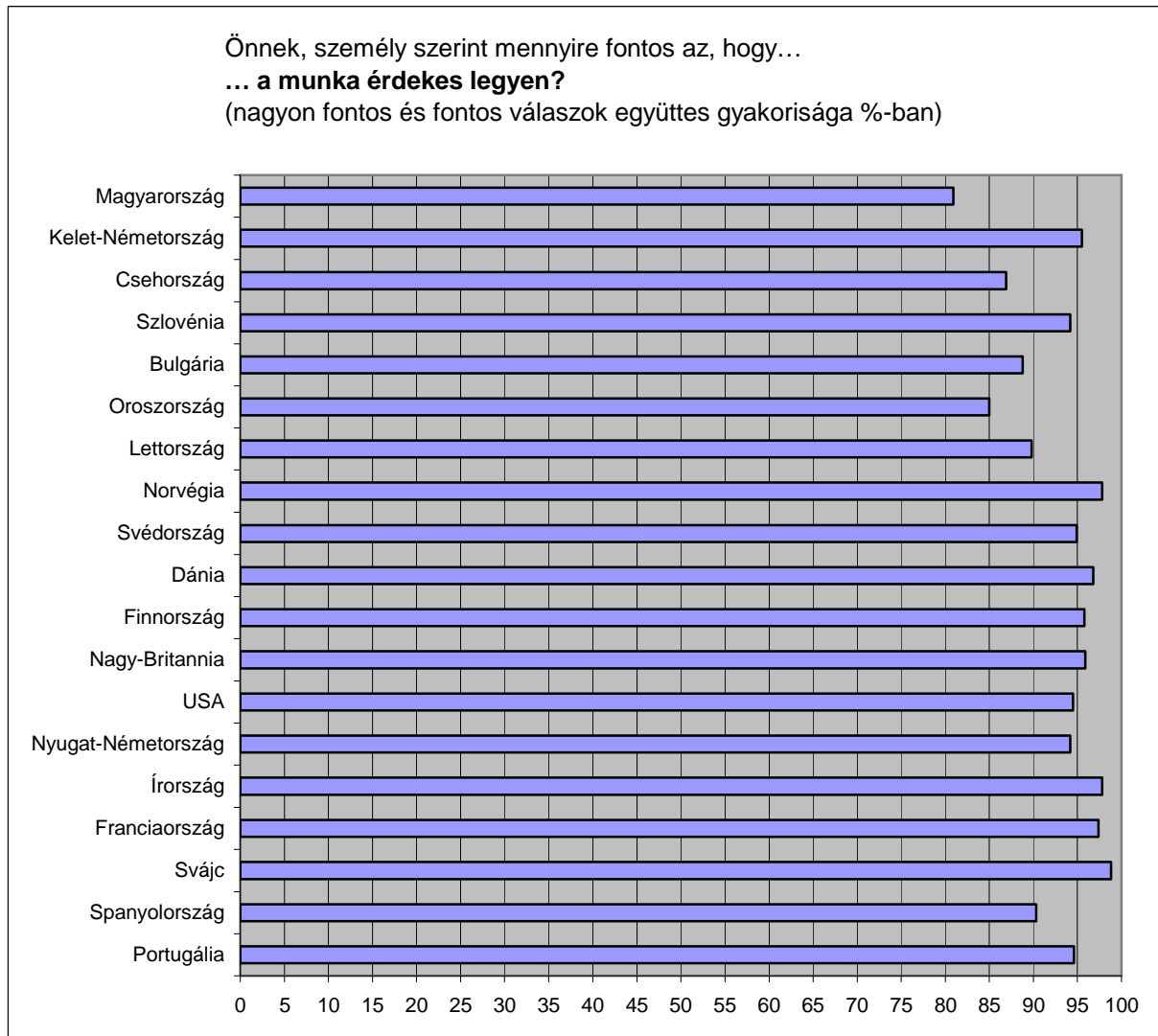
5. ábra

Az előreljütási lehetőségeknek leginkább Dél-Európában tulajdonítanak nagy jelentőséget, de hasonló a helyzet az Egyesült Államokban, Írországban, és a posztkommunista Bulgáriában is, ahol a túlnyomó többség számára jelent az előreljütás fontos szempontot. A skandinávok között ehhez képest fele ennyien vallják a karrierlehetőségeket fontosságát (41-52 százalék). A poszt-szocialista országok lakói közül többen tartják ugyan fontosnak a karriert, de ezzel még mindig nem érik el a nyugat-európai arányokat. Magyarországon a megkérdezettek kétharmada tulajdonít kiemelkedő jelentőséget a jó előreljütási lehetőségeknek, amellyel illeszkedik a szocialista múltú országokhoz.

Az előrejutási lehetőségeknél és a magas keresetnél a megkérdezettek összességében fontosabbnak ítélték a munka érdekességét, csaknem olyan fontosnak, mint az állás biztonságát (6. ábra).

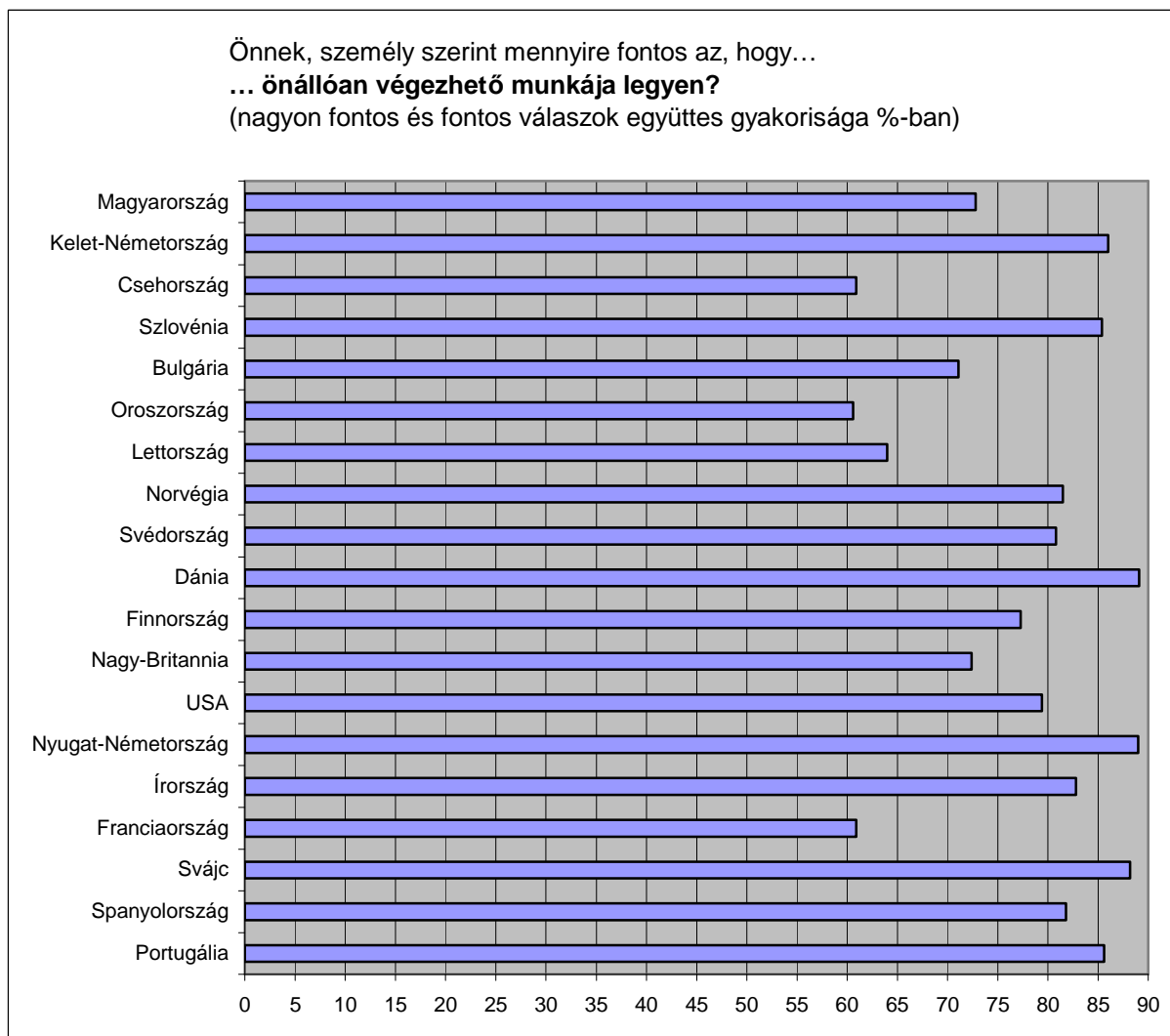
6. ábra

Kivétel nélkül minden nyugat-európai, skandináv, angolszász és dél-európai országban a népesség több mint 90 százaléka számára nagyon fontos, de legalábbis fontos az, hogy munkája érdekes legyen. A volt szocialista országok lakói valamelyest kisebb mértékben vallják, hogy a munka érdekessége fontos számukra, az összes vizsgált ország közül Magyarországon tartják legkevésbé jelentősnek ezt a szempontot (81 százalék).

Az önállóan végezhető munka szubjektív fontossága országonként nagy különbségeket mutat, 60-tól csaknem 90 százalékig terjed az önállóságot fontosnak vélők aránya (7. ábra).

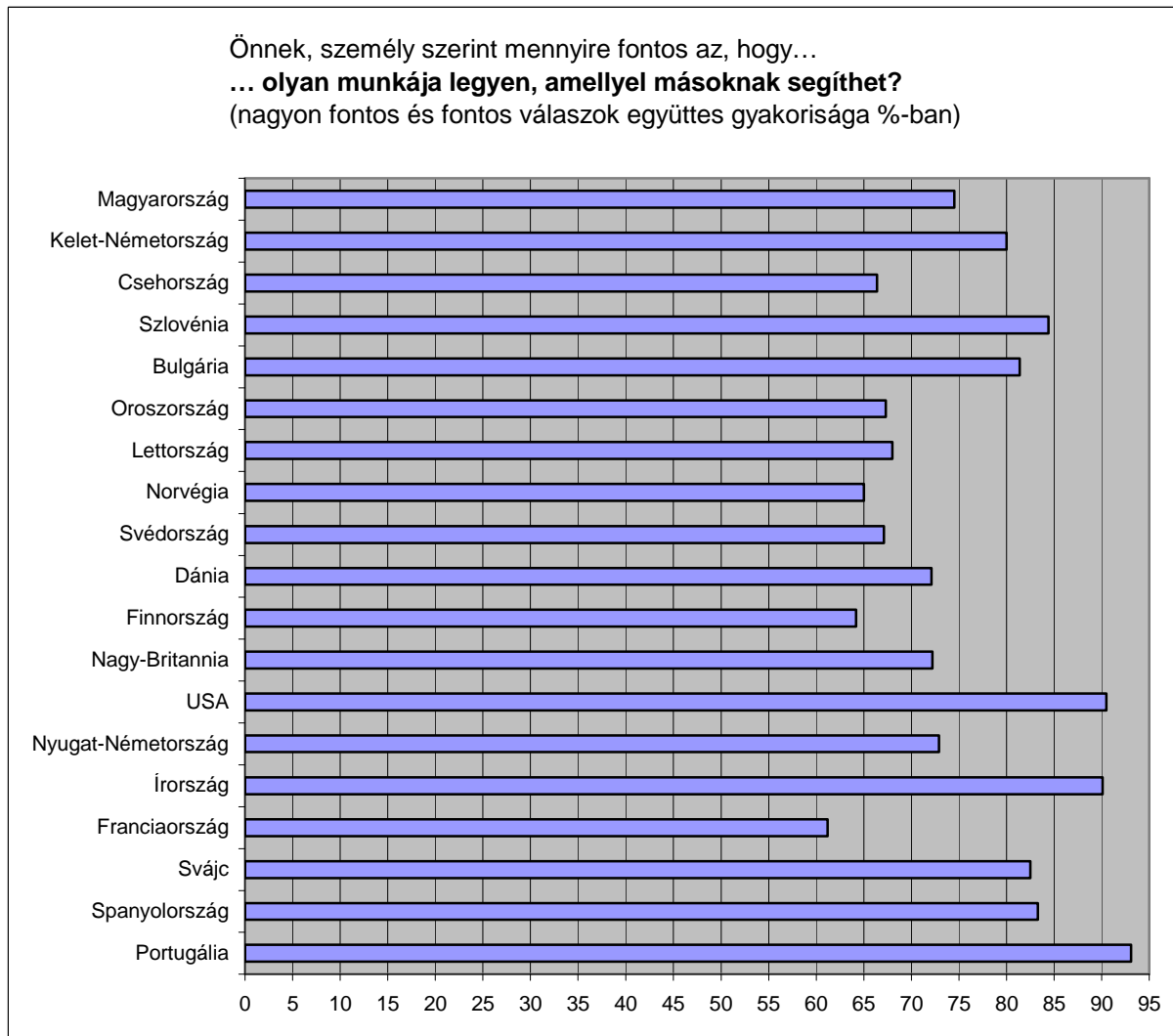
7. ábra

A skandináv államokban meglehetősen sokaknak jelent fontos szempontot a munka önállósága (77-89 százalék), a volt szocialista országokban pedig viszonylag keveseknek. Oroszországban, Csehországban és Lettországon a válaszadók kevesebb, mint kétharmada tartja fontosnak az önállóságot, Bulgáriában és Magyarországon ez az arány 71-73 százalékos. A volt NDK-ban és Szlovéniában azonban kifejezetten sokan (85 százalék felett) vallják, hogy számukra a munka önállósága fontos, amellyel Dániához, Svájcra és Nyugat-Németországhoz állnak közel. A nyugati országokhoz képest a franciák kevesen vallják az önállóság kiemelkedő szerepét (61 százalék), így a csehekhez és oroszokhoz állnak közel.

A segítő foglalkozás igénye az országok közvélekedése szerint meglehetősen nagy hangsúlyt kap (8. ábra).

8. ábra

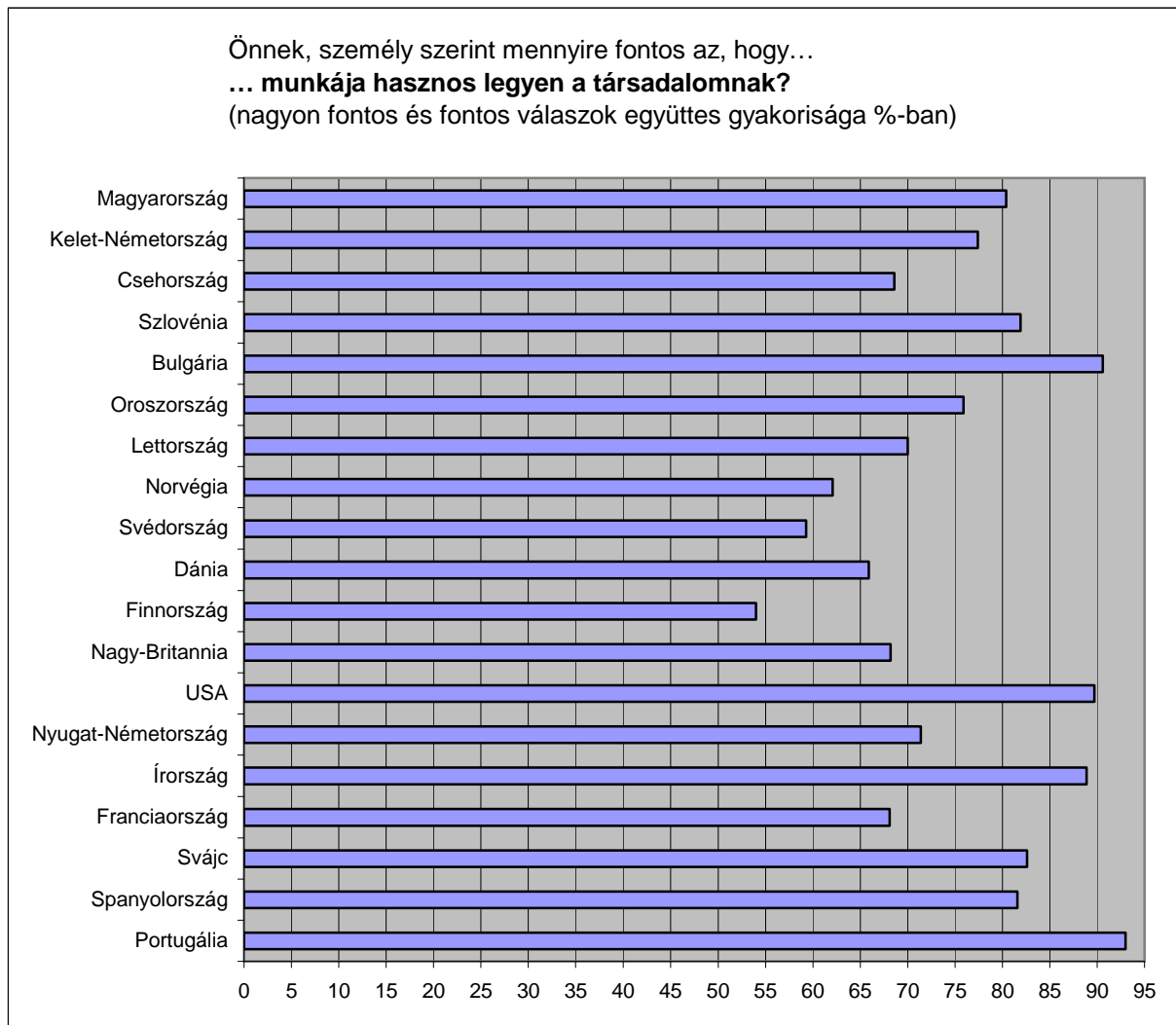
Az egyes országban a megkérdezettek legalább 60 százaléka számára fontos, hogy olyan munkája legyen, amellyel más embereken segíthet. Legkevésbé Franciaországban (61 százalék), leginkább Portugáliában (93 százalék) tartják ezt fontosnak. Írországban és az Egyesült Államokban a megkérdezetteknek szintén több mint 90 százalékánál jelentős szerepet kap a segítségnyújtás. Skandináviában a legtöbb nyugat-európai országhoz képest viszonylag keveseknek igénye, hogy segítő szakmája legyen(64-72 százalék).

A posztkommunista országok meglehetősen heterogén képet mutatnak. Csehországban, Oroszországban és Lettországban a megkérdezetteknek körülbelül kétharmada tartja fontosnak, hogy munkájával másokon segíthessen, Kelet- Németországban, Szlovéniában és

Bulgáriában viszont 80 százalékot meghaladó ez az arány. Magyarország középén van, a válaszadók háromnegyedének fontos az, hogy segíthessen másokon.

A társadalmi hasznosság igénye bizonyos szempontból hasonló képet mutat, mint a segítségnyújtás vágya (9. ábra).

9. ábra

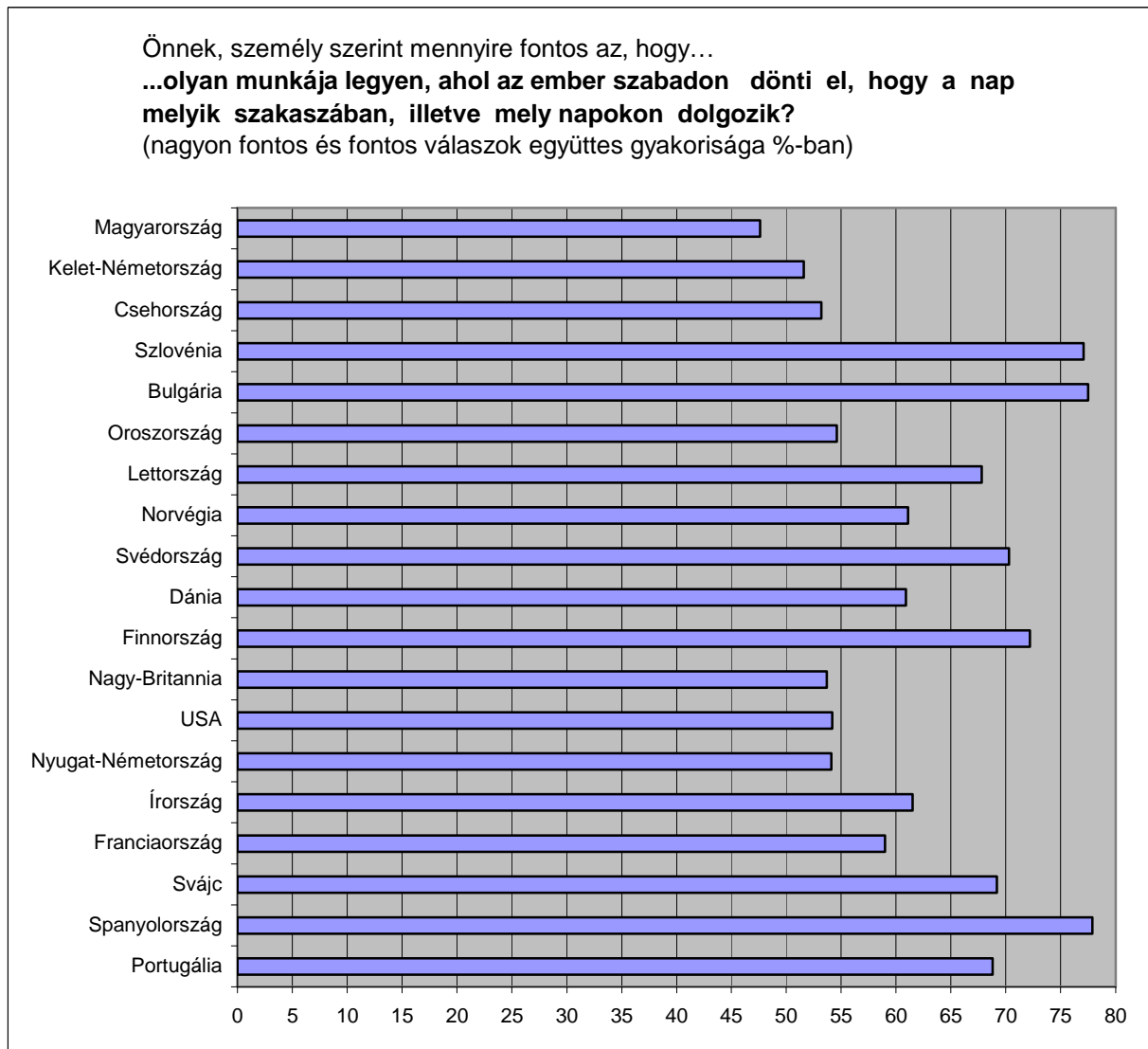

Portugáliában, Bulgáriában, az Egyesült Államokban és Írországban az emberek körülbelül 90 százaléka szeretne a társadalom számára hasznos munkát végezni, a skandináv országokban, Franciaországban és Csehországban azonban ehhez képest csak kevesen (54-68 százalék). Magyarországon a segítő foglalkozást végzés igénye nem volt különösebben magas ugyan, de az, hogy a végzett munka a társadalom számára hasznos legyen, meglehetősen nagy hangsúlyt

kap a közvélekedésben. A társadalmi hasznosság a magyarok négyötöde számára fontos, csakúgy, mint Svájcban, Spanyolországban és Szlovéniában.

A kérdéssoron belül utoljára a munkaidő rugalmasságának igénye felől érdeklődtünk (10. ábra).

10. ábra

A munkaidő szabad beosztása legkevésbé Magyarországon bizonyul fontosnak, a népesség kevesebb, mint felének igénye, hogy szabadon eldönthesse, hogy a nap melyik szakaszában, illetve mely napokon dolgozik. Németországban, Csehországban, Oroszországban és a két angolszász országban szintén az átlagosnál kevesebben (52-54 százalék) tartják fontosnak az idő szabad beosztását. Kiemelkedően sokan választották azonban a „fontos” vagy „nagyon

fontos” válaszalternatívát Szlovéniában és Bulgáriában, valamint Spanyolországban (77-78 százalék).

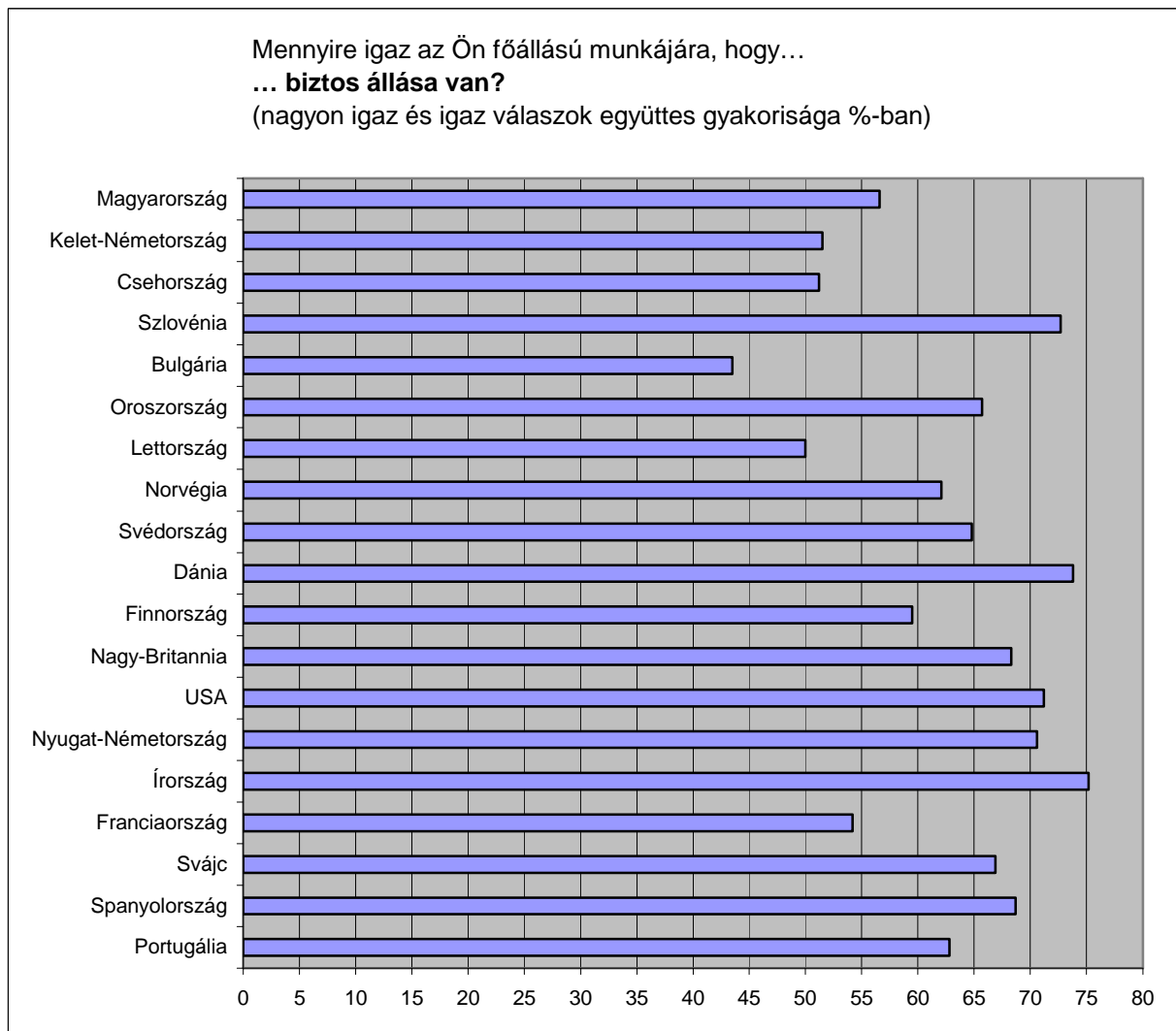
3. A TÉNYLEGES MUNKAJELLEMZŐK MEGITÉLÉSE

Előző kérdéssorunkban arról tájékozódunk, hogy megkérdezettjeink bizonyos szempontokat mennyire tartanak fontosnak saját munkájuk szempontjából. Most arra kérdeztünk rá, hogy vajon mennyire látják megvalósulni ugyanezeket a szempontokat saját munkahelyükön. Az ehhez kapcsolódó kérdéssorban tehát megkérdeztük, hogy mennyire vélik munkahelyüket biztosnak, keresetüket magasnak, előrejutási lehetőségeiket jónak, munkájukat érdekesnek, mennyire érzik úgy, hogy önállóan dolgozhatnak, munkájukkal más embereken segíthetnek, munkájuk hasznos a társadalomnak, továbbá feltettük azt a kérdést, hogy munkájuk mennyire alkalmas arra, hogy az egyéni képességeket fejlessze.

Összességében elmondható, hogy minden esetben sokkal kevesebben látják saját munkahelyükön megvalósulni az adott feltételeket, mint ahányan azt kívánatosnak tartanák.

Az állás biztonságát minden országban a túlnyomó többség fontosnak ítélte, ehhez képest egyes országokban a dolgozóknak még a fele sem érzi magát biztonságban (11. ábra). A helyzet Bulgáriában a legrosszabb, ahol csupán a megkérdezettek 43 százaléka érzi úgy, hogy állása biztos, de a poszt-szocialista országok közül Lettország, Csehország és Kelet-Németország sincs túl jó helyzetben, a népesség alig több mint fele érzi főállású munkáját stabilnak. Nyugat-Európában csak a franciák vannak hasonlóan rossz helyzetben (54 százalék).

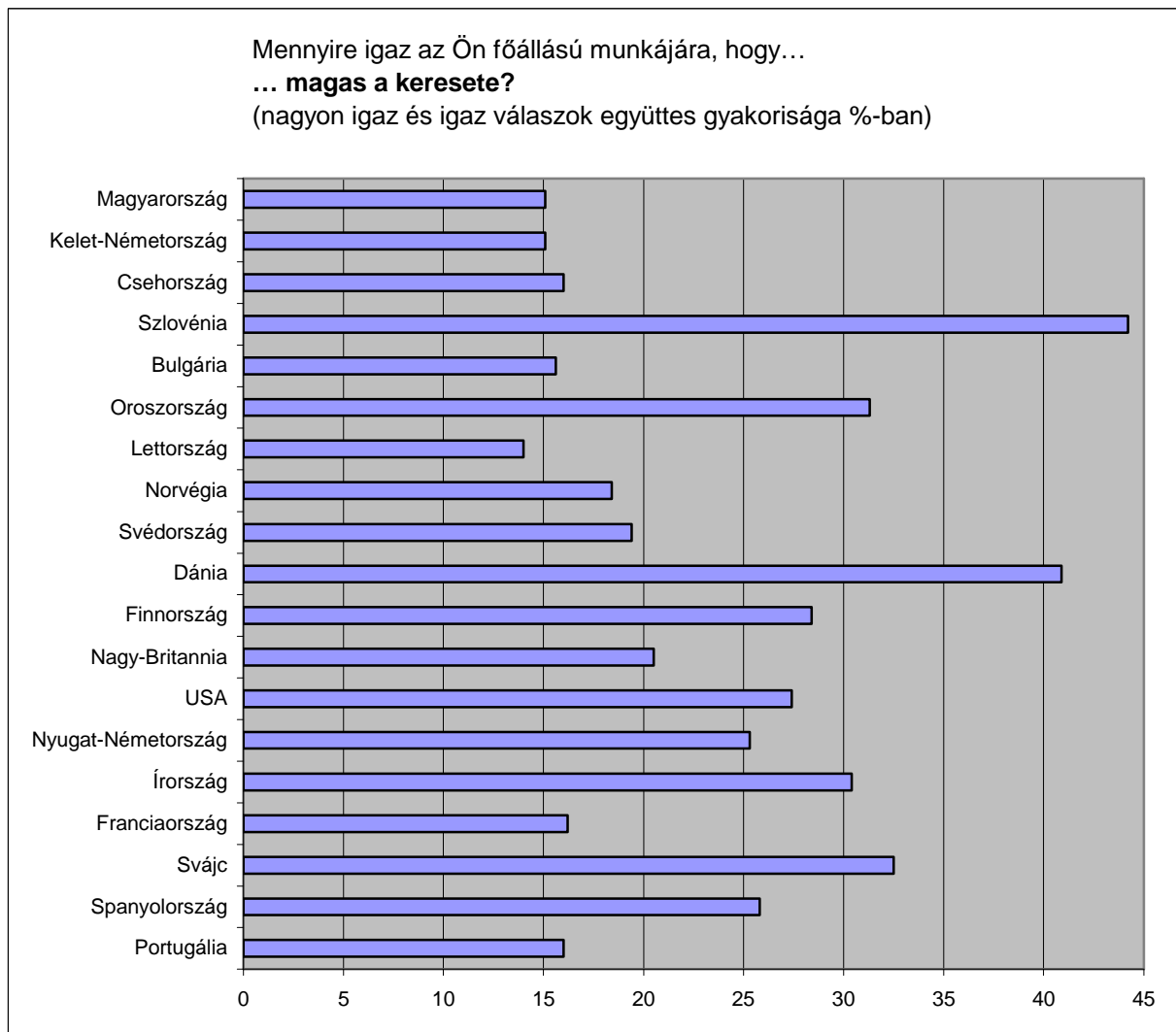
11. ábra

Leginkább az írek, dánok és szlovének érzik úgy, hogy munkahelyük stabil, a megkérdezetteknek csaknem háromnegyede egyetért azzal, hogy biztos állása van. A magyarok 57 százaléka biztonságban érzi magát munkahelyén, ezzel nemzetközi viszonylatban „középen” van.

A magas keresetet minden országban fontosnak tartják a megkérdezettek, mégis a tényleges helyzet ebből a szempontból marad el leginkább az elvárttól (12. ábra).

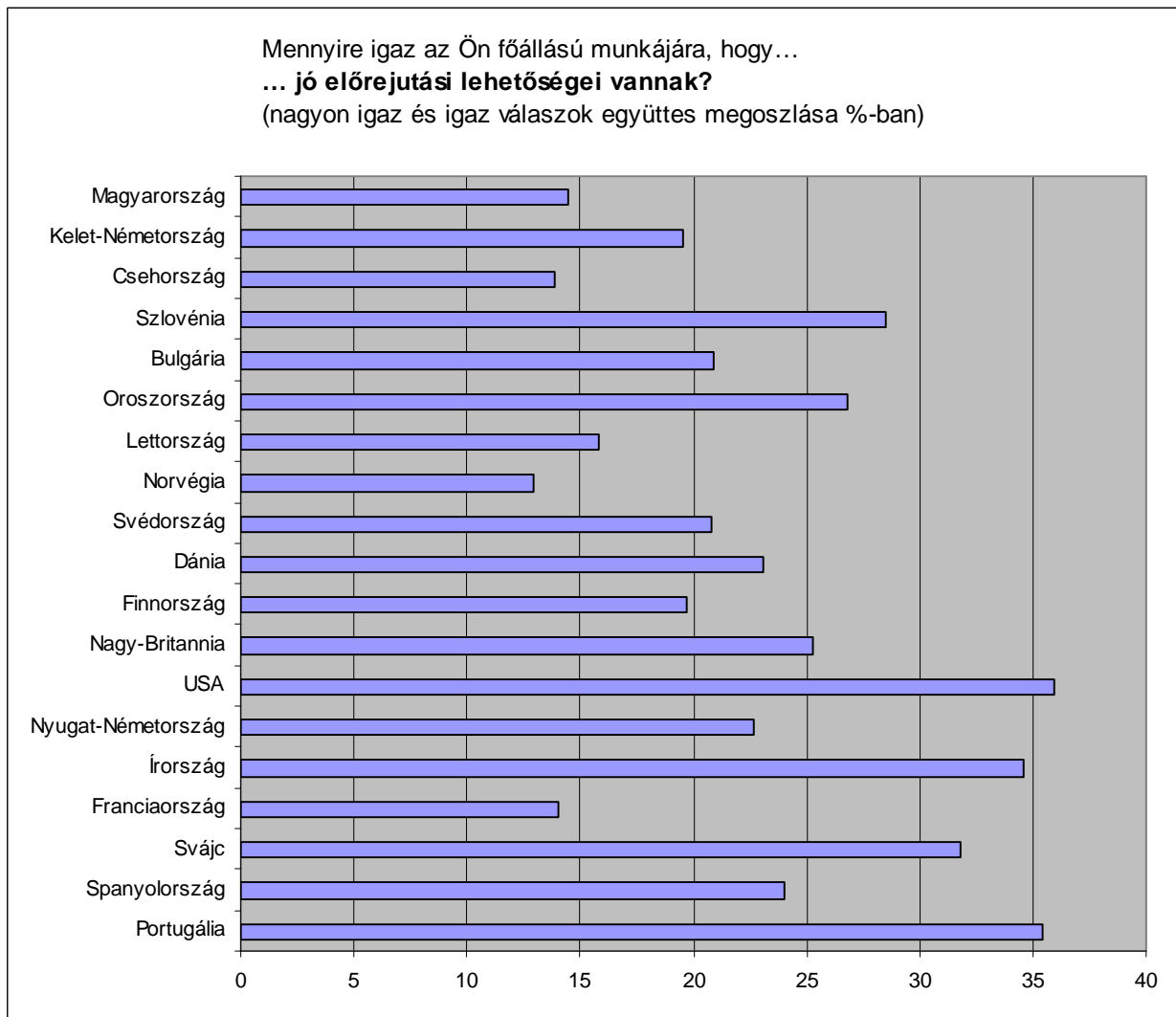
12. ábra

Franciaországban, Portugáliában és a posztkommunista országok többségében (így Magyarországon is) alig 15 százalék véli keresetét magasnak. Ugyanakkor a posztkommunista Szlovéniában háromszor, Oroszországban kétszer ennyien vélik munkájukat jól jövedelmezőnek. Még Nyugat-Európa országai közül is csak Svájcban és Írországban érnek el az oroszhoz hasonló arányokat. A fizetésükkel elégedett szlovéneket csak a dánok közelítik meg, 41 százalék tartja keresetét magasnak.

A karrierlehetőségeket szintén jóval többen ítélték fontosnak a korábbi kérdéssorban, mint ahányan ténylegesen úgy érzik, hogy ez megadatik nekik (13. ábra).

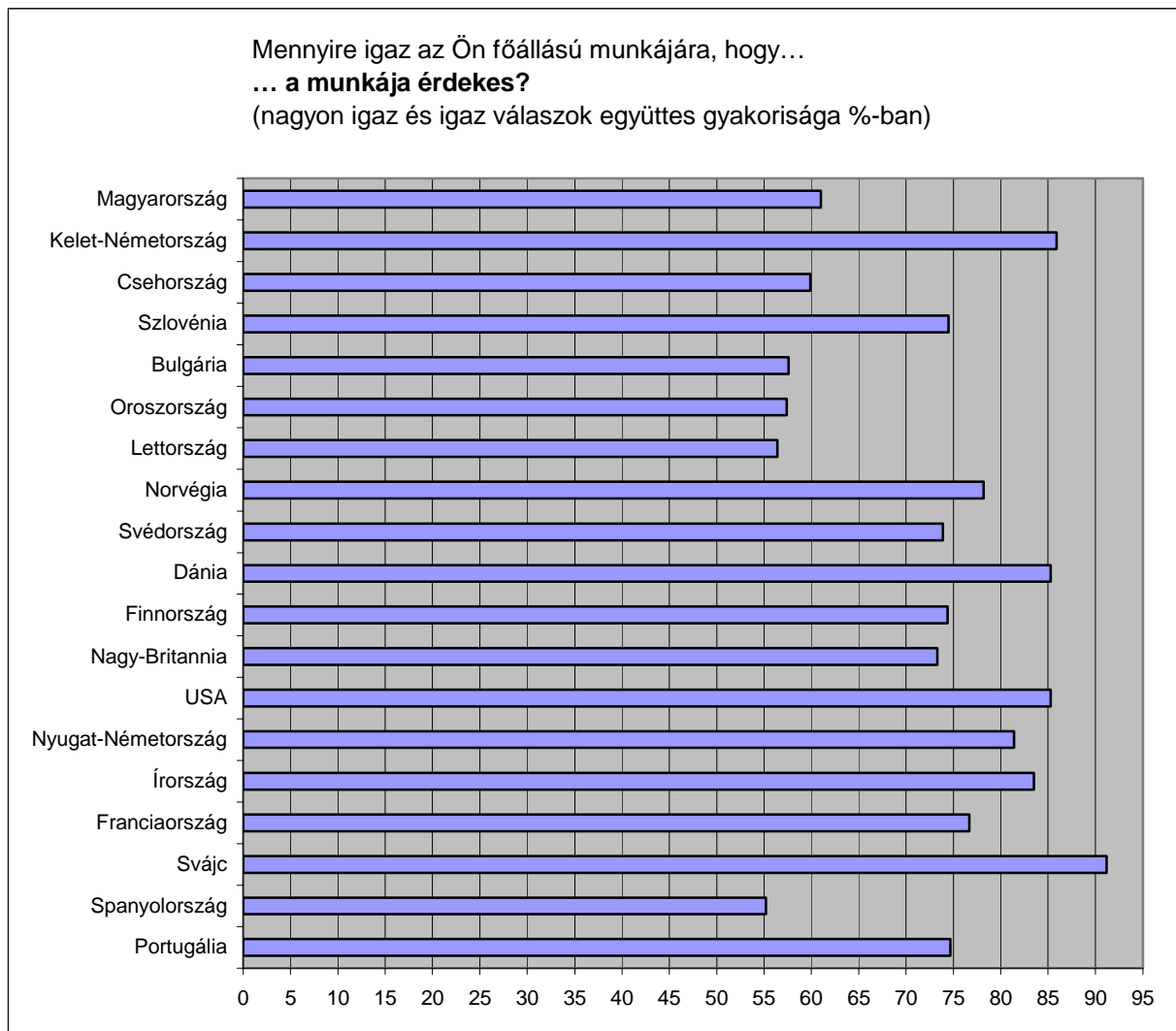
13. ábra

Csupán az Egyesült Államokban, Portugáliában és Írországban haladja meg, valamint Svájcban megközelíti az egyharmadot azoknak a megkérdezetteknek aránya, akik szerint munkahelyükön jó előrelépési lehetőségei vannak. Legalább kétszer annyian vannak azonban, akik számára az előrelépési lehetőség fontos szempont egy állás értékelésekor. Franciaországban és Norvégiában, valamint a poszt-szocialista Csehországban és Magyarországon 15 százalékot sem éri el az előrelépési lehetőségekkel elégedettek aránya. Franciaországban ötször, Magyarországon több mint négyszer annyian felelték korábban, hogy a karrier kiemelkedő jelentőséggel bír.

Jobb a helyzet, ha a munka érdekességét vizsgáljuk, bár így is sokkal kevesebben vélik saját foglalkozásukat érdekesnek, mint ahány ember számára ez fontos lenne (14. ábra).

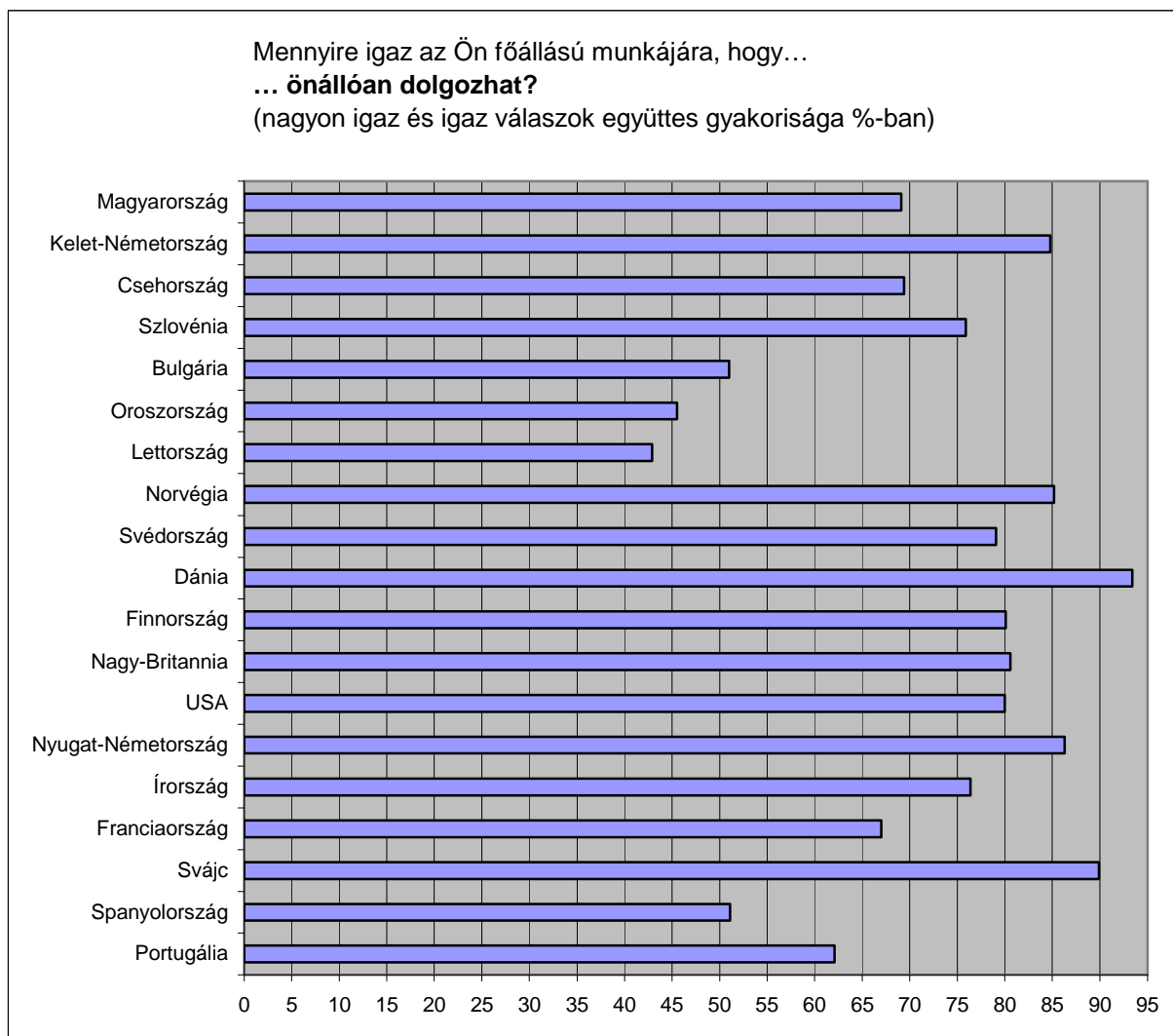
14. ábra

Saját munkájának érdekességével minden országban a megkérdezettek több mint fele elégedettnek mondható. Kelet-Németországot és Szlovéniát leszámítva legrosszabb helyzetben a poszt-szocialista országok, valamint Spanyolország van. A volt szocialista blokkban 61 százalékkal Magyarország közepesnek mondható, a szocialista hagyományokkal nem rendelkező országoktól azonban hazánk messze elmarad. A legtöbben Svájcban tartották saját munkájukat érdekesnek (90 százalék felett), ezt követik a nyugat-európai, skandináv és angolszász országok háromnegyed-negyötöd közötti arányokkal.

Az önállóan dolgozók száma nem marad el túlságosan azok számától, akik fontosnak vélik a munka önállóságát (15. ábra).

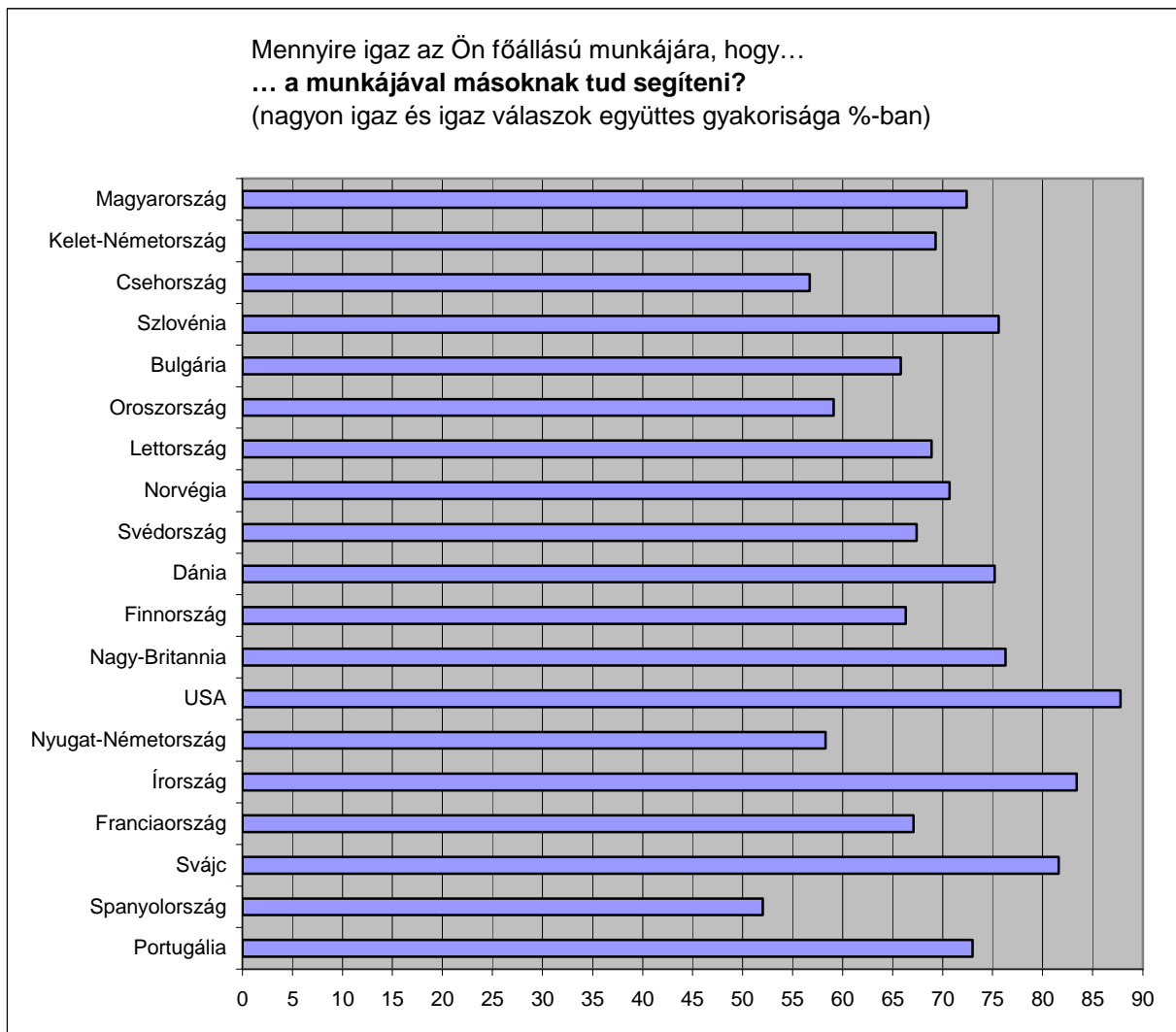
15. ábra

Az önállóan dolgozó személyek aránya három volt szocialista országban (Lettország, Oroszország, Bulgária), valamint Spanyolországban a legkisebb (43-51 százalék), bár 60- 82 százalék tartaná ezt fontosnak. Skandináviában, valamint a legtöbb nyugat-európai országban nem ilyen nagyok a különbségek az elvárt és a valós helyzet között. Franciaország kivételével a megkérdezettek háromnegyede-négyötöde önállóan dolgozhat munkahelyén, Dániában és Svájcban ennél is többen (90 százalék felett). Magyarországon valamivel 70 százalék felett válaszolták korábban, hogy az önállóan végezhető munka fontos, és ehhez hasonlóan csaknem 70 százalék felelte, hogy ténylegesen is van lehetősége az önállóságra munkahelyén.

A legtöbb országban valamelyest kevesebben érzik úgy, hogy munkájukkal másoknak tudnak segíteni, mint ahányan úgy érzik, ez fontos lenne számukra (16. ábra)

16. ábra

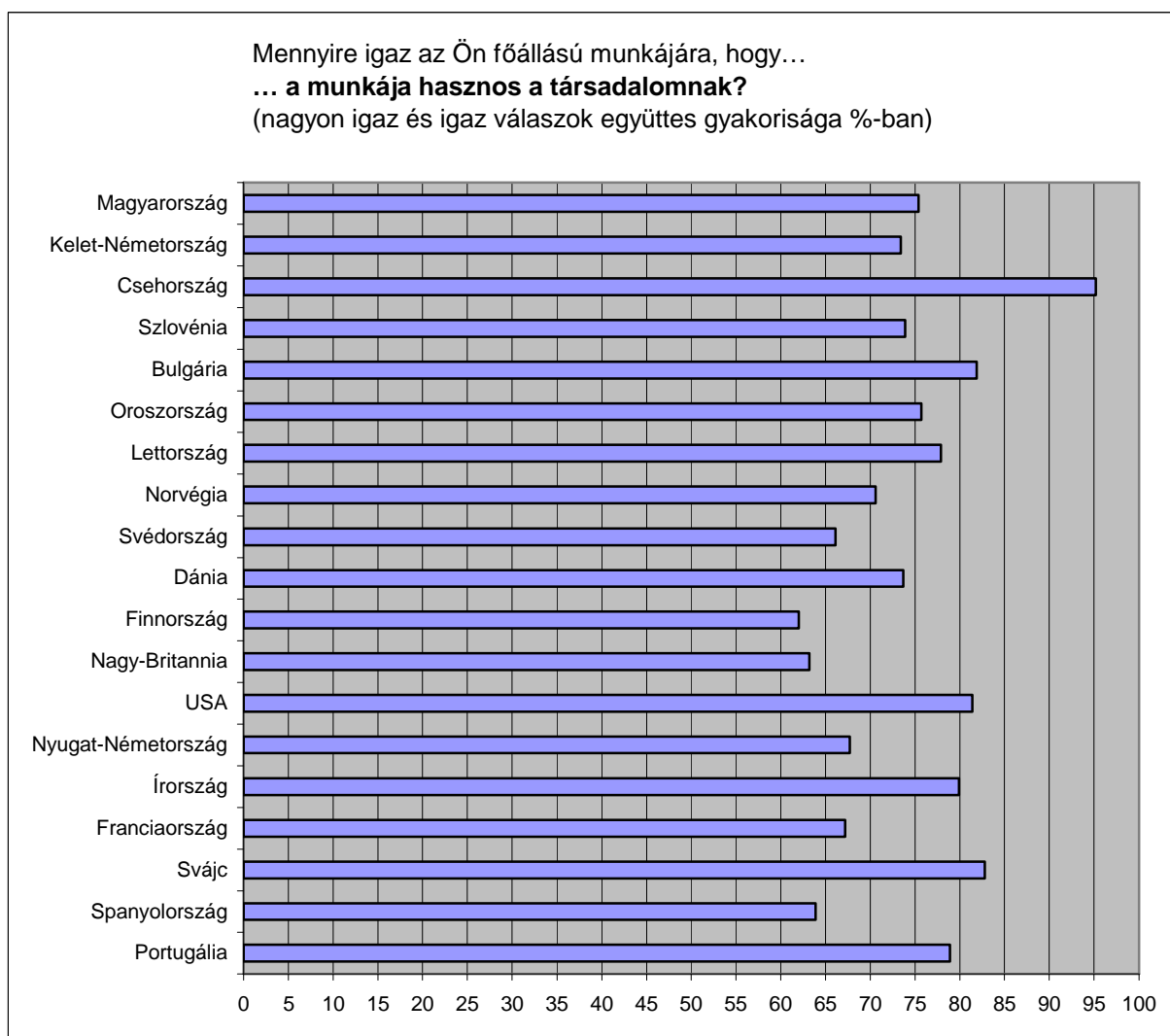

A megkérdezetteknek legalább fele úgy érzi, hogy munkájával más embereknek segíthet, de országonként jelentős eltérések tapasztalhatók. Spanyolországban az emberek csupán fele, az Egyesült Államokban 90 százaléka vélekedik így munkájáról. Míg az Egyesült Államokban ez az arány megegyezik a segíteni vágyók arányával, addig a spanyolok négyötöde számára fontos ugyan, hogy segíteni tudjon, de csak fele véli úgy, hogy munkájával ténylegesen tud is segíteni. A többi országban a spanyolhoz hasonló nagy különbségek nem tapasztalhatók.

Írországban és Svájcban a népesség bő négyötöde gondolja, hogy munkájával segíteni tud másoknak, csaknem annyian, ahányan ezt fontosnak is vélik. A magyarok csaknem háromnegyede szerint főállású munkahelyén segíteni tud az embereken, ami megegyezik a segítő szakmára vágyók arányával. Hazánk a legtöbb poszt-szocialista országot, valamint néhány nyugat-európai és skandináv államot is megelőz.

A társadalmilag hasznos munkát végzők aránya a legtöbb országban nem marad el azokétól, akik korábban azt felelték, hogy számukra az ilyen munka fontos, sőt, egyes országokban többen felelték, hogy munkájuk hasznos, mint ahány embernek erre igénye van (17. ábra).

17. ábra

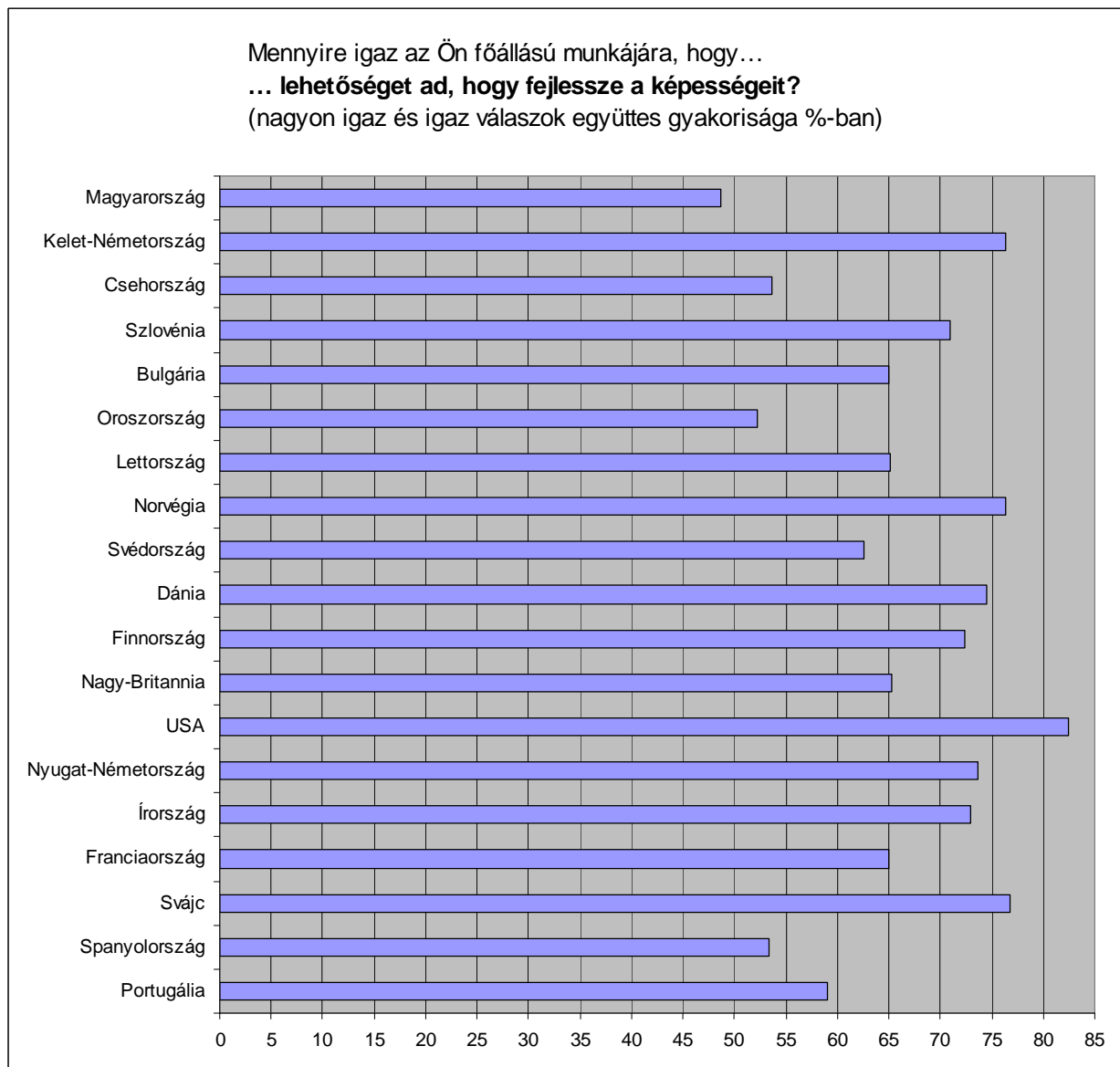
Különösen Csehország feltűnő ebből a szempontból, a népesség 95 százaléka szerint munkája értékes a társadalomnak, míg kevesebb, mint 70 százaléka vélekedik úgy, hogy a társadalmi hasznosság számára nagy jelentőséggel bír. A skandinávoknál szintén többen dolgoznak társadalmilag hasznos munkahelyen, mint ahányan fontosnak vélik ezt, bár a különbség nem ennyire szembeötlő.

Bulgáriában, Svájcban, Írországban és az Egyesült Államokban a népesség négyötöde tartja saját munkáját társadalmilag hasznosnak, valamivel kevesebben tehát, mint ahányan

szeretnék, ha munkájuk ebből a szempontból értékes lenne. Magyarország a posztkommunista országok sorába illik, a megkérdezettek éppen háromnegyede vallja, hogy társadalmilag értékes munkát végez, majdnem annyian tehát, ahányan ezt jelentős szempontnak tartják saját életükben.

A blokk utolsó kérdésében az iránt érdeklődtünk, hogy az emberek mennyire érzik úgy, hogy főállású munkahelyükön képességeiket fejleszthetik (18. ábra).

18. ábra

A megkérdezettek kétharmada összességében igaznak érzi saját munkájára nézve, hogy az lehetőséget ad az egyéni képességek fejlesztésére. Magyarországon a legrosszabb a helyzet,

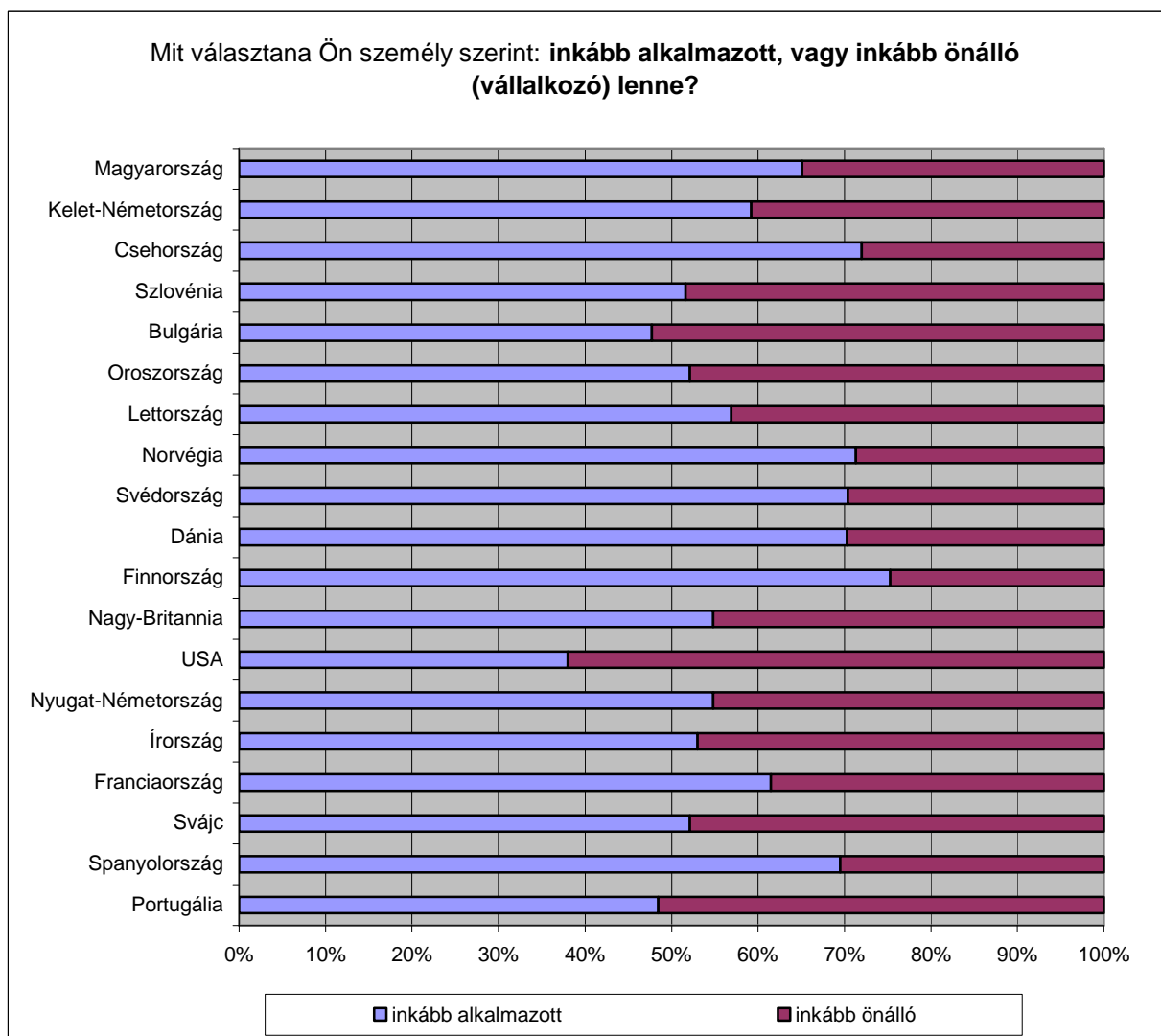
ahol a népesség nem egészen fele kap erre lehetőséget, de Dél-Európa szintén elmarad az átlagtól (52-59 százalék). A posztkommunista országokban vegyes a kép, Csehországban és Oroszországban szintén viszonylag kevesen (55 százalék) érzik úgy, hogy lehetőséget kapnak képességeik kibontakoztatására, Kelet-Németországban és Szlovéniában azonban a megkérdezettek háromnegyede érez így.

Legjobb helyzetben az Egyesült Államok van, ahol a népesség négyötöde véli úgy, hogy munkájában kibontakoztathatja tehetségét.

4. A MUNKAHELY PREFERÁLT TÍPUSA

A következő kérdéscsoportban a válaszadónak négy esetben kellett eldöntenie, hogy milyen jellegű munkahelyen, milyen formában szeretne dolgozni. Az első kérdés arra vonatkozott, hogy ha az illető választhatna, inkább alkalmazottként dolgozna, vagy inkább önálló (vállalkozó) lenne (19. ábra).

19. ábra

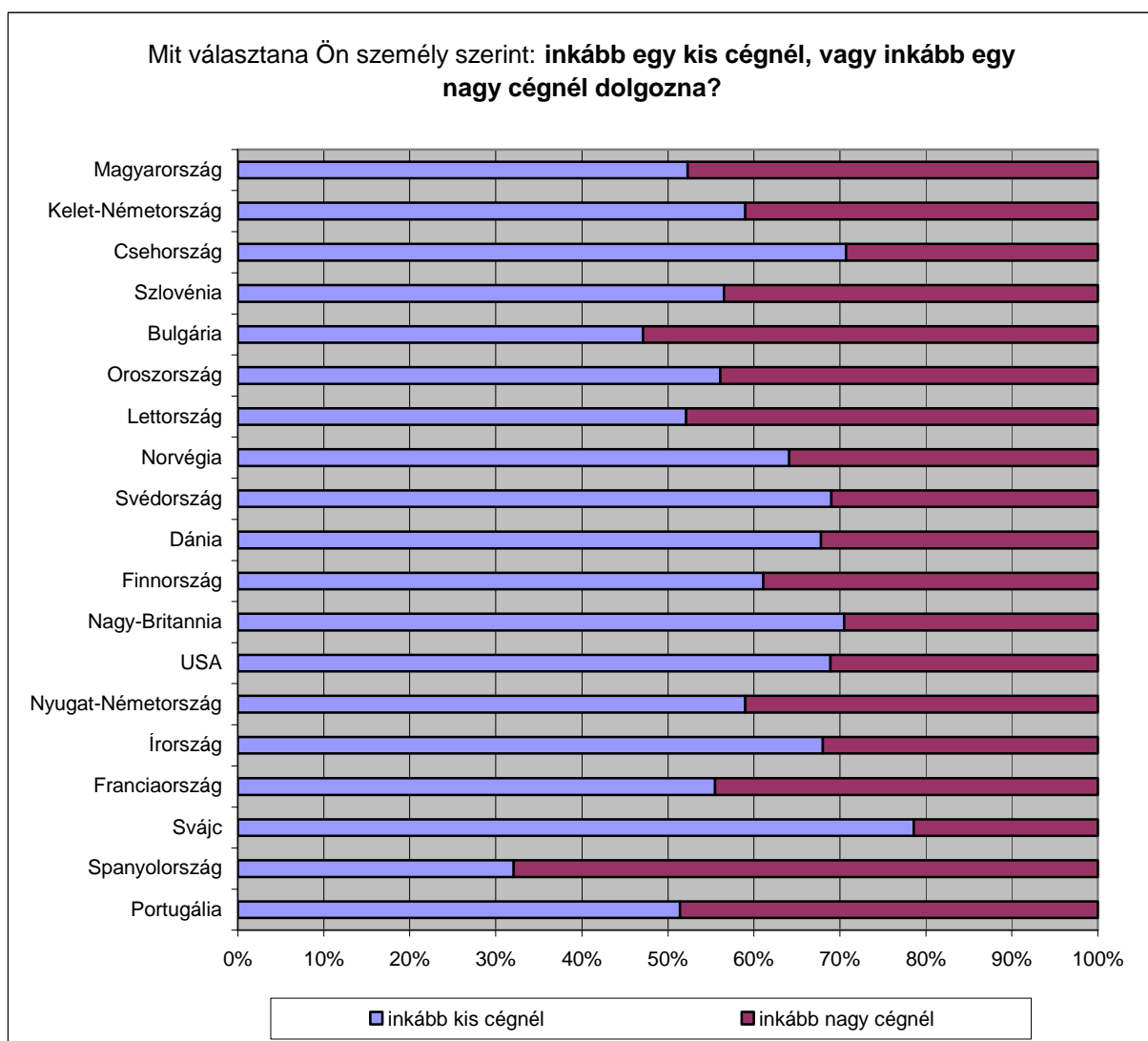

A négy skandináv országban egyértelműen többségben vannak azok, akik inkább alkalmazottként dolgoznának, a megkérdezettek több mint 70 százaléka inkább ezt a munkaviszonyt választaná. Hasonlóan sokan feleltek így Csehországban és Spanyolországban. A volt szocialista államok közül Magyarországon szintén meglehetősen sokan (65 százalék) szívesebben dolgoznak alkalmazottként, semmint önállóként. A

vállalkozó kedv az Egyesült Államokban a legmagasabb, ahol a megkérdezettek 62 százaléka lenne inkább önálló. Az önállóan dolgozni vágyók aránya a többi országban legfeljebb 50 százalékos körüli.

Következő kérdésünknél azt kellett eldönteni, hogy a megkérdezett inkább kis, vagy inkább nagy cégnél dolgozna (20. ábra).

20. ábra

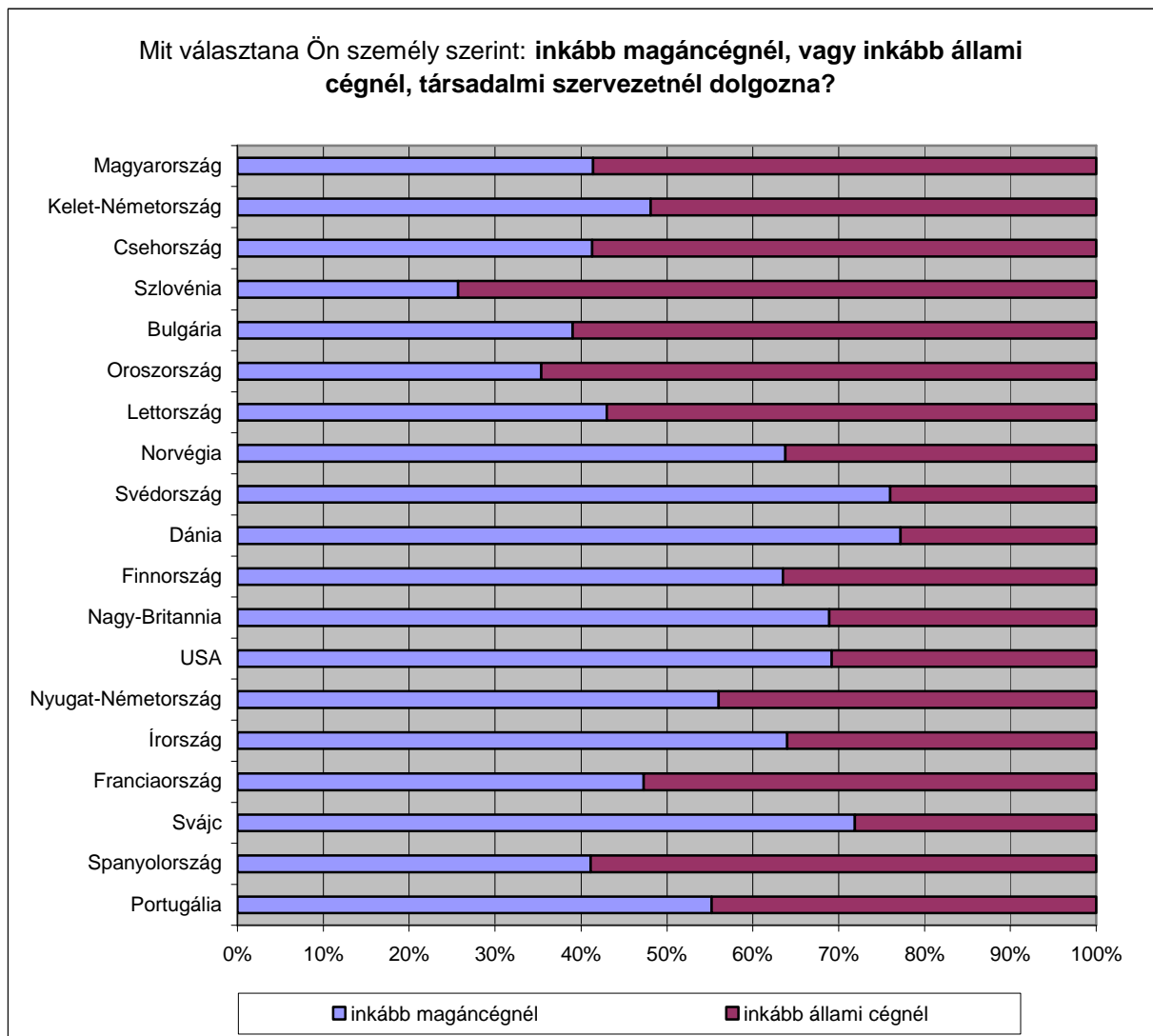

Bulgáriát és Spanyolországot kivéve az országok népességének több mint fele inkább kis cégnél szeretne dolgozni. Különösen Spanyolországban vannak sokan azok (kétharmad), akik inkább nagy cégnél vállalnának munkát. Svájcban a döntő többség (négyötöd) kis cégnél dolgozna, de a skandináv és az angolszász országokban, valamint Csehországban is relatíve sokan inkább a kisvállalatot választanák (60-70 százalék között). A többi posztkommunista

államban ehhez képest többen felelték, hogy nagyvállalatnál dolgoznának. Magyarországon a megkérdezetteknek alig több mint fele szeretne inkább kis cégnél elhelyezkedni, ami a többi országhoz képest meglehetősen alacsony arány.

Következő kérdésünkben arra kerestük a választ, hogy vajon a megkérdezettek inkább magáncégnél, vagy inkább állami cégnél, társadalmi szervezetnél dolgoznának (21. ábra).

21. ábra

A skandinávoknál, az angolszászoknál és Svájcban legalább kétharmados többségben vannak a magáncégeket preferáló emberek, különösen Dániában és Svédországban magas a magáncégnél dolgozni vágyók aránya, a megkérdezettek bő háromnegyede tartozik ebbe a körbe. A szocialista hagyományokkal rendelkező országok lakói egyértelműen szívesebben

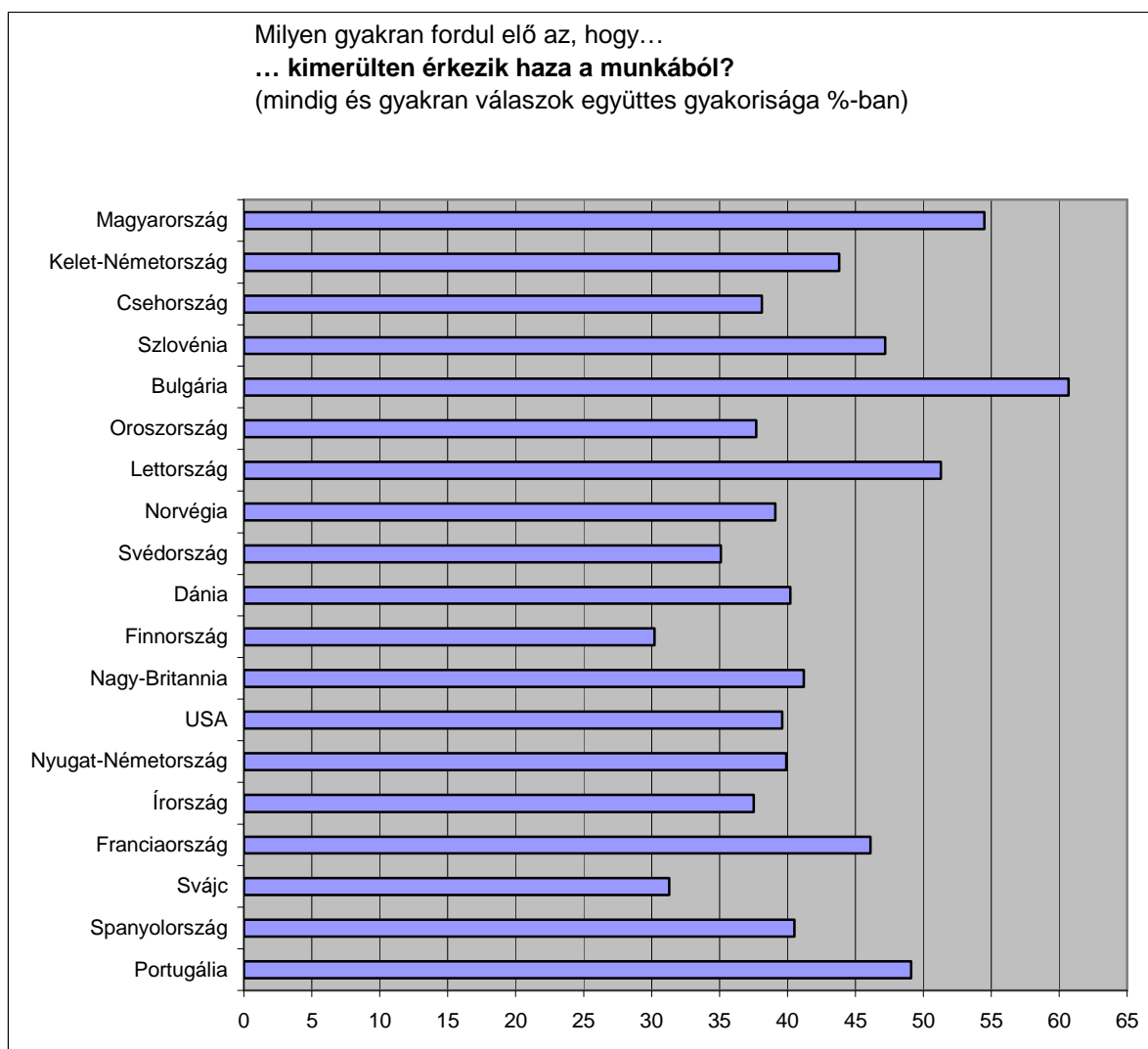
vállalnak munkát állami szervezetnél. Magyarországon a megkérdezetteknek csaknem 60 százaléka inkább állami cégnél, vagy társadalmi szervezetnél dolgozna.

5. A MUNKA FIZIKAI ÉS PSZICHÉS KÖRÜLMÉNYEI

A következő kérdésblokkunkban arra voltunk kíváncsiak, hogy vajon az emberek mennyire tartják megterhelőnek munkájukat. Megkérdeztük, hogy milyen gyakran fordul elő, hogy az illető kimerülten érkezik haza, milyen gyakran kell nehéz fizikai, illetve lelkileg megterhelő munkát végeznie, valamint veszélyes körülmények között dolgoznia.

Első kérdésünkben arra kérdeztünk tehát rá, hogy milyen gyakran fordul elő, hogy az illető kimerülten érkezik haza munkájából (22. ábra).

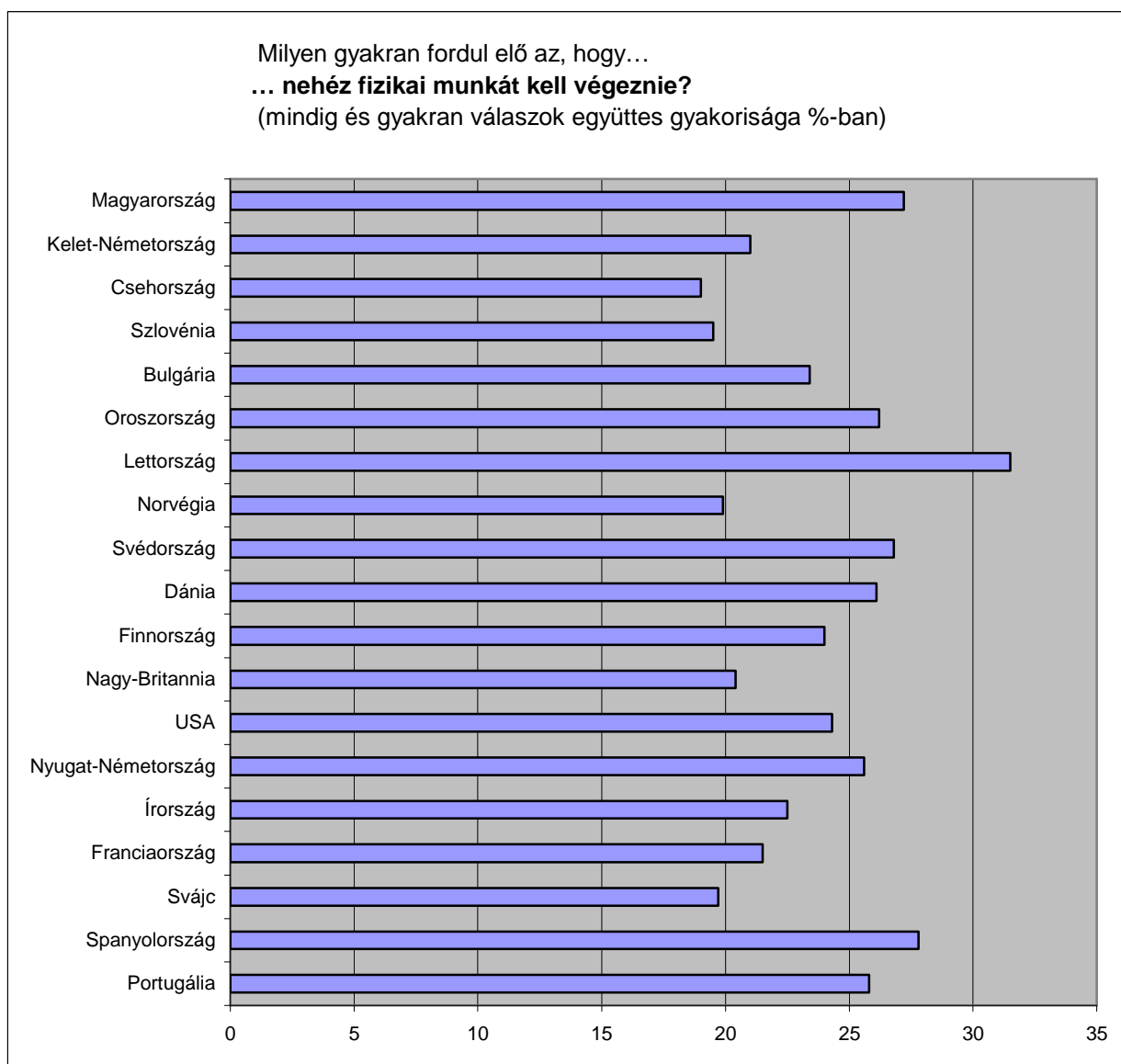
22. ábra

A bolgárok 60 százaléka gyakran, vagy mindig kimerülten érkeznek haza, de nincsenek sokkal jobb helyzetben a magyarok és a lettek sem, akiknek több mint fele gyakran, vagy esetleg mindig fáradt, mikor hazatér munkájából (Magyarországon 54, Lettországon 51 százalék). Ezt a három országot követi Portugália, Szlovénia, Franciaország és Kelet-Németország, ahol 44 és 49 százalék között mozog a kimerült munkavállalók aránya. A vizsgált országok közül Finnországban és Svájcban legkedvezőbb a helyzet, noha a lakosság bő 30 százaléka itt is gyakran, vagy mindig fáradtan, kimerülten tér haza.

Nehéz fizikai munkát ennél jóval kevesebben végeznek (23. ábra).

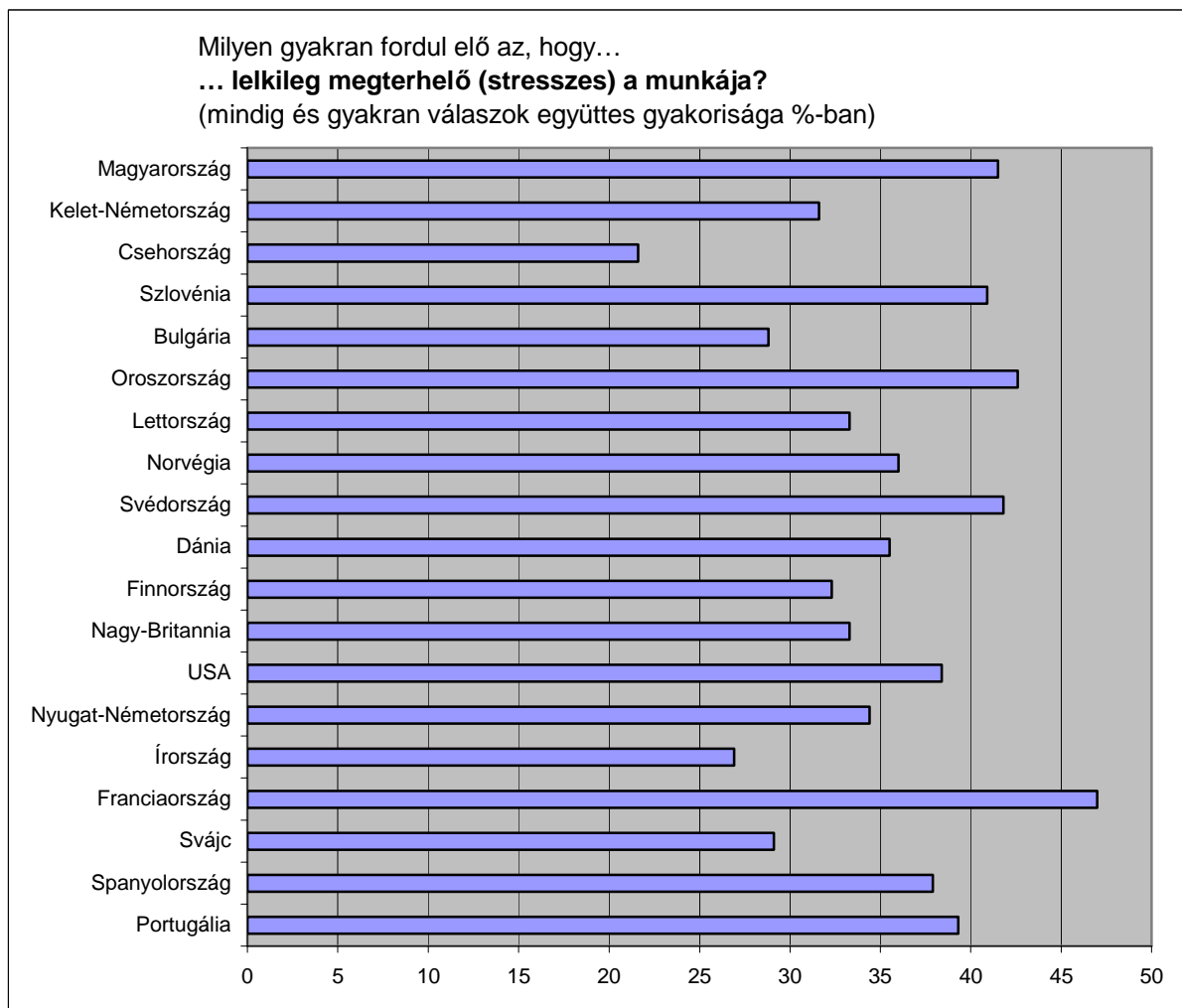
23. ábra

A legtöbben Lettorszáiban végeznek nehéz fizikai munkát, a megkérdezetteknek csaknem harmada. Lettországot Spanyolország és Magyarország követi, ahol a népesség 27 százaléka gyakran, vagy mindig fizikailag megterhelő munkát végez. Hasonlóan kemény a munkája a svéd, dán, orosz és portugál népesség több mint negyedének. Legkevesebben Csehországban, Szlovéniában és Svájcban végeznek gyakran nehéz testi munkát, a megkérdezetteknek valamivel kevesebb, mint ötöde.

A fizikai munkánál több embernek jelent problémát a lelki terhelés, a stresszes munka, a megkérdezetteknek több mint harmada érzi munkáját pszichésen megterhelőnek (24. ábra).

24. ábra

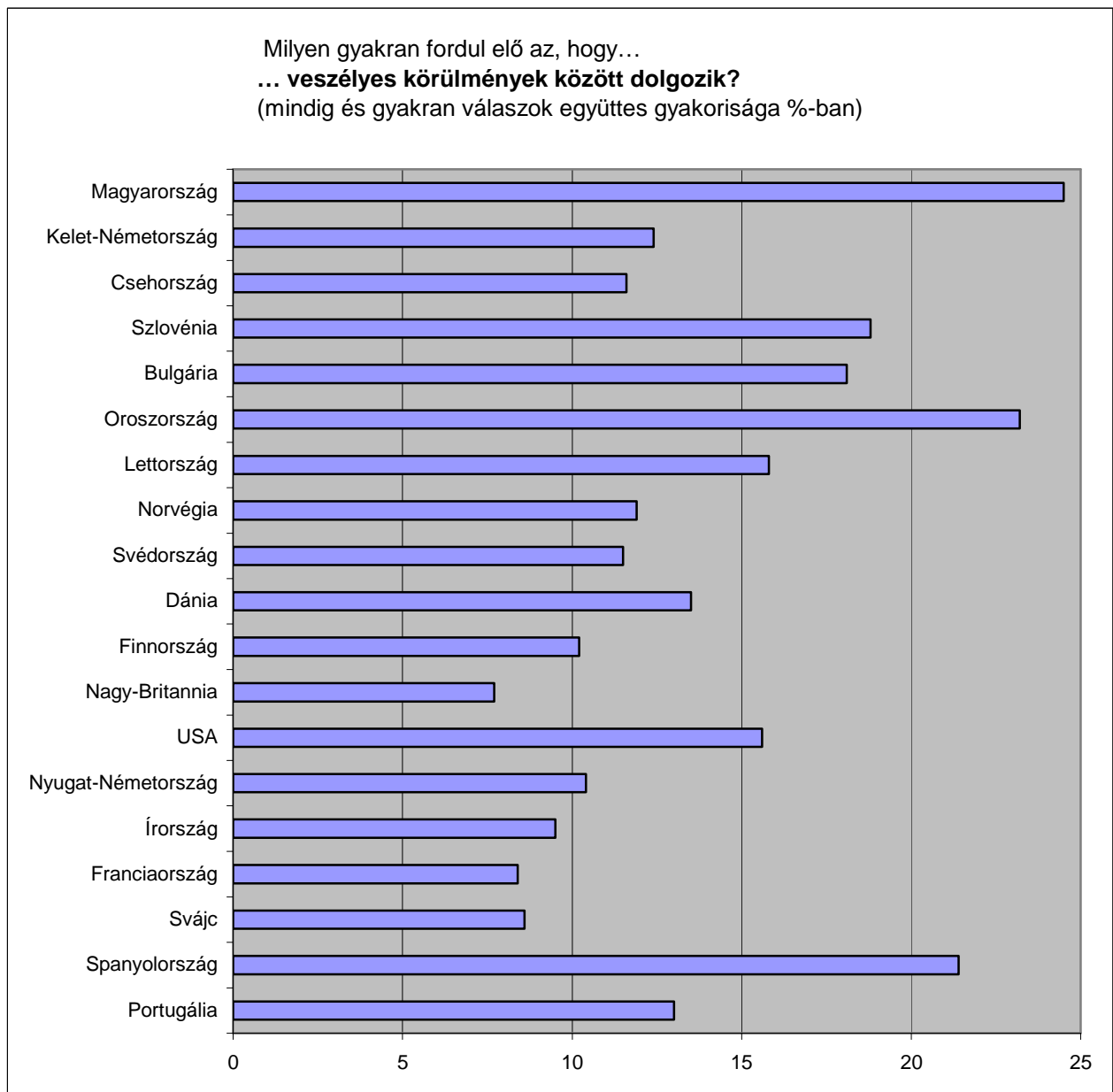

A franciák érzik leginkább úgy, hogy munkájuk stresszel teli, a megkérdezettek csaknem felének munkája gyakran, esetleg mindig megterhelő lelkileg. Franciaországot azonban Magyarország követi, Szlovéniával, Oroszországgal és Svédországgal egyetemben, ahol a

megkérdezettek 41-42 százaléka szerint munkája pszichésen megterhelő. Csupán Csehországban nem haladja meg a 25 százalékot a stresszes munkát végzők aránya, e tekintetben tehát a csehek vannak a legkedvezőbb helyzetben.

Veszélyes körülmények között szerencsére ennél jóval kevesebben dolgoznak, a nemzetközi összehasonlításban 8 és 25 százalék között mozog ez az arány (25. ábra).

25. ábra

A magyar válaszadók vannak a legrosszabb helyzetben, a népesség negyede veszélyes körülmények között dolgozik. Magyarországot Oroszország (23 százalék) és Spanyolország

követi (21 százalék). Három posztkommunista ország: Szlovénia, Bulgária és Lettország, valamint az Egyesült Államok 16-19 százalékkal az előző országoknál valamelyest kedvezőbb helyzetben van. A társadalomnak kevesebb, mint egytizede dolgozik csak veszélyes körülmények között Írorszáiban (9 százalék), Nagy-Britanniában, Svájcban és Franciaországban (8 százalék körül).

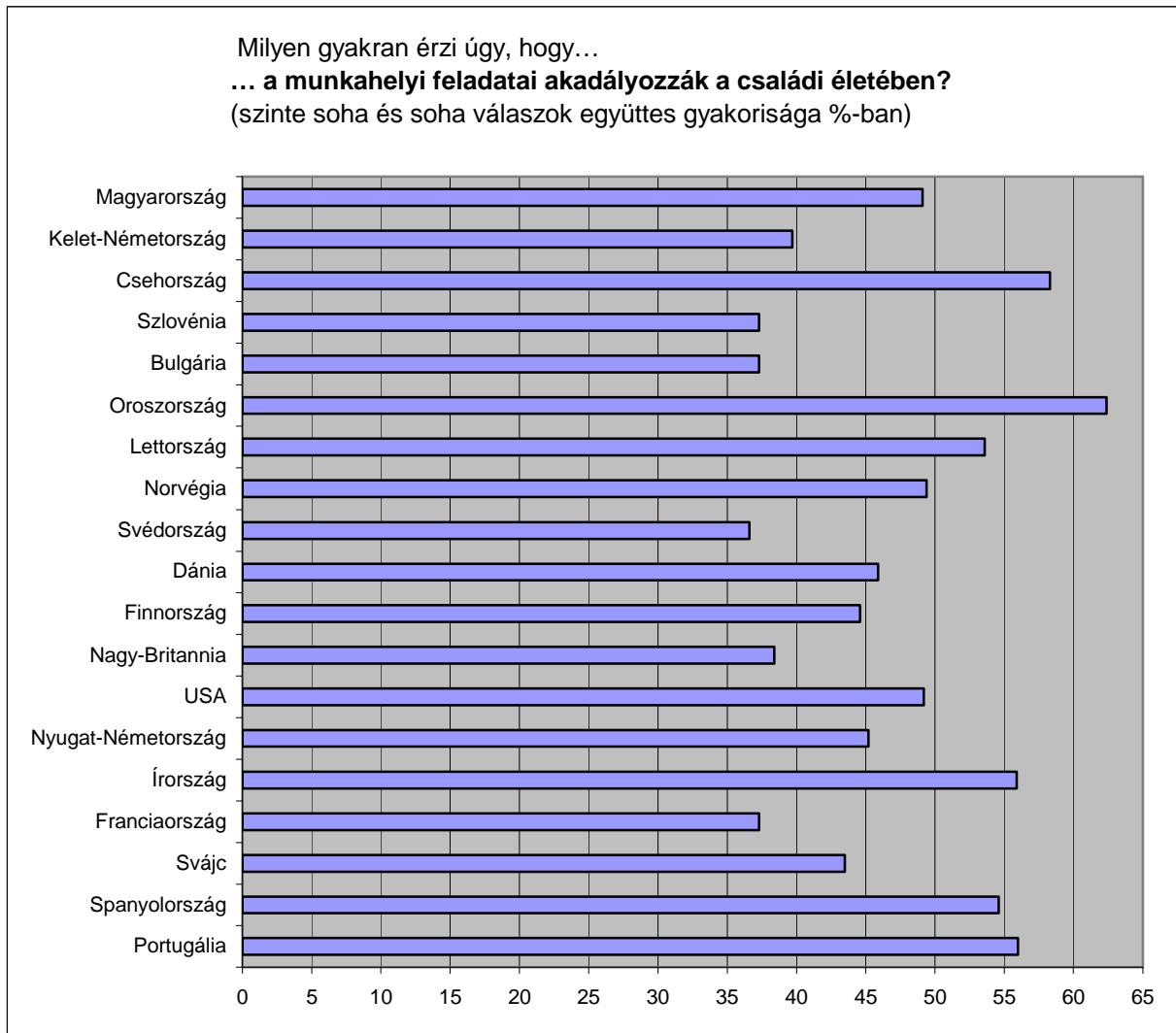
6. CSALÁD ÉS MUNKAHELY

Két kérdésünk vonatkozott arra, hogy milyen viszonyban áll egymással család és munka, vajon az egyik akadályozza-e a másikat. Egyértelműnek tűnik, hogy a családi élet sokkal kisebb mértékben akadályozza a munkahelyi feladatokat, mint a munkahely a családi életet (26. és 27. ábra).

Kelet-Németországban, Szlovéniában, Bulgáriában, Svédországban, Nagy-Britanniában és Franciaországban válaszolták a legkevesebben, hogy a munkahelyi feladatok szinte soha, vagy soha nem akadályozzák a családi életet. A megkérdezetteknek kevesebb, mint 40 százaléka érzi csak, hogy munkája nincs negatív kihatással az otthoni létre. Oroszországban, Csehországban, Írorszáiban és a két dél-európai országban ehhez képest sokaknak nem okoz problémát a munka és család összeegyeztetése. Oroszország van a legjobb helyzetben, a megkérdezettek csaknem kétharmadát szinte soha, vagy soha nem akadályozza a munka a családi életben.

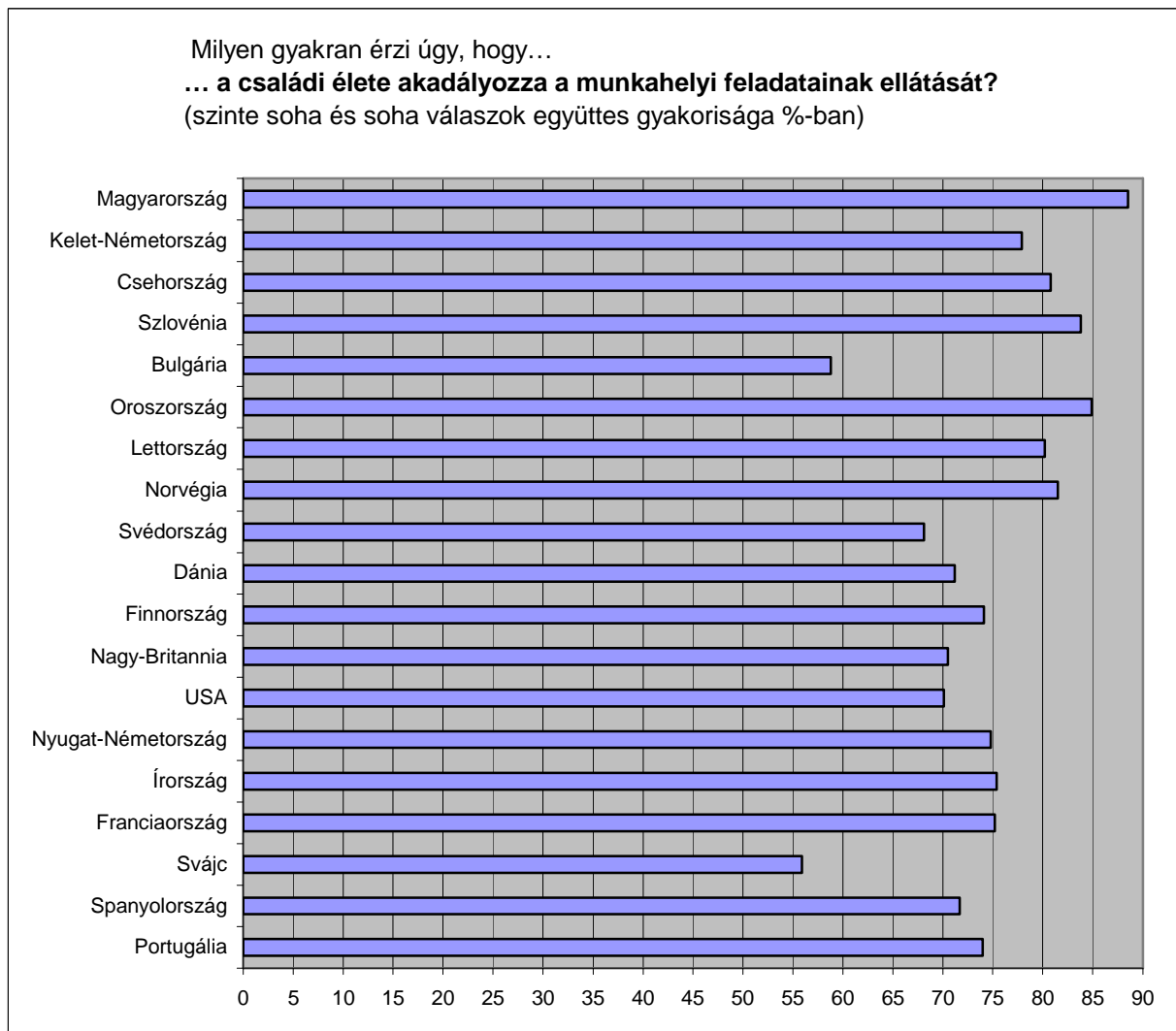
Magyarországon a helyzet átlagosnak mondható, nagyjából a megkérdezettek felének nem jelent gondot a munka és a család összeegyeztetése. Ezzel Norvégiához és az Egyesült Államokhoz áll közel. Skandináviában és Nyugat-Európában ennél kevesebben érzik úgy, hogy a munkahely nincs negatív hatással az otthoni életre.

26. ábra

Sokkal többen voltak azok, akik szerint a családi élet soha, vagy szinte soha nem akadályozza őket a munkában (37. ábra).

27. ábra

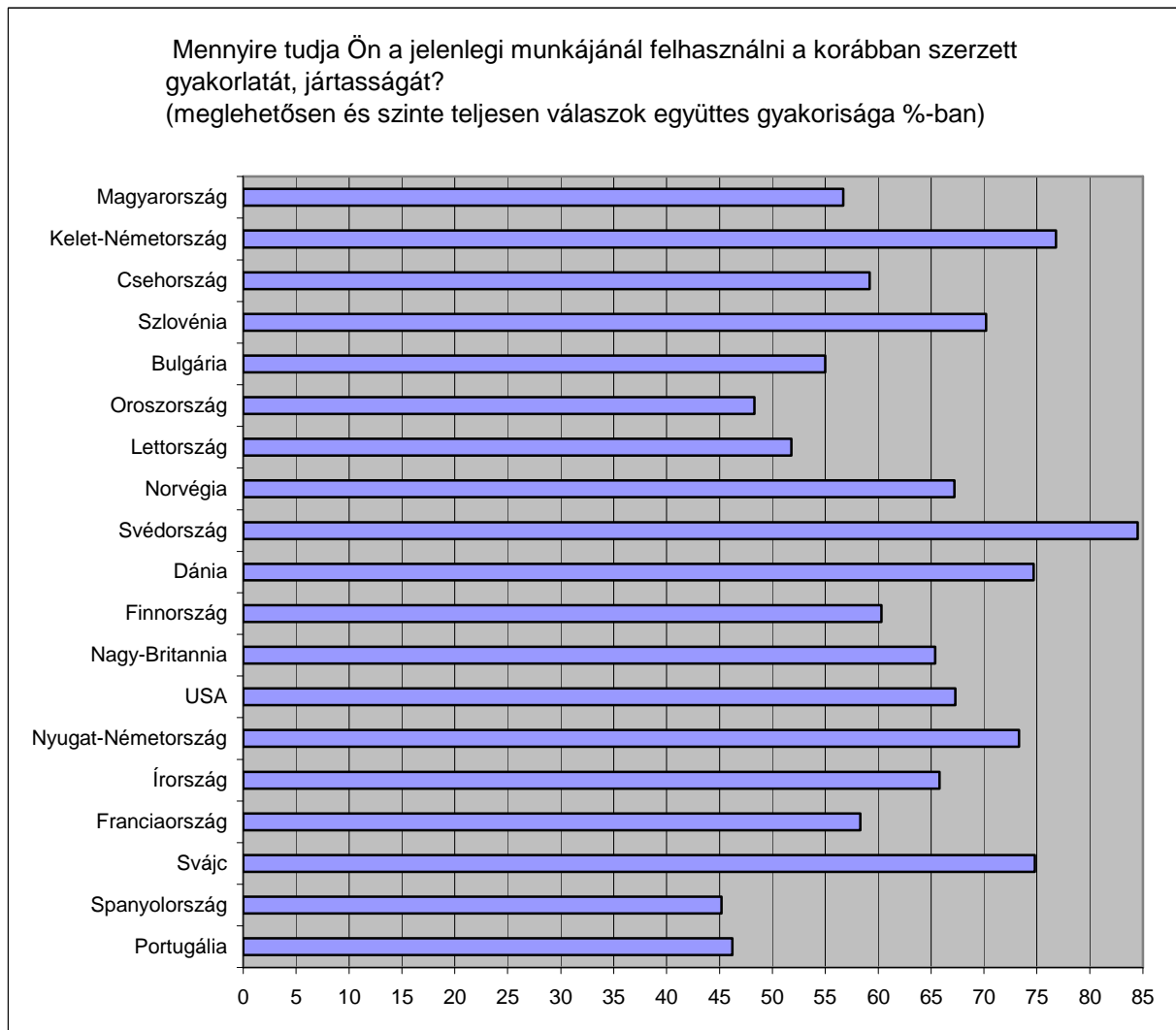

Ezen a téren Magyarország áll első helyen, a megkérdezetteknek csaknem 90 százaléka szerint a család nem akadályozó tényező. Bulgáriában ugyan kevesen vélték ezt így (59 százalék), de Magyarországhoz hasonlóan a többi poszt-szocialista országban szintén sokan (80 százalék körül) érzik úgy, hogy a család nem zavarja munkájukat. Nyugat-Európa és a dél-európai országok lakói közül kevesebben vannak, akiket az otthoni élet nem akadályoz, de még itt is megközelítik a háromnegyedes arányt. Feltűnően kevesek számára (56 százalék) nem akadályozó tényező a család Svájcban.

7. KORÁBBI MUNKATAPASZTALATOK HASZNOSÍTÁSA

Kíváncsiak voltunk arra, hogy a munkahelyen szerzett tapasztalatokat vajon egy későbbi munka során is fel tudják-e használni az emberek. Első kérdésünkben a múltbeli tapasztalatokra kérdeztünk rá, arra, hogy korábban szerzett jártasságát, gyakorlatát milyen mértékben tudja a személy jelenlegi munkahelyén felhasználni (28. ábra).

28. ábra

Legkevésbé a spanyolok és a portugálok tudják korábbi jártasságaikat jelenlegi munkahelyükön kamatoztatni (45-46 százalék). Hasonló a helyzet Oroszországban, ahol a népességnek szintén csak kevesebb, mint fele véli úgy, hogy korábban szerzett tapasztalatait fel tudja használni munkahelyén. A volt NDK-t és Szlovéniát kivéve a poszt-szocialista országok egyikében sem éri el a 60 százalékot a jártasságaikat hasznosítani tudók aránya, az

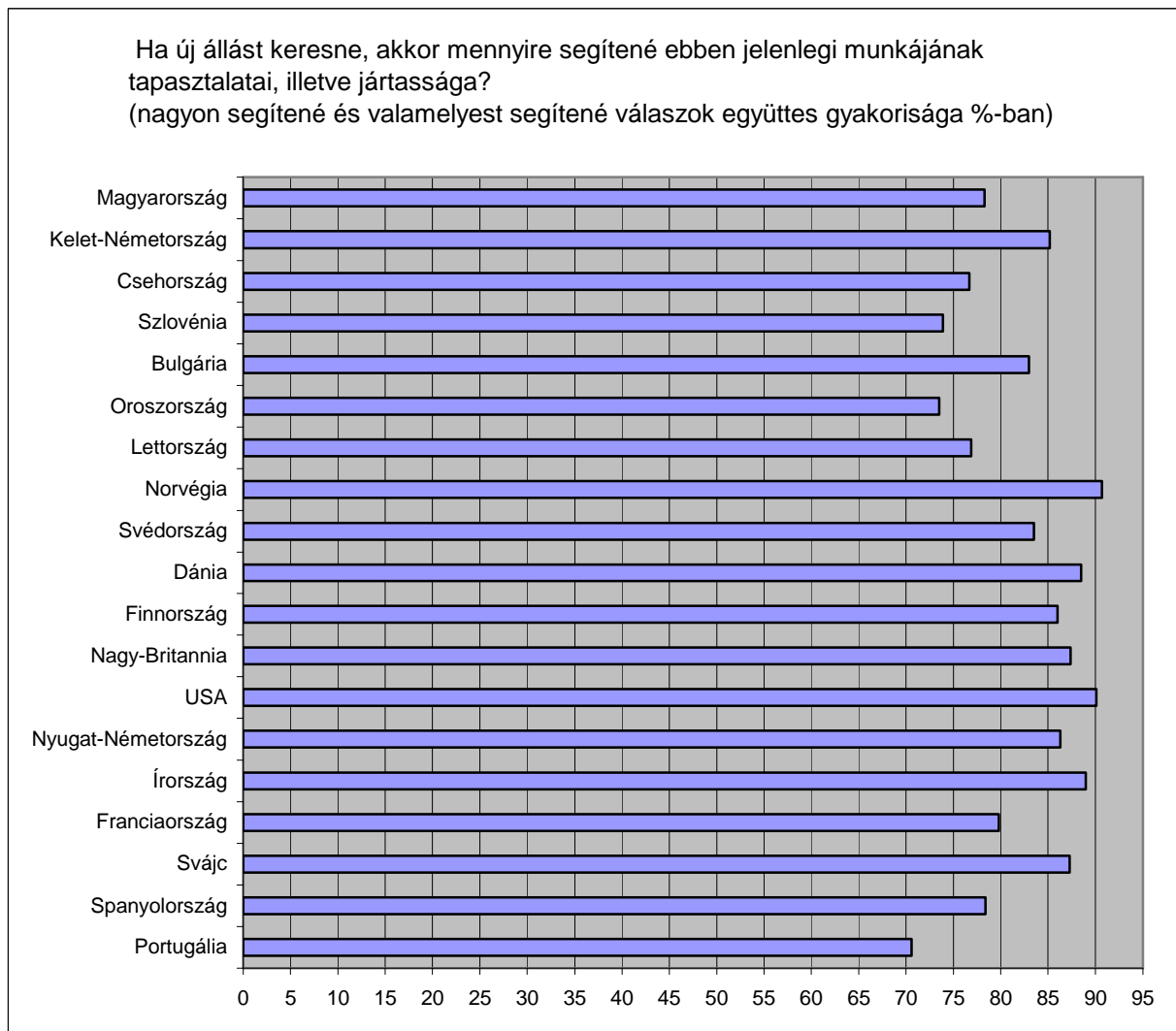
említett két országban azonban kiemelkedően sokan vélik korábbi tapasztalataikat hasznosnak (70 és 77 százalék).

Svédországban a megkérdezettek 85 százaléka képes felhasználni korábban szerzett tapasztalatait, a svédeket a már említett kelet-németek követik 77 százalékkal, majd a dánok, nyugat-németek és svájciak, ahol a dolgozók háromnegyede hasznosítani tudja jártasságait.

Magyarországon a megkérdezettek 57 százaléka adott pozitív feleletet, amivel alatta marad ugyan az európai átlagnak, de beleillik a szocialista tradíciójú országok sorába.

Következő kérdésünkben a jelenlegi munkahelyen szerezhető tapasztalatok jövőbeli hasznosságára voltunk kíváncsiak. Megkérdeztük, hogy a munkahelyén szerzett jártasságok segítenék-e az illetőt egy újabb állás keresésekor (29. ábra).

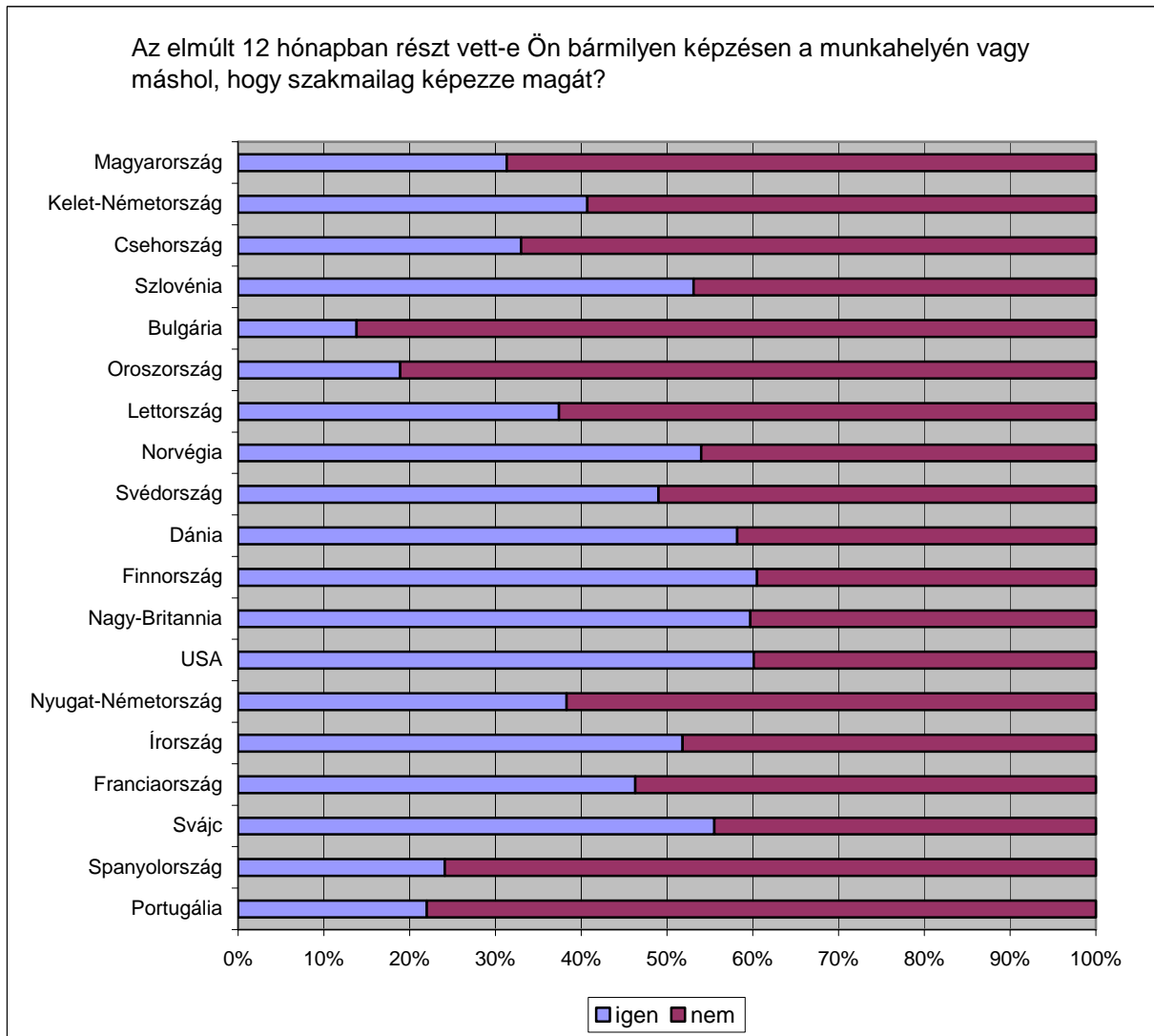
29. ábra

A kérdésre meglehetősen sokan pozitív választ adtak Európa-szerte, minden egyes országban 70 százalék felett válaszolták, hogy a jelenlegi tapasztalatok valamelyest, vagy nagyon segítenék az elhelyezkedést. A legtöbb nyugat-európai, skandináv és angolszász országban 85 százalékot meghaladó mértékben érznek így. A poszt-szocialista és a dél-európai országok lakói valamelyest kevesebben érzik munkájuk során szerzett tapasztalataikat hasznosnak egy új állás megpályázásakor, Magyarországon ez az arány 78 százalékos.

Az országok szakmai képzés vonatkozásában igen nagy varianciát mutatnak. Megkérdeztük, hogy az adatfelvételt megelőző egy évben részt vettek-e valamilyen szakmai képzésben (30. ábra).

30. ábra

Dél-Európában a képzésben résztvevők aránya nagyon alacsony, a megkérdezettek kevesebb, mint negyede vett részt az adatfelvételt megelőző évben bármilyen képzésben. Szlovéniát leszámítva a posztkommunista országokban sem éri el az 50 százalékot ez az arány, különösen Bulgária és Oroszország marad el a többi országtól (Bulgáriában 14, Oroszországban 19 százalék). Lettországon, Csehországon és Magyarországon a népesség körülbelül harmada képezte magát. Dániában és Finnországban, valamint a két angolszász országban csaknem kétszer ennyien (60 százalék) vettek részt valamilyen szakmai képzésben egy év leforgása alatt.

8. A MUNKAHELY IRÁNTI LOJALITÁS

A munkahelyhez való lojalitás sokat elárul az emberek munkához való viszonyáról. Egyik kérdésblokkunk ezt a lojalitást kívánta feltárni. Elsőként arra kérdeztünk rá, hogy a megkérdezettek vajon hajlandóak-e keményebben dolgozni cégük sikere érdekében (31. ábra).

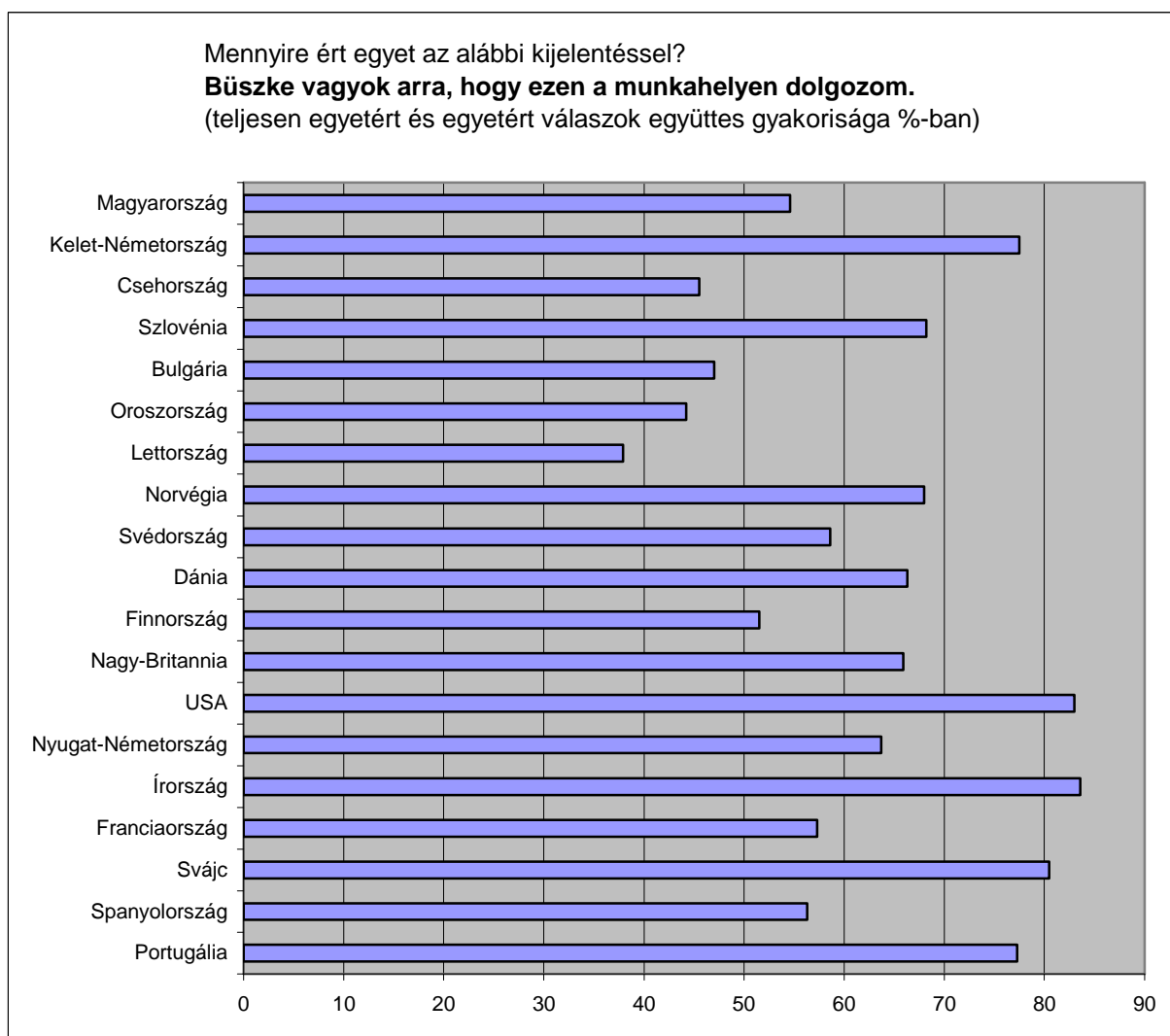
31. ábra

E kérdés alapján az amerikaiak, írek és svájciak tűnnek a legelhivatottabbnak, 75-80 százalékuk hajlandó lenne keményebben dolgozni cégük sikere érdekében. Franciaországban ezzel szemben a dolgozók egynegyede sem ért egyet a kijelentéssel. Magyarország – Csehországgal, Szlovéniával és Bulgáriával egyetemben – a középmezőnybe sorolható, a magyarok 56 százaléka egyetért azzal, hogy ő személy szerint képes lenne keményebben dolgozni munkahelye sikeréért.

Megérdeklődtük, hogy a megkérdezettek mennyire büszkék munkahelyükre, vagyis mennyire értenek egyet azzal a kijelentéssel, hogy „büszke vagyok, arra, hogy ezen a munkahelyen dolgozom” (32. ábra).

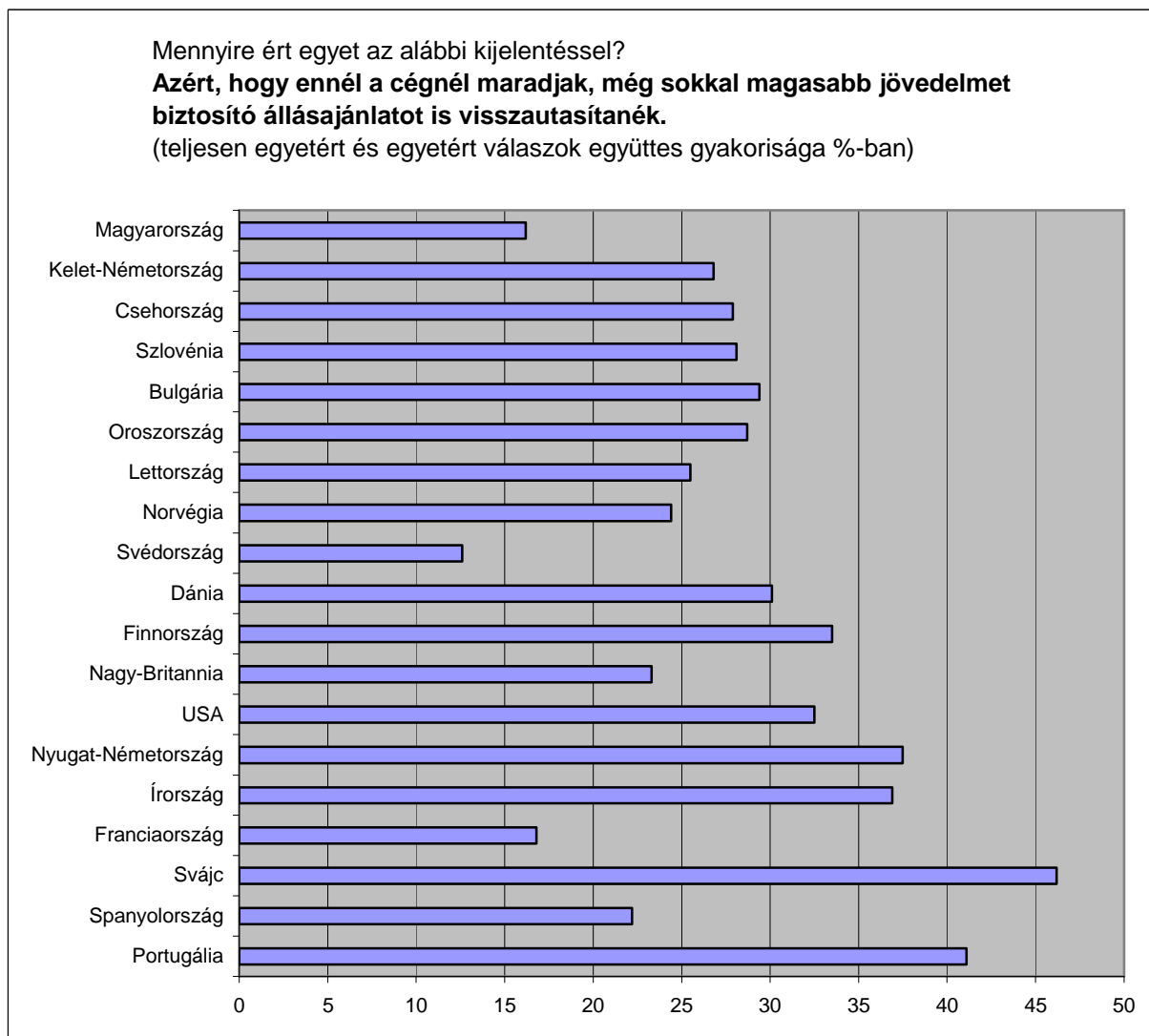
32. ábra

A kérdés alapján ismét az Egyesült Államok, Írország és Svájc dolgozói tűntek a leglojálisabbnak, 80 százalékot meghaladja a munkahelyükre büszkék aránya, de Portugáliában és Németország keleti felén is megközelíti a négyötödöt (77 százalék). A csehek, bolgárok, oroszok, és legfőképp a lettek azonban különösebben nem tűnnek büszkének, a kijelentéssel egyetértők aránya még az 50 százalékot sem éri el (Lettországban csupán 38 százalék). Magyarország megint csak középmezőny, a magyarok 55 százaléka büszke arra, hogy a munkahelyén dolgozhat.

A nemzetközi összehasonlításban sokkal kevesebben vannak azok, akik nem hagynák ott munkahelyüket egy jóval magasabb jövedelmet biztosító állásért. Amíg a 19 vizsgált országban átlagosan 63 százalék büszke arra, hogy az adott munkahelyen dolgozhat, addig csupán 29 százalék ért egyet a kijelentéssel, mely szerint sokkal több pénz fejében is visszautasítana egy új állásajánlatot (33. ábra).

33. ábra

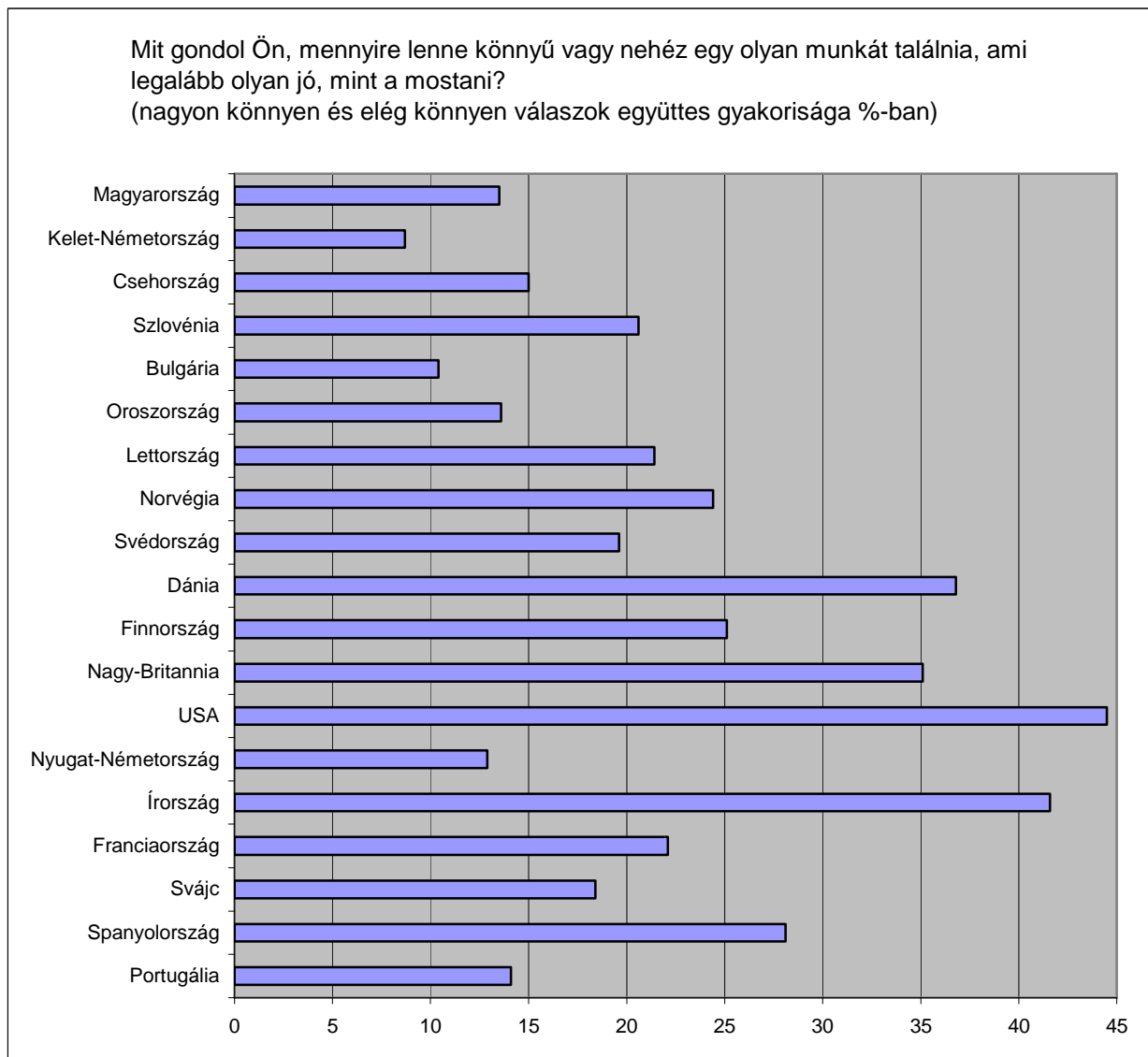
Svájcban, ahol a legtöbben értenek egyet a fenti kijelentéssel, 46 százalékos ez az arány, a korábbi kérdések alapján lojálisnak tűnő írek 37 százaléka, az amerikaiaknak csupán harmada maradna hűséges munkahelyéhez. A többi országban szintén legfeljebb a válaszadók harmada utasítaná el a jobban jövedelmező ajánlatot. Legkevésbé a svédek cselekednének így (13 százalék), őket követi Magyarország és Franciaország, ahol a megkérdezetteknek csak 17 százaléka felelte, hogy nem hagyná ott állását.

9. AZ ÁLLÁSBIZTONSÁG MEGÍTÉLÉSE

Fel akartuk térképezni, hogy az emberek mennyire tartják magukat értékes munkaerőnek. Milyen mértékben tartják úgy, hogy könnyen találnának új munkát, amely legalább annyira jó, mint a jelenlegi. Tudni akartuk továbbá, hogy mennyire érzik önmagukat pótolhatónak aktuális munkahelyükön. Megkérdeztük, mennyire valószínű, hogy az adatfelvételt követő évben új munkahely után kell nézniük, illetve azt, hogy mennyire tartanak állásuk elvesztésétől.

Első kérdésünkben tehát megérdeklődtük, hogy a megkérdezett mennyire tartaná könnyűnek vagy nehéznek, hogy a jelenlegihez hasonlóan jó munkát találjon (34. ábra).

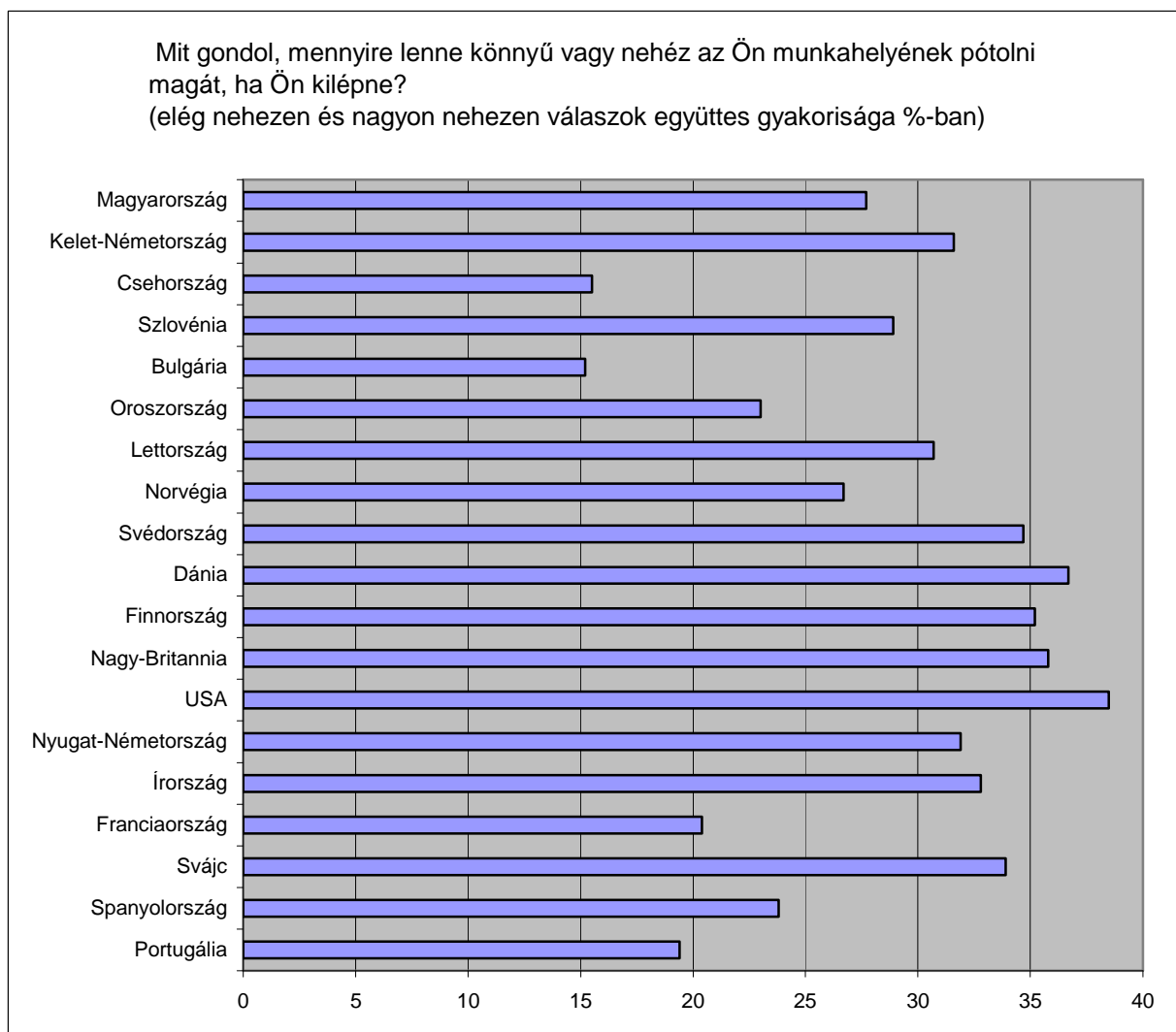
34. ábra

E tekintetben vegyes képet kapunk, bár egyetlen országban sem haladja meg 45 százalékot azok aránya, akik úgy vélik, nagyon könnyen, de legalábbis könnyen találnának a jelenlegi munkahelyüknél nem rosszabb állást. Az amerikaiaknak 45, az íreknek 42 százaléka vélekedik így, a dánok és britek valamivel több mint harmada. A legtöbb volt szocialista országban, Nyugat-Németországban és Portugáliában azonban meglehetősen kevesen (15 százalék alatt) feltételezik, hogy könnyen találnának új munkát (Szlovénia és Lettország képezi a kivételt, ahol a válaszadók valamivel több mint ötöde vélekedik így). A magyaroknak csupán 14 százaléka optimista e tekintetben.

Ha arról érdeklődünk, hogy mennyire tartják magukat pótolhatónak az emberek munkahelyükön, a kép ismét vegyes, de nem túl biztató (35. ábra).

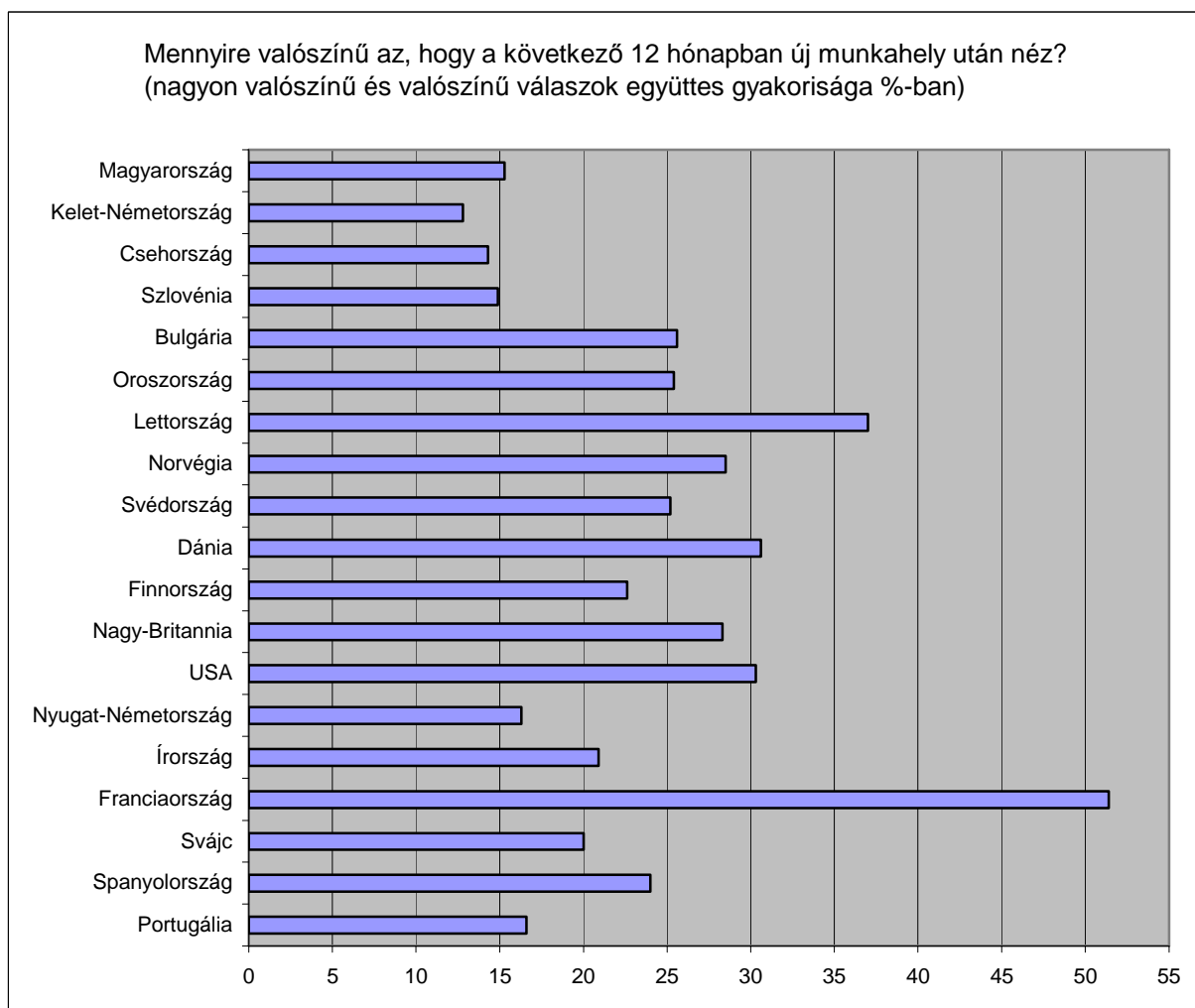
35. ábra

Egyetlen országban sem haladja meg a kétötödöt azoknak a száma, akik úgy érzik, elég nehezen, vagy nehezen lennének pótolhatóak munkahelyükön. Az Egyesült Államok vezet e tekintetben 38 százalékkal, majd közvetlenül következik Dánia, Finnország és Nagy-Britannia (35-37 százalék). Legkevésbé Csehországban és Bulgáriában érzik magukat pótolhatatlannak az emberek, csupán 15 százalék szerint lenne nehéz új embert találni, aki betölthetné állásukat. Hozzájuk képest Magyarország egészen jó helyzetben van, a megkérdezettek 28 százaléka érzi nehezen helyettesíthetőnek önmagát.

Arra a kérdésre, hogy a mennyire tartják valószínűnek, hogy 12 hónapon belül új munkahely után fognak nézni, szintén nem kaptunk homogén válaszokat (36. ábra).

36. ábra

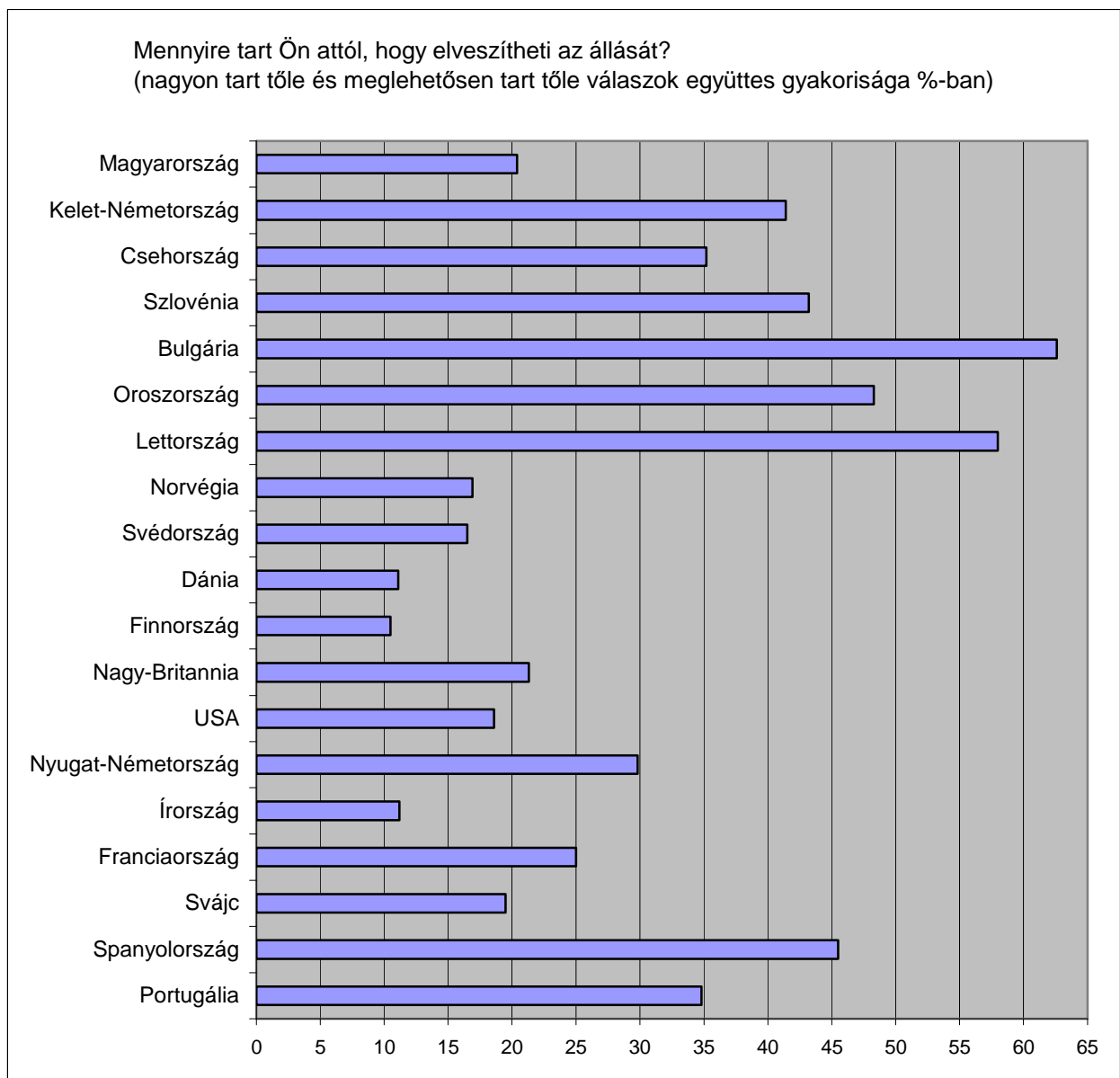

A franciák fele például valószínűnek, vagy nagyon is valószínűnek tartja, hogy új állás után fog nézni, míg a másik végleten a kelet-németeknek csupán 13 százaléka. Hasonló a helyzet

Németország nyugati felén, és három poszt-szocialista országban: Magyarországon, Csehországban és Szlovéniában, valamint Portugáliában (14-17 százalék). A lettek közül – sokkal kisebb mértékben ugyan, mint a franciák – szintén meglehetősen sokan (37 százalék) vélik valószínűnek, hogy új munkát fognak keresni egy éven belül.

Az, hogy ki mennyire tartja valószínűnek, hogy új állás után fog nézni, nem függ szorosan össze az állás elvesztésétől való félelemmel (37. ábra).

37. ábra

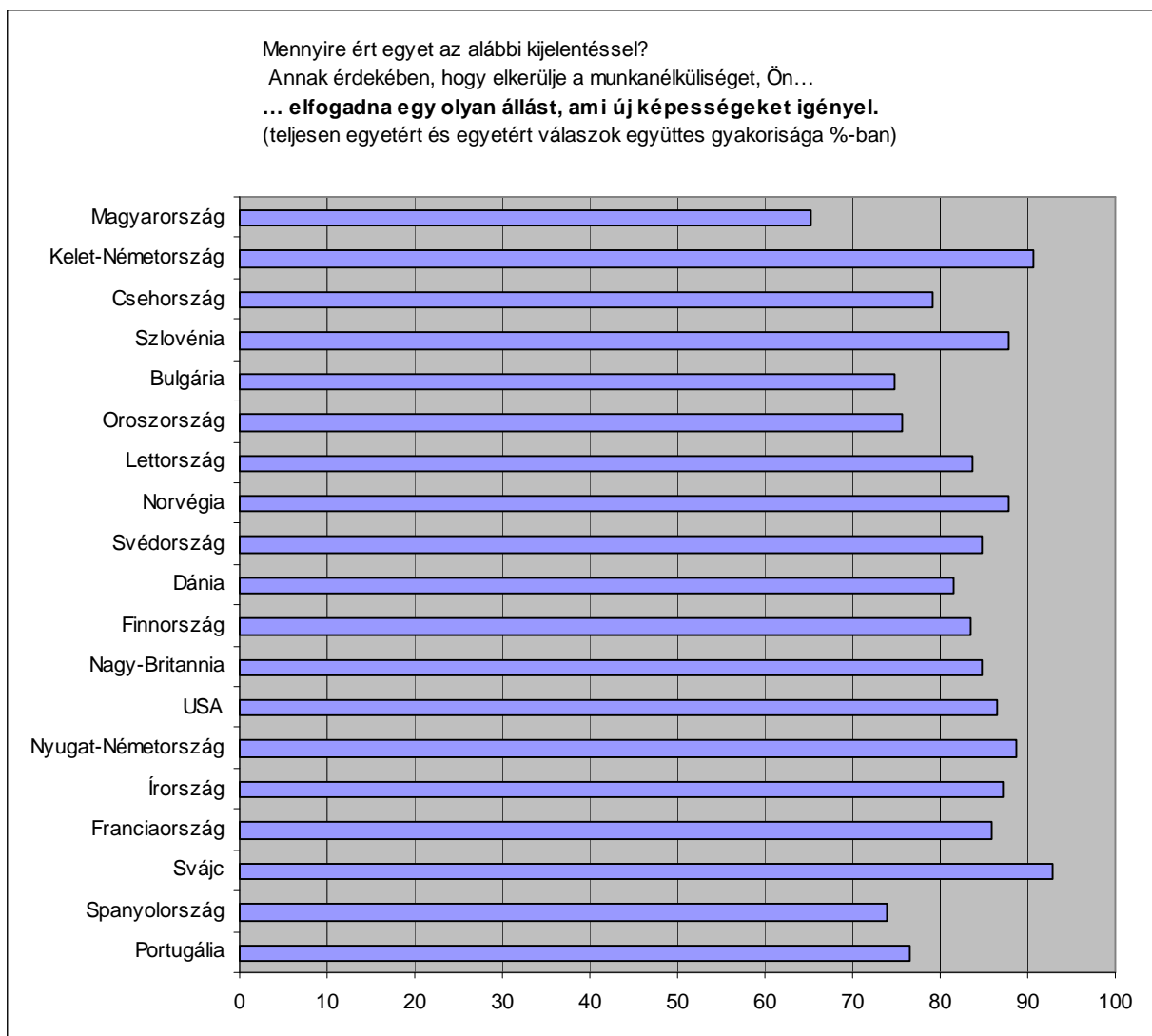
A franciáknak csak negyede, a bolgároknak viszont több mint 60 százaléka fél állása elvesztésétől (noha a bolgároknak csak negyede vélte úgy, hogy valószínűleg új munka után

kell néznie), de a lettek sincsenek a bolgároknál jobb helyzetben. A skandinávok, a nyugat-európaiak és az angolszászok között ennél sokkal kevesebben félnek munkájuk elvesztésétől, a nyugat-németek 30 százaléka, a finnek és dánok csupán tizede. Magyarországon az emberek többsége biztonságban érzi magát munkahelyén, a társadalomnak csupán egyötöde tart attól, hogy állását el fogja veszíteni.

10. ERŐFESZÍTÉSEK A MUNKANÉLKÜLISÉG ELKERÜLÉSE ÉRDEKÉBEN

Végezetül arra voltunk kíváncsiak, hogy mi az, amire az emberek még hajlandóak lennének annak érdekében, hogy elkerüljék a munkanélküliséget. Elsőként megérdeklődtük, hogy az illető elfogadna-e egy olyan állást, amely új képességeket igényel (38. ábra).

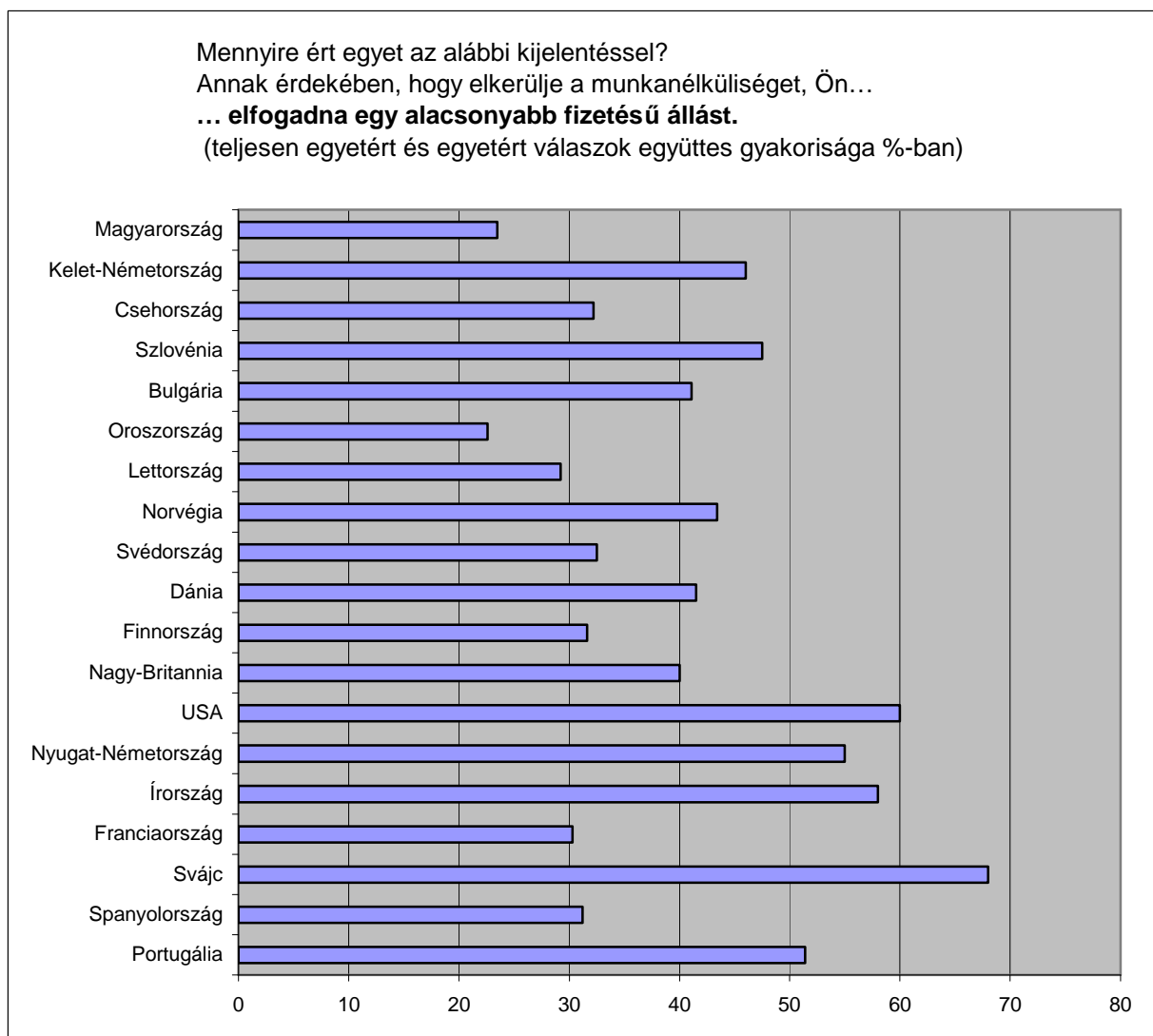
38. ábra

Az emberek többsége egyetért a kijelentéssel, mely szerint olyan állást is elfogadna, ami új képességeket igényel. Legkevésbé Magyarországon tennének így, a magyaroknak csupán kétharmada. A sorban Magyarországot követő Spanyolországban is csaknem 10 százalékkal magasabb a vállalkozó szelleműek aránya, csakúgy, mint Portugáliában, Bulgáriában és Oroszországban. Svájcban és Kelet-Németországban a népesség 90 százaléka belevágná egy olyan munkába, amely számára új képességeket igényel. Nyugat-Európában, Skandináviában és az angolszászoknál csaknem ilyen sokan (a megkérdezetteknek több mint négyötöde) fogadnának el egy ilyen új állást.

Az alacsonyabb fizetést elfogadók számában igen nagyok az országok közötti különbségek (39. ábra).

39. ábra

Alacsonyabb fizetésű állást szintén a magyarok, valamint az oroszok fogadnának el legkisebb arányban. A megkérdezetteknek még negyede sem (23 százalék) ért egyet azzal, hogy kevesebb pénzzel is beérné. A többi országban a megkérdezettek legalább 30 százaléka elfogadná a kisebb fizetést nyújtó munkát annak érdekében, hogy a munkanélküliséget elkerülje. Legtöbben Svájcban cselekednének így, ahol a megkérdezettek kétharmada egyetért a kijelentéssel. Az Egyesült Államokban a megkérdezettek 60 százaléka fogadna el egy rosszabbul jövedelmező munkát, ezen kívül Írországból, Nyugat-Németországból és Portugáliából vannak enyhe többségben az alacsonyabb fizetéssel is megelégedők.

A szerződéses munkához kapcsolódó attitűdök vonatkozásában szintén nagyok az országok közötti különbségek. Van ország, ahol csak a megkérdezettek ötöde, és van, ahol négyötöde fogadna el szerződéses megbízást (40. ábra).

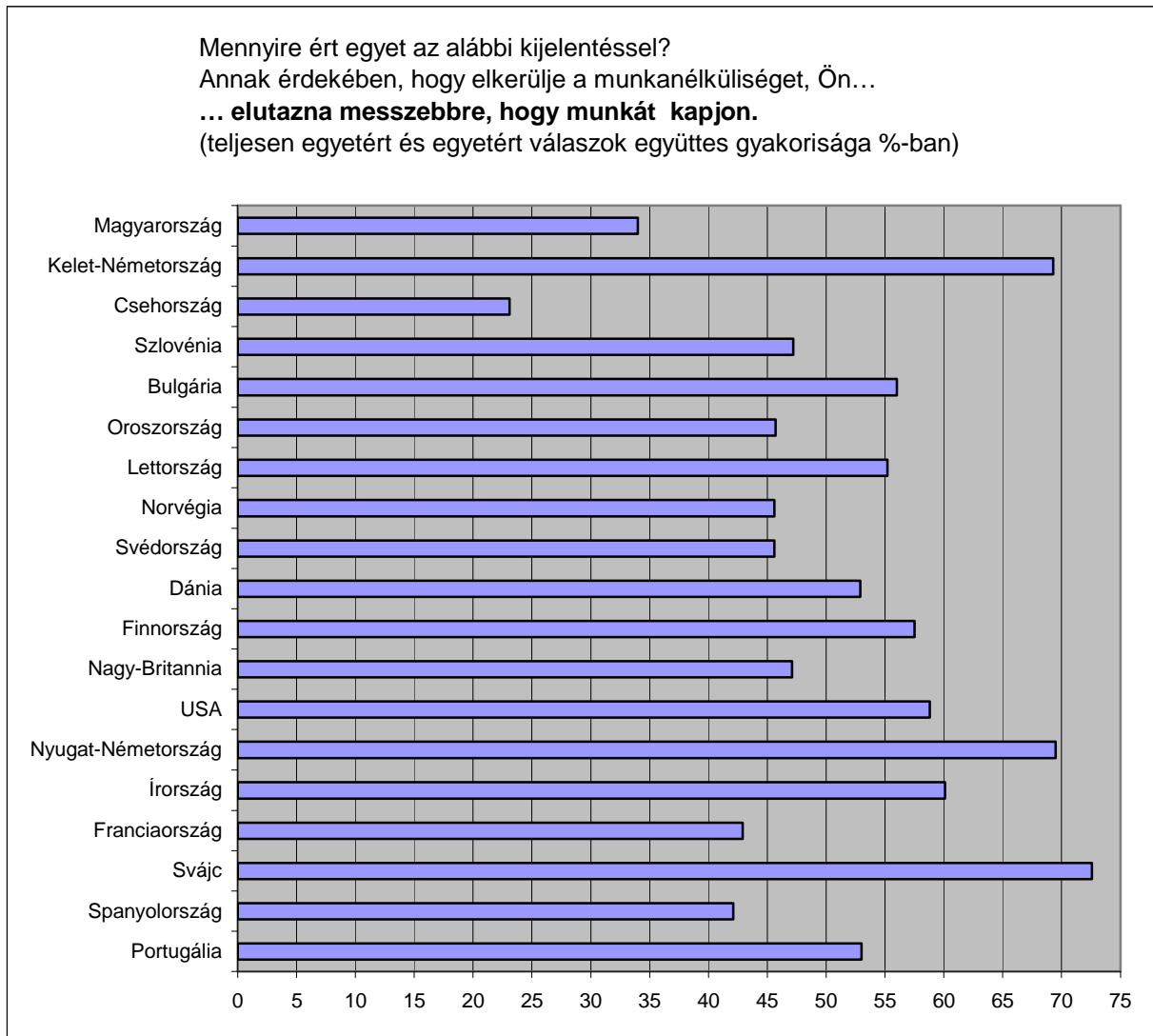
40. ábra

Szerződéses állással az amerikaiak, írek, és a svájciak négyötöde megbékélne, ha ezzel el tudnák kerülni a munkanélküliséget. Így van ezzel a németek (kelet és nyugat-németek egyaránt) és a szlovének csaknem háromnegyede is. Lettországban azonban kifejezetten ódzkodnak a szerződéses megbízástól, a megkérdezettek ötöde ért csak egyet azzal a kijelentéssel, hogy a munkanélküliség elkerülése végett szerződéses állást is elfogadna. Spanyolország, Oroszország és Magyarország megkérdezettjei között is kisebbségben vannak azok, akik szívesen dolgoznának szerződéses munkaviszonyban (45 százalék körül).

Egyes országokban a népesség negyede, más országokban háromnegyede lenne hajlandó messzebbre is elutazni, hogy munkát kapjon. A különbségek tehát e tekintetben is jelentősek (41. ábra).

41. ábra

Mobilitás szempontjából szintén utolsók közt vannak a magyarok. A megkérdezettek harmada ért csak egyet azzal a kijelentéssel, hogy a munkanélküliség elkerülése végett messzebbre is elutazna. Ennél kevesebben csak Csehországban vannak, ahol csupán 23 százalék ért ezzel egyet. A többi ország mindegyikében kétötödöt meghaladja az utazásra nyitottak száma. A svájciaknak csaknem háromnegyede egyetért a kijelentéssel, de a (kelet- és nyugat-) németeknél is csaknem 70 százalék vállalná az utazást.